

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΘΕΩΡΙΑ, ΠΡΑΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ με ΘΕΜΑ

«ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ:	ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ:	ΔΗΜΕΡΟΥΚΗ ΜΑΡΙΑ
Α.Μ.:	212050
ΕΤΟΣ:	Β

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2018

Περιεχόμενα

Περίληψη	σελ. 3
Abstract	σελ. 4
Μέρος Α	σελ. 5
Κεφάλαιο 1	
1.1. Καινοτομία	σελ. 6
1.2. Κατηγοριοποίηση της καινοτομίας.	σελ. 8
1.3. Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική και Καινοτομία. Ιστορική Αναδρομή.	σελ. 9
1.4. Η εισαγωγή των Τ.Π.Ε.	σελ.13
1.5. Νομικό και θεσμικό πλαίσιο της καινοτομίας.	σελ.14
1.6. Καινοτομίες εκτός νομικού πλαισίου.	σελ. 23
1.7. Καινοτομία και Νέες Τεχνολογίες	σελ. 35
Κεφάλαιο 2	
2.1. Εισαγωγή της καινοτομίας	σελ.46
2.2. Η δημιουργία της καινοτομίας	σελ.51
2.3. Επιβολή / υιοθεσία της καινοτομίας	σελ.54
2.4. Λόγοι απόρριψης της καινοτομίας	σελ.57
2.5. Κουλτούρα – Κλίμα	σελ.60
2.6. Ηγεσία	σελ.64
Συμπέρασμα	σελ.71
 Μέρος Β	
Κεφάλαιο 1	
1.1 Προσδιορισμός θέματος	σελ.73
1.2. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας	σελ.73
Κεφάλαιο 2	
2.1. Σκοπός της έρευνας	σελ. 75
2.2. Ερευνητικά ερωτήματα	σελ. 75
2.3 Μεθοδολογία της έρευνας	σελ. 75
Κεφάλαιο 3	
3.1. Τρόπος διεξαγωγής της έρευνας	σελ. 77
3.2. Δείγμα της έρευνας	σελ. 77
3.3. Προσωπικές πληροφορίες	σελ. 77

Κεφάλαιο 4

4.1. Αποτελέσματα	σελ. 80
-------------------	---------

Κεφάλαιο 5

5.1. Συζήτηση	σελ. 86
5.2. 1 ^{ος} Θεματικός Άξονας	σελ. 86
5.3. Σχηματική απεικόνιση τάσεων εκπαιδευτικών	σελ. 88
5.4. 2 ^{ος} Θεματικός Άξονας	σελ. 89
5.5. Σχηματική απεικόνιση τάσεων εκπαιδευτικών	σελ. 91

Μέρος Γ

Κεφάλαιο 1

1.1 Συμπεράσματα της έρευνας	σελ. 93
------------------------------	---------

Μέρος Δ

Παράρτημα	σελ. 96
Ερωτηματολόγιο	σελ. 99
Πρωτόκολλο συνέντευξης	σελ. 101
Βιβλιογραφία	σελ. 102

Περίληψη

Πάγιο ζητούμενο της εκπαιδευτικής κοινότητας είναι η βελτίωση της παρεχόμενης γνώσης και της ικανοποίησης των αναγκών που προκύπτουν από τις τρέχουσες εξελίξεις σε όλους τους τομείς. Η εισαγωγή νέων, διαφορετικών μεθόδων διδασκαλίας αφορά στην κεντρική σχεδίαση των δομών της Παιδείας και απευθύνεται στους δέκτες της που δεν είναι άλλοι από τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές. Η έννοια της Καινοτομίας και ο τρόπος εισαγωγής αλλά και παγίωσής της θα εξεταστούν προκειμένου να γίνουν κατανοητοί οι μηχανισμοί που τη γεννούν, την αποδέχονται ή την απορρίπτουν στο δημόσιο σχολείο.

Λέξεις – Κλειδιά

Καινοτομία – Εκπαιδευτική Πολιτική – Ευρωπαϊκή Πολιτική – Εκπαιδευτικά Προγράμματα – Κουλτούρα – Κλίμα – Διευθυντής

Abstract

A fixed request of the educational community is the improvement of the knowledge and satisfaction of needs arising from current developments in all areas. The introduction of new, different teaching methods concerns the Central design of the structures of Education and focuses on the receivers that are none other than teachers and students. The concept of innovation and how to import and consolidate innovative ideas, will be examined in order to understand the mechanisms that give rise to, accept or reject it in the greek public school.

Key Words

Innovation – Educational Policy – European Policy – Educational Programs – Culture – Climate – Director

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η διερεύνηση του όρου «Καινοτομία», έτσι όπως αυτός έχει εντυπωθεί στο παρόν εκπαιδευτικό σύστημα και συγκεκριμένα στη Δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θα γίνει προσπάθεια να δοθεί ο ορισμός, να παρουσιαστούν τα καινοτόμα προγράμματα και ταυτόχρονα να ερευνηθούν οι στόχοι και τα αποτελέσματα που οι καινοτομίες επιφέρουν (ή δεν επιφέρουν) όταν πλέον παγιωθούν. Επιπλέον, στην εργασία αυτή θα παρουσιαστεί ο βαθμός ανταπόκρισης των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στις καινοτομίες καθώς και πόσο οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τους εαυτούς τους φορείς καινοτομίας στα σχολεία τους. Επιπλέον, θα διερευνηθεί και ο ρόλος του Διευθυντή στην εισαγωγή και στην παγίωση της καινοτομίας. Πρέπει να σημειωθεί ότι η καινοτομία στην εκπαίδευση, ανοίγει μια πληθώρα άλλων θεμάτων που άπτονται των εφαρμογών της και δίνουν άλλη διάσταση στο εκπαιδευτικό έργο. Η καινοτομία σχετίζεται τόσο με τη σχολική ηγεσία και τη σχολική κουλτούρα όσο και με τη σχολική αποτελεσματικότητα.

Όλα τα παραπάνω θα γίνει προσπάθεια να διερευνηθούν αλλά και να σχολιαστούν όσο γίνεται εναργέστερα καθώς για το Α΄ Μέρος έγινε έρευνα πεδίου με εργαλεία την ανάλυση κειμένων από επιστημονικά εγχειρίδια και άρθρα που αντλήθηκαν και από το Διαδίκτυο ενώ όσον αφορά το Β΄ Μέρος έγινε αξιοποίηση προσωπικών μαρτυριών εκπαιδευτικών που κατέθεσαν γραπτά την άποψή τους απαντώντας στο ερώτημα για την ύπαρξη καινοτομίας στο δημόσιο σχολείο.

Μέρος Α

1.1. Καινοτομία

Είναι αλήθεια ότι ο όρος «καινοτομία» ήταν μέχρι πριν λίγα χρόνια παντελώς άγνωστος όχι μόνο στην ελληνική εκπαίδευση αλλά στην εκπαίδευση γενικότερα. Περισσότερο οικείος ήταν στον επιχειρηματικό κόσμο καθώς η αναζήτηση νέων προϊόντων, νέων μεθόδων και νέων εν γένει τρόπων βελτίωσης μιας επιχείρησης, ήταν ζωτική για τη διατήρηση αλλά και την εξέλιξη της επιχείρησης. Τα τελευταία όμως χρόνια που η εισαγωγή όρων, οι οποίοι ανήκουν στον επιχειρηματικό κόσμο έχει μεταφερθεί και στο χώρο της εκπαίδευσης, η αναζήτηση νέων μεθόδων και νέων δραστηριοτήτων που θα βελτιστοποιήσουν την παρεχόμενη εκπαίδευση έχει γίνει μείζον ζητούμενο στη δημιουργία και στο σχεδιασμό των νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Μεγάλη είναι επίσης και η συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης που οδηγεί όλες τις χώρες - μέλη να ακολουθούν και να διαμορφώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα που υπηρετούν και ανικανοποίητο το νόημα της Ενωμένης Ευρώπης.

Πολλές φορές ο όρος «καινοτομία» συγχέεται με άλλους – περισσότερο παραδοσιακούς– όρους που στο παρελθόν τουλάχιστον αναφέρονταν στην εκπαίδευση. Η νοηματοδότηση είναι πολύ σημαντική γιατί ενυπάρχει ο κίνδυνος του μεθοδολογικού και αξιολογικού απο-προσανατολισμού, ειδικά όταν αναφερόμαστε στον τόσο ευαίσθητο χώρο της εκπαίδευσης καθώς οι πολλοί εμπλεκόμενοι αντιλαμβάνονται εντελώς διαφορετικά όμοιους όρους.

Στο χώρο λοιπόν της εκπαίδευσης, είναι πιθανότερο να μιλήσει κανείς πρώτα για:

❖ «μεταρρύθμιση» (reform/reformation). Μεταρρύθμιση είναι η εφαρμογή διαφορετικών συστημάτων, μεθόδων, προγραμμάτων κ.α. σε ένα σύνολο, με σκοπό τη διόρθωση και τη βελτίωση. Διακρίνεται σε *εξωτερική*, που αναφέρεται στη δομή και την οργάνωση του συστήματος και συνήθως «επιβάλλεται» top down και σε *εσωτερική* που έχει να κάνει με την επιλογή των μορφωτικών αγαθών και των περιεχομένων μάθησης, τη διδακτική μεθοδολογία, το κλίμα του σχολείου και της σχολικής τάξης

❖ αλλαγή (change). Είναι η μετάβαση από μια κατάσταση ή μια μορφή σε μια άλλη. Συνήθως οι αλλαγές δεν αποτελούν απαραίτητα και καινοτομία.

❖ νεωτερισμός (modernism, innovation). Αφορά στην υιοθέτηση και εφαρμογή νέων αντιλήψεων, συστημάτων και μεθόδων. Ο νεωτερισμός θεωρείται ως ο εκσυγχρονισμός απαρχαιωμένων και δυσλειτουργικών καταστάσεων και πρακτικών που έχουν οδηγήσει μια κατάσταση σε τέλμα.

❖ καινοτομία (innovation). Αφορά στην νέα και πρωτοποριακή αντίληψη των πραγμάτων με στόχο τη βελτίωση μιας κατάστασης. Συγκεκριμένα, το επίθετο «πρωτοποριακός» είναι αυτό που διαφοροποιεί και δίνει μεγάλη βαρύτητα στην έννοια της καινοτομίας.

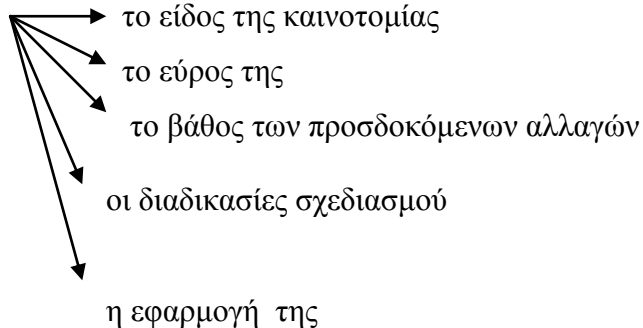
Είναι φανερό από τα παραπάνω πως η νοηματοδότηση του όρου «καινοτομία» είναι σημαντική για να αποφευχθούν παρανοήσεις και να αποκρυσταλλωθεί πλέον ο ορισμός της λέξης χωρίς να χρειάζονται περαιτέρω επεξηγήσεις όπου αυτός αναφέρεται από εδώ και πέρα.

Η καινοτομία δεν πρέπει λοιπόν να συγχέεται με την αλλαγή καθώς όπως προαναφέρθηκε κάθε αλλαγή δεν σημαίνει αυτόματα και καινοτομία. Η βασική και ουσιώδης διαφορά των δύο όρων είναι πως στην καινοτομία εισάγονται – και προσπαθούν – να εδραιωθούν εντελώς νέες πρακτικές που θα επιφέρουν σημαντικές διαφοροποιήσεις και θα τροποποιήσουν την υπάρχουσα κατάσταση. Η καινοτομία έχει ως βασικό συστατικό της το νέο, το πρωτοποριακό, το ρηξικέλευθο, αυτό που δηλαδή θα κάνει την εδραιωμένη πρακτική να διαφοροποιηθεί και να «αντιδράσει» με σκοπό πάντα τη βελτίωση.

Σε αυτό το σημείο θα ξεκαθαριστεί πως η καινοτομία δεν είναι μεταρρύθμιση καθώς η μεταρρύθμιση αποτελεί κατεξοχήν πολιτική διαδικασία και η καινοτομία μπορεί να αποτελεί κομμάτι της μεταρρύθμισης. Η μεταρρύθμιση αναφέρεται στις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού θεσμού όπως αυτός προσεγγίζεται ολιστικά και συστημικά σύμφωνα με το ορθολογικό μοντέλο της εκπαιδευτικής πολιτικής που ασκείται.

Μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που σχεδιάζεται σε κεντρικό επίπεδο, εισάγεται και επιβάλλεται υποχρεωτικά, είναι προφανές πως θα εμπεριέχει και την έννοια της καινοτομίας, με τη διαφορά πως είναι περισσότερο πιθανόν η μεταρρύθμιση να βρει αντίσταση και να μην προχωρήσει επειδή συνδέεται άμεσα με αξιακά και ιδεολογικά ζητήματα. Αντίθετα, η καινοτομία καθώς στοχεύει σε συγκεκριμένες νεωτεριστικές τομές τaráζει τα «κλιμάζοντα ύδατα» σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές περιοχές και είναι περισσότερο εύκολο και πιο ανώδυνο να υιοθετηθεί. Επιπλέον, η καινοτομία μπορεί να εισάγεται πέρα από το κέντρο από οργανισμούς, ιδρύματα και να έχει προαιρετικό ή διαφοροποιημένο χαρακτήρα. Η καινοτομία εξάλλου έχει το πλεονέκτημα της ευελιξίας αλλά και της επικέντρωσης σε συγκεκριμένους τομείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας που χρήζουν αλλαγής και βελτίωσης.

Υπάρχει ευρύ πεδίο δράσεων που μπορεί να καλυφθεί με την εισαγωγή της καινοτομίας. Ας ξεκαθαριστεί όμως σε αυτό το σημείο ποια είναι τα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία η έννοια της καινοτομίας αποκτά σαφέστερο νόημα. Τα κριτήρια λοιπόν που ορίζουν μια πρωτοποριακή αντίληψη στον εκπαιδευτικό τομέα ως καινοτομία είναι:

και τέλος, η σχέση της καινοτομίας με το σύστημα.

1.2. Κατηγοριοποίηση της καινοτομίας

Ακολουθώντας τα παραπάνω κριτήρια οδηγούμαστε σε μια κατηγοριοποίηση της καινοτομίας ως εξής:

1. Καινοτομία που αποσκοπεί στη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των επίσημων προδιαγραφών και απαιτήσεων του συστήματος και της πραγματικότητας : το αίτημα π.χ. για ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών αντιδρώντας στην παγιωμένη μέθοδο της αποστήθισης/παπαγαλίας.
2. Καινοτομία μακροεπίπεδου: Η μελέτη και εφαρμογή ενός νέου Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών σε εθνικό επίπεδο.
3. Καινοτομία μικροεπίπεδου: η εφαρμογή σε επίπεδο σχολικής μονάδας νέων τρόπων απόδοσης πειθαρχικών ποινών.
4. Καινοτομία περιεχομένου της εκπαιδευτικής διαδικασίας : η μέθοδος αξιολόγησης
5. Καινοτομία εθνικής εμβέλειας: η αξιολόγηση του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος
6. Καινοτομία τοπικής εμβέλειας: η αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας
7. Εσωτερική καινοτομία: καινοτομία που υποστηρίζεται από φορείς του Υπουργείου Παιδείας π.χ. Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας

8. Εξωτερική καινοτομία: η καινοτομία που υποστηρίζεται από φορείς ξένους προς το Υπουργείο Παιδείας π.χ. Μ(ορφωτικό) Ί(δρυμα) Ε(θνικής) Τ(ραπέζης).
9. Καινοτομία εισαγωγής νέων προδιαγραφών και μεθόδων: η μέθοδος project στην εκπαιδευτική διαδικασία.
10. Καινοτομία περιεχομένου: η σκοποθεσία των μαθημάτων.

Σε όλες τις σχεδιαζόμενες και προτεινόμενες καινοτομίες πρέπει να προσεχθεί ο συντονισμός όλων των εμολεκόμενων μερών, έτσι ώστε η εισαγωγή της καινοτομίας να μη «μεταλλαχθεί» και να καταλήξει απλά σε έναν εξωραϊσμό της πραγματικότητας και μια αλληλλοεπικάλυψη παλαιότερων δράσεων.

1.3. Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική και Καινοτομία. Ιστορική Αναδρομή

Η Ενωμένη Ευρώπη με τη μορφή που τη γνωρίζουμε σήμερα, έχει περάσει πολλές περιόδους αλλαγών και εξελίξεων όχι μόνο ως προς τη μορφή αλλά και ως προς το περιεχόμενο και τη στοχοθεσία της.

Κάνοντας μια γρήγορη ιστορική αναδρομή προκειμένου να φτάσουμε στις σύγχρονες ευρωπαϊκές πολιτικές, θα ξεκινήσουμε από την πρώτη μορφή της Ενωμένης Ευρώπης που αποτελούσε όραμα των Γάλλων Ρομπέρ Σουμάν και Ζαν Μονέ. Σύμφωνα με το σχέδιο Σουμάν που εκπόνησε ο Μονέ, θα δημιουργούνταν μια ανώτατη αρχή που θα έλεγχε τις βιομηχανίες άνθρακα και χάλυβα αρχικά της Γαλλίας, της Δυτικής Γερμανίας και όσων από τις άλλες χώρες ενδιαφέρονταν να συμμετάσχουν. Συστάθηκε λοιπόν το 1952 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) με βασικό προσανατολισμό όπως φαίνεται την ενοποίηση βασικών τομών της οικονομίας. Μετά από την ενοποίηση της οικονομίας θα ερχόταν και η πολιτική ενότητα και θα κατοχυρωνόταν έτσι και η ευρωπαϊκή ειρήνη.

Αν και το 1954 απέτυχε προσπάθεια για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Αμυντικής Κοινότητας, εντούτοις το 1957, και αφού είχαν προηγηθεί οι εργασίες της επιτροπής υπό την προεδρία του Βέλγου πολιτικού Πολ – Ανρί Σπάακ, υπογράφηκε η Συνθήκη της Ρώμης που ίδρυε την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ). Παράλληλα, ιδρύθηκε και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Ευρατόμ) η οποία είχε ως απώτερο στόχο τη δημιουργία των αναγκαίων προϋποθέσεων για την ειρηνική και έλλογη χρήση της ατομικής ενέργειας. Η Ε.Ο.Κ. σημείωσε μεγάλη οικονομική επιτυχία κατά τα πρώτα χρόνια της δημιουργίας της που αποδεικνύεται από την προσχώρηση σε αυτήν ολόένα και περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών. Αν και στην

αρχή ο προσανατολισμός της κοινότητας είναι σαφώς οικονομικός καθώς επικεντρώνεται στις βασικές ελευθερίες της διακίνησης προϊόντων, κεφαλαίων και ατόμων, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι γίνεται μια αναφορά έστω και μικρή σε θέματα εκπαίδευσης. Τα άρθρα της Συνθήκης της Ρώμης που αναφέρονται στην Εκπαίδευση παρά το ότι είναι γενικά και αόριστα, αφού προέχει σε αυτά η κατάρτιση των εργαζομένων σε συγκεκριμένα θέματα όπως είναι η διαχείριση της πυρηνικής ενέργειας θέτουν τις βάσεις γι' αυτό που θα ακολουθήσει στο μέλλον. Μάλιστα, στο άρθρο 123 προβλέπεται η σύσταση και δημιουργία Ειδικού Ευρωπαϊκού Ταμείου που θα έχει ως στόχο τη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης, στο άρθρο 57 γίνεται αναφορά στην αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων ενώ στο άρθρο 128 τίθενται οι γενικές αρχές για μια ενιαία ευρωπαϊκή επαγγελματική πολιτική. Στα άρθρα της Συνθήκης της Ρώμης είναι σαφές πως προέχει μόνο η επαγγελματική κατάρτιση όπως καταδεικνύει το άρθρο 118 που επικεντρώνεται στην επαγγελματική επιμόρφωση των εργαζομένων αφού εκείνη την εποχή με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και συνεκδοχικά της οικονομίας, οι χώρες – μέλη ενδιαφέρονταν περισσότερο για καλά καταρτισμένους εργαζόμενους.

Όταν μετά από λίγα χρόνια οι απαιτήσεις για την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των προϊόντων γίνονται πιεστικότερες, η ΕΟΚ αντιλαμβάνεται πως πρέπει αυτό να γίνει μέσα από την ποιοτική βελτίωση των συνθηκών εργασίας με κύριους αποδέκτες όμως τους νέους. Το 1971 αποφασίστηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών Παιδείας των τότε κρατών – μελών η δημιουργία καταλόγου που θα εμπεριέχει τις βασικές αρχές για την προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης. Η ιδέα αυτή αποκτά και θεσμική και νομική μορφή καθώς ιδρύεται το 1975 το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP) που από το 1995 έχει έδρα στη Θεσσαλονίκη. Αποστολή του κέντρου είναι να προσφέρει τη συνδρομή του στην προώθηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK) και στην ανάπτυξη και εφαρμογή μιας κοινής πολιτικής EEK μέσω των επιστημονικών και τεχνικών του δραστηριοτήτων.

Είναι φανερό πως στα πρώτα χρόνια της Ενωμένης Ευρώπης οι αποφάσεις έχουν μόνο οικονομικό προσανατολισμό που συμβαδίζει με τις απαιτήσεις της εποχής και τις προσταγές του οικονομικού και εργασιακού συστήματος της εποχής.

Το τοπίο αρχίζει να αλλάζει απο το 1976, όταν οι τότε Υπουργοί Παιδείας των κρατών – μελών εγκρίνουν το πρώτο Πρόγραμμα Δράσης των χωρών στον τομέα της Εκπαίδευσης και εμφανίζεται κείμενο που αναφέρεται στην ευρωπαϊκή διάστασή της.

Τότε καθιερώνεται με ψήφισμα των υπουργών Παιδείας των χωρών – μελών στις 9 Φεβρουαρίου 1976 η Επιτροπή Παιδείας που έχει σκοπό το συντονισμό της συνεργασίας των κρατών – μελών σε θέματα εκπαίδευσης. Σε αδρές γραμμές οι στόχοι του προγράμματος ήταν : - πολιτιστική και επαγγελματική κατάρτιση των πολιτών των κρατών – μελών.

- βελτίωση της σχέσης μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων.
- συνεργασία στον τομέα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.
- ενίσχυση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών
- ανάπτυξη της ισότητας των ευκαιριών.

Το 1982 υπογράφηκε το δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης στο οποίο καταφαίνεται η σαφής στροφή της Ένωσης προς προγράμματα, δράσεις και πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο την κατάρτιση σε όλους τους επαγγελματικούς τομείς. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως σε ψήφισμα της 24^{ης} Μαΐου 1988 ορίζεται ως στόχος των χωρών – μελών της Ένωσης η προσπάθεια διεύρυνσης των γνώσεων για την Κοινότητα και τα κράτη- μέλη και ευαισθητοποίηση ως προς τη σημασία της συνεργασίας των χωρών – μελών και των πολιτών τους μεταξύ τους. Είναι φανερό η προσπάθεια ενίσχυσης της Ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση και ο σαφής διαχωρισμός από τον αυστηρά οικονομικό χαρακτήρα της. Για πρώτη φορά ασκείται έντονη κριτική στον στενά οικονομικό προσανατολισμό της Ένωσης και παγιώνεται το αίτημα για μια ευρωπαϊκή εκπαιδευτική πολιτική που θα έχει ως στόχο την κοινωνική, πολιτιστική και πολιτική ολοκλήρωση των χωρών - μελών με επίκεντρο των δράσεων τους νέους.

Οι παραπάνω στόχοι υλοποιούνται αυτήν την περίοδο και ξεχωρίζουν για τη σημασία και την βαρύτητά τους οι ακόλουθοι:

- ίδρυση Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου στη Φλωρεντία που είχε συζητηθεί ήδη από τη συνθήκη της Ρώμης με τα έξι κράτη – μέλη (το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες) αλλά ακόμη και αυτά που προστέθηκαν μετά (τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο) να είναι ένθερμοι θιασώτες της ίδρυσής του. Το Ινστιτούτο προσφέρει διδακτορικά και μεταδιδακτορικά διπλώματα σε τέσσερις επιστημονικούς τομείς (Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Τμήμα Ιστορίας και Πολιτισμού, Τμήμα Νομικής και Τμήμα Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών)

- Υιοθέτηση των προγραμμάτων ERASMUS για την ενίσχυση της κινητικότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση,

- Υιοθέτηση του προγράμματος LINGUA για την προώθηση της γλωσσομάθειας και των γνώσεων στις γλώσσες της Ευρώπης,

- Υιοθέτηση του προγράμματος EUROTECNET για την προώθηση των καινοτομιών στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης με σκοπό να προβλεφθούν και να αντιμετωπιστούν οι μελλοντικές απαιτήσεις και

- Θεσμοθέτηση του Δικτύου Eurydice. Το Δίκτυο έχει σκοπό τη συλλογή, την παρακολούθηση, την επεξεργασία και άρα την παροχή αξιόπιστης πληροφόρησης για τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις πρακτικές που τα διέπουν σε ολόκληρη την Ενωμένη Ευρώπη. Για το λόγο αυτό, το Δίκτυο αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία και τις Εθνικές Υπηρεσίες που δημιουργήθηκαν από τα Υπουργεία Παιδείας των συμμετεχουσών χωρών.

Το Φεβρουάριο του 1992 υπογράφηκε η Συνθήκη του Μάαστριχτ η οποία, ακολουθώντας την Συνθήκη της Ρώμης το 1957 και την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986, ολοκληρώνει την Ευρωπαϊκή Ένωση ως σύγχρονο θεσμό. Στα πλαίσια αυτής της Συνθήκης σηματοδοτούνται δράσεις που στοχεύουν όχι μόνο στην οικονομική αλλά και στην πολιτική ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η σημασία της εκπαίδευσης αναβαθμίζεται καθώς αναγνωρίζεται πλέον η σημασία της στη χάραξη κοινής πολιτικής και ιδρύεται για το λόγο αυτό η Γενική Διεύθυνση στην Επιτροπή Παιδείας με κύρια ευθύνη την παρακολούθηση των πολιτικών για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Η πολιτική της Ένωσης μετά το Μάαστριχτ μπορεί να συνοψιστεί σε τέσσερις άξονες από τους οποίους απομονώνουμε αυτόν που αναφέρεται στην : διαφάνεια , συμβατότητα και συγκρισιμότητα των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως τα κράτη – μέλη έχουν ένα περίπου κοινό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που κάνει πράξη την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Όπως επισημαίνει ο Μαυρογιώργος (Καινοτομία και Εκπαιδευτική πολιτική του σχολείου) μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ οι εκπαιδευτικές πολιτικές των χωρών –μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζουν τάσεις εναρμόνισης και ομοιοτροπίας που όπως είναι φυσικό έχει επίδραση στις αλλαγές που εισάγονται και στο εκπαιδευτικό οικοδόμημα της Ελλάδας. Αυτό συμβαίνει για τρεις λόγους: α) η οικονομικοκοινωνικο-πολιτική εναρμόνιση προϋποθέτει και σύγκλιση στο σχεδιασμό και στην άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής β) εξαιτίας του ισχύοντος καπιταλιστικού συστήματος υπάρχει απαίτηση μεγάλης παραγωγικής δραστηριότητας με όσο το δυνατόν χαμηλότερο κόστος, με αποτέλεσμα να να προωθούνται αλλαγές στην εκπαίδευση με σκοπό να γίνει αυτή αποτελεσματική αλλά και αποδοτική και γ) εξαιτίας της κινητικότητας για

εργασιακούς αλλά και για εκπαιδευτικούς λόγους εντός των κρατών – μελών της Ε.Ε., καθίσταται αναγκαία η συγκρισιμότητα των εκπαιδευτικών δομών με την υιοθέτηση μέτρων που έχουν καθιερωθεί και σε άλλα κράτη – μέλη.

Έργο της Επιτροπής Παιδείας αποτελεί η δημοσίευση της Λευκής Βίβλου το 1995 στην οποία σηματοδοτείται η πρώτη συγκροτημένη και επίσημη προσπάθεια της Ένωσης να εντάξει την εκπαίδευση και την κατάρτιση στο κέντρο της στρατηγικής της πέρα από τους οικονομικούς της στόχους.

Στο ίδιο κλίμα κινήθηκε και η Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 η οποία ακολούθησε τις αποφάσεις της Συνθήκης του Μάαστριχτ με τη διαφορά πως έδωσε μεγαλύτερη σημασία στη διαδικασία συναπόφασης αναφορικά με τα ζητήματα εκπαίδευσης που ανακύπτουν καθώς και σε ζητήματα επιμόρφωσης στον επαγγελματικό τομέα.

Ακολούθησε η Διακήρυξη της Μπολόνια το 1999 που επικεντρώνεται σε θέματα που αφορούν κυρίως στη σύγκλιση των πανεπιστημιακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων με αποτέλεσμα οι πανεπιστημιακές σπουδές να παρουσιάζουν σφαιρικότητα και συνεκτικότητα.

1.4. Η εισαγωγή των Τ.Π.Ε

Καθώς όμως οι εξελίξεις στους τομείς της τεχνολογίας κυρίως είναι ραγδαίες, συγκαλείται το 2000 στη Λισαβόνα έκτακτο ευρωπαϊκό Συμβούλιο με σκοπό την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων. Η εισαγωγή των Τεχνολογιών των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών καθιστούν σαφές ότι πρέπει να οριστεί ένα νέο πλαίσιο πρακτικών που θα εμπεριέχει τις νέες ποιοτικές αλλαγές που προκύπτουν. Η παγκοσμιοποίηση, η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και η ανταγωνιστική οικονομία αποτελούν τους πυλώνες σχεδιασμού εκπαιδευτικής πολιτικής. Για το λόγο αυτό κρίνεται επιτακτική η ανάγκη εισαγωγής του Ανοικτού Μοντέλου Συντονισμού με σκοπό την παρακολούθηση, το συντονισμό και την από κοινού υιοθέτηση των καλών πρακτικών που οδήγησαν σε μετρήσιμα καλά αποτελέσματα των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών – μελών. Η Κοινωνία της Γνώσης είναι πλέον ένα ζητούμενο αφού είναι φανερό πως σε ένα συνεχώς εξελισσόμενο κόσμο οι γνώσεις και οι δεξιότητες που λαμβάνει κάποιος από την οικογένειά του και το σχολείο δεν είναι επαρκείς για την ομαλή ένταξή του στην κοινωνία και στο εργατικό δυναμικό και άρα η δια βίου μάθηση δίνει τη δυνατότητα στο άτομο να προαχθεί όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο αλλά και να συνδράμει στη εξέλιξη και στην πρόοδο της κοινωνίας.

Η στρατηγική της Λισαβόνας εστιάζει στην εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση καθώς έχει αντιληφθεί τη σημαντικότητα αλλά και την ισχύ που έχει η τεχνολογία. Στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής το 2003 θεσπίζεται το πρόγραμμα e-learning που αποσκοπεί στην ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στα εκπαιδευτικά συστήματα και εν γένει στην υιοθέτηση παιδαγωγικών μεθόδων και πρακτικών που βασίζονται στην τεχνολογία.

Στο πλαίσιο της Συνθήκης της Λισαβόνας κινούνται και οι μεταγενέστερες συνθήκες οι οποίες επικεντρώνουν τη δράση τους στην αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης με τη χρήση των ΤΠΕ και την προώθηση των καινοτομιών. Είναι προφανές πως δίνεται μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου που θε επιτευχθεί με τη συνεργασία των χωρών – μελών στον τομέα του περιεχομένου της διδασκαλίας και της οργάνωσης του εκπαιδευτικού συστήματος με παράλληλη αναγνώριση της πολιτιστικής και γλωσσικής ποικιλίας που διακρίνει τις χώρες.

Αναφορικά με τις δράσεις που προβλέπονται θα αναφερθούμε στα παρακάτω καινοτόμα ευρωπαϊκά προγράμματα: - το πρόγραμμα Comenius

- το πρόγραμμα Erasmus
- το πρόγραμμα Leonardo da Vinci
- το πρόγραμμα Grundvig
- το Εγκάρσιο Πρόγραμμα
- το πρόγραμμα Jean Monnet

Από τα παραπάνω προγράμματα αυτό που αφορά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση είναι το πρόγραμμα Comenius. Το πρόγραμμα αυτό αναφέρεται στην προσχολική και σχολική εκπαίδευση έως και τη δευτεροβάθμια και έχει θέσει τους παρακάτω στόχους: α) οι μαθητές αλλά και οι διδάσκοντες να έρθουν σε επαφή με τον ευρωπαϊκό πολιτισμό και να αντιληφθούν τη γλωσσική ποικιλομορφία των χωρών της Ένωσης και β) μέσω ανταλλαγών να αναπτύξουν εκείνες τις δεξιότητες που είναι αναγκαίες για την ολόπλευρη ανάπτυξη και τη σωστή κοινωνική ένταξη του ατόμου.

1.5. Νομικό και θεσμικό πλαίσιο της καινοτομίας

Στην Ελλάδα η έννοια της καινοτομίας ήταν άγνωστη πριν το 1992 και περιοριζόταν σε αλλαγές / μεταρρυθμίσεις. Η εκπαιδευτική πολιτική είχε καθοριστεί με το Ν. 1566/1985 ΦΕΚ 167/ τ.Α./ 30-9-1985 ο οποίος αναφερόταν στη δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ εμφανίζεται σε Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης (ΦΕΚ 577/ τ. Β./

23-9-92) απόφαση που αφορά αρχικά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και ακολουθεί λίγο αργότερα απόφαση που αναφέρεται σε δ ρ α σ τ η ρ ι ό τ η τ ε ς που μπορεί να πραγματοποιεί κάθε Ιδιωτικό ή Δημόσιο Γυμνάσιο ή Λύκειο (ΦΕΚ 629 τ.Β. 23-10-1992). Η απόφαση αυτή αναφέρεται σε «Σχολικές Δραστηριότητες» οι οποίες και αφορούν: 1) Πολιτιστικά, επιστημονικά θέματα: μουσικές εκδηλώσεις, θεατρικές παραστάσεις, θεατρικό εργαστήριο, παραδοσιακοί χοροί, λογοτεχνικές εκδηλώσεις, τοπική ιστορία και λαογραφία, λέσχη φωτογραφίας, εκθέσεις ζωγραφικής, εκδόσεις εφημερίδων – περιοδικών, ραδιοφωνικές εκπομπές –Τ.Β., κινηματογράφος, θέματα επιστήμης, λειτουργία βιβλιοθηκών, εκθέσεις βιβλίου, εκθέσεις χαλκογραφίας, εκθέσεις χειροτεχνημάτων κλπ.

2) Περιβαλλοντική Εκπαίδευση α) Οικολογικά στοιχεία που αλλοιώνονται και β) Πηγές και αιτίες που προκαλούν οικολογική αλλοίωση και το είδος της αλλοίωσης

3) Αγωγή Υγείας α) ναρκωτικά, κάπνισμα, αλκοόλ β) πρόληψη καρκίνου γ) AIDS δ) πρόληψη ατυχημάτων (κυκλοφοριακή αγωγή, ατυχήματα στα εργαστήρια ή κατά την άθληση και γενικά στους χώρους του σχολείου).

Σε ΦΕΚ με αριθμό 161 /τ.Β./ 16/2/2000 γίνεται τροποποίηση της παραπάνω απόφασης καθώς προστίθεται μια παράγραφος ως εξής: «4) Αγωγή Σταδιοδρομίας [...]» Τα ειδικότερα αντικείμενα των δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στον παραπάνω άξονα είναι : α) θέματα που αφορούν στο εργασιακό περιβάλλον β) θέματα που αφορούν στην οικονομική δραστηριότητα της τοπικής κοινωνίας γ) θέματα που αφορούν στις εργασιακές σχέσεις και στους τομείς επαγγελμάτων δ) θέματα που αφορούν στην Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης – απασχόλησης ε) θέματα που αφορούν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής και απαραίτητων δεξιοτήτων για τη διαχείριση της σταδιοδρομίας. Ο συντάκτης επαναλαμβάνει τη σημαντικότητα του σχεδιασμού των σχολικών δραστηριοτήτων υπογραμμίζοντας την έμφαση που πρέπει να δίνεται στην υλοποίηση προγραμμάτων που διευκολύνουν τη συνεργασία διαφορετικών τάξεων και σχολείων αλλά και να επιτρέπουν την εμπλοκή διαφορετικών ειδικοτήτων όπου όμως θα καταδεικνύεται ο ενιαίος ρόλος της εκπαίδευσης και η συνεισφορά του στη διαμόρφωση πλήρων προσωπικοτήτων έτοιμων να ενταχθούν ομαλά στο κοινωνικό σύνολο.

Είναι προφανές πως ο νομοθέτης λαμβάνοντας υπόψη του τα όσα περιέχονται στο Ν. 1566/85 άρθρο 47 καθώς και στο Ν. 1892/90 άρθρο 111 § 13 Περί της ίδρυσης Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης , θέλει να ακολουθήσει τα κελεύσματα της Συνθήκης του Μάαστριχτ που επιτάσσουν το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και

την ομαλή κοινωνικοποίηση των νέων. Στο ΦΕΚ 175/τ.Β/19-3-93 ανακοινώνεται η πρώτη ίδρυση Κέντρου Περιβαλλοντικής Έρευνας όπου τονίζεται η σημασία ανάπτυξης του θεσμού της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Επίσης για πρώτη φορά αναφέρεται πως τα προγράμματα αυτά γίνονται στο πλαίσιο της UNESCO και των κοινοτικών προγραμμάτων που υποστηρίζουν αυτές τις δράσεις. Στο ΦΕΚ 306/τ.Β/29-4-93 δίνονται οι κατευθυντήριες οδηγίες για την εκπόνηση και πραγματοποίηση αυτών των δραστηριοτήτων όπου περιγράφονται οι διαδικασίες ανάπτυξης των προγραμμάτων, καθορίζονται οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί και φορείς και ορίζεται το πλαίσιο πραγματοποίησης των δραστηριοτήτων. Με Υ.Α. 1242/1993 ιδρύεται το πρώτο ΚΠΕ στην Κλειτορία του νομού Αχαΐας και ακολουθούν τα επόμενα χρόνια μέχρι και το 2013 οι Υ.Α. που ανακοινώνουν την ίδρυση περισσότερων ΚΠΕ. Σήμερα λειτουργούν 50 ΚΠΕ σε ολόκληρη την Ελλάδα που ανήκουν σε 13 περιφέρειες. Στο Παράρτημα (σελ. 69) υπάρχουν τα Κέντρα που λειτούργησαν για το σχολικό έτος 2012 – 2013 σύμφωνα με την πιο πρόσφατη ενημέρωση από το Υπουργείο Παιδείας (159505/Γ7/17-12-2012).

Το 2000 για πρώτη φορά λαμβάνεται μέριμνα για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες καθώς αποφασίζεται η ίδρυση και λειτουργία Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής ΦΕΚ 78/τ. Α./14 –3 – 2000. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες θα μπορούν να φοιτούν στη συνήθη σχολική τάξη με παράλληλη στήριξη από εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής ή σε ειδικά οργανωμένα και κατάλληλα στελεχωμένα τμήματα ένταξης που λειτουργούν μέσα στα σχολεία της γενικής και της τεχνικής εκπαίδευσης. Σε περιπτώσεις όμως που καθίσταται δύσκολη η φοίτηση, τότε η εκπαίδευση παρέχεται : α) σε αυτοτελή σχολεία ειδικής αγωγής και β) σε σχολεία ή τμήματα που λειτουργούν είτε ως αυτοτελή είτε ως παραρτήματα άλλων σχολείων σε νοσοκομεία ή κέντρα αποκατάστασης. Στο Φύλλο της Κυβερνήσεως αυτό ορίζονται με ακρίβεια οι λόγοι που επιβάλλουν την παροχή εκπαίδευσης στα άτομα αυτά και καθορίζονται με ακρίβεια οι εμπλεκόμενοι φορείς. Σήμερα, λειτουργούν ανά την περιφέρεια 44 Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Κ) και 11 Γυμνάσια - Λύκεια και ΤΕΕ Ειδικής Αγωγής. Πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό η δυνατότητα παροχής παράλληλης στήριξης σε μαθητές που δύνανται να παρακολουθήσουν μαθήματα σε Γενικό Γυμνάσιο – Λύκειο. Συχνά λοιπόν τα τελευταία χρόνια οι εκπαιδευτικοί έχουν στην τάξη τους συνάδελφο της ειδικής αγωγής που παρέχει στήριξη σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες.

Την ίδια χρονιά στο ΦΕΚ 134/ τ. Β'5-3-1993 αποφασίζεται η ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία των Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων (Σ.Σ.Ν.) με έργο ανάμεσα σε άλλα των παρακάτω: - την εφαρμογή, στήριξη και παρακολούθηση προγραμμάτων Αγωγής Υγείας για τους μαθητές (...)

- τη συνεχή ενημέρωση - επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ιδιαίτερα αυτών που εφαρμόζουν σχετικά προγράμματα καθώς και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων εφαρμογής των προγραμμάτων σε επίπεδο σχολείου και νομού.

Μάλιστα, για την εφαρμογή των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας οι Συμβουλευτικοί Σταθμοί Νέων μπορεί να αναπτύσσουν πολύπλευρη δράση που θα αφορά συνεργασίες με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, με Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., με την τοπική αυτοδιοίκηση καθώς και με υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας προκειμένου να στηριχθούν και να εφαρμοστούν τα προγράμματα υγείας.

Τα προγράμματα Υγείας υποστηρίζονται περισσότερο, αφού στο πλαίσιο της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού του εθνικού συστήματος Υγείας, αποφασίζεται η σύσταση Διεύθυνσης Σχολικής Υγείας που δημοσιεύεται στο ΦΕΚ 165/ τ.Α. 1997 όπου περιγράφονται ξεκάθαρα οι αρμοδιότητές της : «(...) η κατάρτιση, η παρακολούθηση και η υλοποίηση προγραμμάτων για την παροχή υπηρεσιών πρόληψης, αγωγής και προαγωγής της υγείας (...)» καθώς και « η Διεύθυνση και τα Γραφεία Σχολικής Υγείας συνεργάζονται με τους Διευθυντές και το διδακτικό προσωπικό των σχολείων (...) προκειμένου το προσωπικό να «πραγματοποιεί περιοδικές επισκέψεις στα σχολεία για τη διενέργεια εξετάσεων, την ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων υγείας σύμφωνα με τα καταρτιζόμενα αντίστοιχα προγράμματα (...)».

Το 2001 και καθώς η χώρα είχε αναλάβει την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 εισάγεται στην εκπαίδευση στο ΦΕΚ 73/τ.Α. 12-04-2001 η Ολυμπιακή Παιδεία ενώ στο ΦΕΚ 138/τ. Α 22-07-2003 η εφαρμογή της παρατείνεται και για το διδακτικό έτος 2004 – 2005. Εντούτοις και παρά το γεγονός ότι οι Ολυμπιακοί Αγώνες έχουν ήδη τελεστεί, με ΦΕΚ 128/τ.Α. 21-06-2006 παρατείνεται η λειτουργία του «Γραφείου Ολυμπιακής Εκπαίδευσης» μέχρι και 31.12.2007.

Το 2002 στο ΦΕΚ 1584/τ.Β/20-12-2002 προβλέπεται η ίδρυση Κέντρων Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών (ΚΕ.ΠΛΗ.ΝΕ.Τ) στις Διευθύνσεις και στα γραφεία Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα ΚΕ.ΠΛΗ.ΝΕ.Τ είναι 89 και η οργάνωσή τους είχε ήδη προβλεφθεί στο ΦΕΚ 24/τ.Α'13-02-2002 όπου αναφέρονται γενικότερα θέματα οργάνωσης της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Το 2003 εισάγεται η εκπαιδευτική διαδικασία της «Ευέλικτης Ζώνης Διαθεματικών και Διερευνητικών Δραστηριοτήτων» ΦΕΚ 957/τ.Β΄/ 26-07-2002. Η Ευέλικτη Ζώνη είναι ένα καινοτόμο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που καλύπτει δυο διδακτικές ώρες την εβδομάδα ενώ λειτουργεί εντός του ωρολόγιου προγράμματος. Σκοπός είναι να εξασφαλίσει στο διδάσκοντα το κατάλληλο θεσμικό αλλά και χρονικό πλαίσιο προκειμένου να μελετήσουν οι μαθητές θέματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον και δεν άπτονται του συμβατικού προγράμματος. Αξίζει να σημειωθεί πως η Ευέλικτη Ζώνη εφαρμόζεται στο Νηπιαγωγείο, στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο. Το κενό που υπάρχει στο Λύκειο καλύπτεται το 2011 με την εισαγωγή του μαθήματος της «Ερευνητικής Εργασίας» στην Α΄ και Β΄ Τάξη.

Το 2003 στα πλαίσια αναδιοργάνωσης των υποδομών του Υπουργείου δημοσιεύεται σε ΦΕΚ 94/τ.Β/30-01-2003 απόφαση που αφορά στη διάρθρωση, στελέχωση και κατανομή των αρμοδιοτήτων στα επιμέρους τμήματα της Διεύθυνσης Συμβουλευτικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων πράγμα που δείχνει το μεγάλο και έμπρακτο ενδιαφέρον για την παρακολούθηση και πραγματοποίηση των αλλαγών στην εκπαίδευση. Η Διεύθυνση αυτή περιλαμβάνει τα Τμήματα: α) Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού β) Αγωγής Υγείας και Περιβαλλοντικής Αγωγής γ) Καινοτόμων Δραστηριοτήτων δ) Αισθητικής Αγωγής ε) Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης και Ενισχυτικής διδασκαλίας και στ) Μελετών. Ειδικά για το Τμήμα Καινοτόμων Δραστηριοτήτων οι αρμοδιότητες που ορίζονται είναι : « -η οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία των Σχολικών Βιβλιοθηκών καθώς και η έγκριση καταλληλότητας των εξωσχολικών βιβλίων - θέματα οργάνωσης και παρακολούθησης των ταχύρυθμων προαιρετικών και υποχρεωτικών προγραμμάτων που υλοποιούνται στα ΠΕΚ της χώρας (Α/βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης [...], διενέργεια σεμιναρίων- ημερίδων για τα στελέχη της εκπαίδευσης με στόχο την ενημέρωσή τους για τις εκάστοτε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις –εισαγωγή καινοτομιών-νέα βιβλία κλπ [...] Παρακολούθηση των θεμάτων του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου, της Τεχνικής Υποστήριξης των Σχολικών Εργαστηρίων Η/Υ [...] και γενικά των δράσεων που χαρακτηρίζονται ως καινοτόμες ».

Την ίδια χρονιά με απόφαση που δημοσιεύεται σε ΦΕΚ 693/τ. Β΄/ 3-06-2003 και που αναφέρεται ξεκάθαρα στην ανάγκη ανοίγματος του Σχολείου στην Κοινωνία, δίνεται η δυνατότητα συνεργασίας των σχολικών μονάδων στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με ανώτατα ερευνητικά επιστημονικά ιδρύματα, άλλους

κυβερνητικούς φορείς - όπως είναι οι Νομαρχίες και οι Δήμοι - αλλά και με μη κυβερνητικές οργανώσεις - όπως είναι η WWF – Βιβλιοθήκες, Μουσεία , Μ.Μ.Ε. και άλλες. Η απόφαση αυτή προέκυψε ύστερα από τη μεγάλη απήχηση που είχαν τα προγράμματα δράσης για την Περιβαλλοντική Αγωγή και το ενδιαφέρον που έδειξαν για την υποστήριξή τους πολλοί φορείς. Δύο χρόνια αργότερα στο ΦΕΚ 425/τ.Β./1-04-2005 αποφασίζεται η σύσταση Επιτροπής για τον έλεγχο της βιωσιμότητας των 31 ΚΠΕ που λειτουργούν , των 10 νέων που θα λειτουργήσουν μέσα στο 2005 και των 15 που πρόκειται να προκηρυχθούν. Η σύσταση της Επιτροπής κρίνεται αναγκαία καθώς τελειώνει η χρηματοδότηση μέσω ευρωπαϊκού προγράμματος στήριξης και γι' αυτό θα πρέπει να ελεγχθούν τα ΚΠΕ προκειμένου να επιτευχθεί η χρηματοδότησή τους. Την αμέσως επόμενη χρονιά και στα πλαίσια δράσης του ΚΠΣ και του «Προγράμματος Προστασίας Περιβάλλοντος και Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης» του ΕΠΕΑΚ εγκρίνεται στο ΦΕΚ 154/ τ.Β./ 10-2-2006 το πρόγραμμα «Ανοικτών Περιβαλλοντικών τάξεων – Καλλιστώ» που εξαιτίας της πολυπλοκότητάς του θα υλοποιηθεί σε δύο σχολικές περιόδους σε όλους τους νομούς της Ελλάδας, ήτοι 2005 – 2006 και 2006 – 2007.

Η ανάγκη για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες βάσει του επιχειρησιακού προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας» υλοποιείται με απόφαση στο ΦΕΚ 293/τ.Β./ 11-02-2004 και ακολουθούν τροποποιήσεις στο ΦΕΚ 185 και 186/τ.Β./14-2-2005.

Το 2005 η Ελλάδα ακολουθώντας όσα είχαν αποφασιστεί στη Λισαβόνα τον Ιούνιο του 1998 συμμετέχει στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Σχολικού Δικτύου και στη σύσταση της Ευρωπαϊκής Κοινοπραξίας Σχολικού Δικτύου ΦΕΚ 209/τ.Α./19-08-2005. Σκοπός αυτών είναι η προώθηση της χρήσης των νέων τεχνολογιών και του Διαδικτύου στην εκπαίδευση (Τ.Π.Ε.) με τη συνεργασία των ευρωπαϊκών σχολείων και την ανταλλαγή καλών παιδαγωγικών πληροφοριών αλλά και πρακτικών που βελτιώνουν την παρεχόμενη εκπαίδευση. Η πλατφόρμα που προσφέρεται δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να επικοινωνούν, να συνεργάζονται, να διεξάγουν έργα και να μοιράζονται τις πρακτικές τους νιώθοντας με αυτόν τον τρόπο ενεργά μέλη της ευρωπαϊκής κοινότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέταξε το e-Twinning στο πρόγραμμα e-Learning με σκοπό να συνεργάζονται τα ευρωπαϊκά υπουργεία Παιδείας και οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές να συνεργάζονται πάνω σε θέματα που αφορούν στην ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης.

Το 2006 σε ΦΕΚ 183/τ.Β/ 13- 2-2006 απευθύνεται πρόσκληση στις Σχολικές Μονάδες στο πλαίσιο της δράσης « Προαγωγή της ισότητας στην κοινωνία-Καλλιπάτειρα» να υποβάλουν τις προτάσεις τους για πιλοτικά προγράμματα που θα εφαρμοστούν σε όλα τα σχολεία. Το πρόγραμμα αυτό θα εφαρμοστεί στα πλαίσια της Ολυμπιακής Παιδείας και θα έχει στόχο στη διεύρυνση του ρόλου της Φυσικής Αγωγής σε θέματα ισότητας, στην προβολή των αξιών της ισότιμης συμμετοχής στον αθλητισμό και στη διάφοση των αξιών αυτών στην κοινωνία. Επίσης, την ίδια χρονιά καθώς βρίσκεται σε εξέλιξη το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» (ΦΕΚ 136/τ. Α. 1998) καθορίζονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των τεχνικών υπευθύνων των Κέντρων Πληροφορικής των Νέων Τεχνολογιών που μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν το συντονισμό και την ευθύνη σε ό τι αναφέρεται στο μάθημα της Πληροφορικής και των Η/Υ.

Το 2007 ιδρύεται ο Οργανισμός Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων με την επωνυμία «Σόλων» που τίθεται υπό την εποπτεία του ΥΠΕΠΘ και σκοπό έχει τη διαχείριση του προγράμματος Δια βίου Μάθηση 2007 –2013 ΦΕΚ 130/τ.Α. 8-6-2007 . Ο Οργανισμός αυτός διαρθρώνεται σε πέντε τμήματα.Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το «Τμήμα Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δια βίου Μάθησης» που είναι αρμόδιο για τα Προγράμματα Comenius, Leonardo Da Vinci, Erasmus, Grundtvig, το Εγκάρσιο Πρόγραμμα και το πρόγραμμα Jean Monnet.

Επίσης στο ίδιο ΦΕΚ προβλέπεται η ίδρυση Παρατηρητηρίου Νεανικής Επιχειρηματικότητας που υπάγεται στη Γραμματεία Νέας Γενιάς και έχει την ευθύνη ανάμεσα σε άλλα : «Σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος με στόχο την εξοικείωση των νέων στο επιχειρηματικό πνεύμα και την επιχειρηματική δράση.». ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ

Το 2008 στο ΦΕΚ 554/τ.Β./ 31-08-2008 επαναλαμβάνονται οι δράσεις στο πλαίσιο των περιβαλλοντικών προγραμμάτων «Πρόγραμμα ανοικτών τάξεων – Καλλιστώ» το οποίο υλοποιείται στα σχολεία όλων των νομών της Ελλάδας και περιγράφονται όλες οι απαιτούμενες ενέργειες, ενώ στο ΦΕΚ 559 διαγράφονται με ακρίβεια τα προβλεπόμενα για τις σχολικές επισκέψεις. Επίσης, στο ΦΕΚ 2508/τ.Β./9-12-2008 στο πλαίσιο του «σχεδιασμού και της υλοποίησης προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων: Αγωγής Σταδιοδρομίας, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πολιτιστικών Θεμάτων, Comenius- Leonardo da Vinci και e-Twinning», αποφασίζεται η διοργάνωση και η διεξαγωγή Πανελλήνιων Μαθητικών Καλλιτεχνικών Αγώνων στα σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Οι καλλιτεχνικοί αγώνες

(Εικαστικών – Μουσικής – Χορού – Θεάτρου – Λογοτεχνίας) έχουν στόχο την ενίσχυση της δημιουργικότητας και της καλλιτεχνικής έκφρασης των μαθητών καθώς και την επολοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ μαθητών από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές.

Στο ΦΕΚ 805/τ.Β/ 8-05-2008 γίνεται αναφορά στο πιλοτικό πρόγραμμα «Καλλιπάτειρα» που υλοποιείται στο πλαίσιο δράσης για την προώθηση της ισότητας στην κοινωνία. Στο ΦΕΚ αυτό περιλαμβάνονται όλες οι απαιτούμενες δράσεις, τα κόστη και τα αποτελέσματα που αναμένονται μετά την ολοκλήρωση της δράσης από τις σχολικές μονάδες.

Το 2009 στο ΦΕΚ 376/τ. Β./3-03-2009 επανέρχεται το θέμα των Πανελλήνιων Μαθητικών Καλλιτεχνικών Αγώνων και δίνονται περισσότερες και σαφέστερες οδηγίες αναφορικά με τη διεξαγωγή τους. Στο συγκεκριμένο ΦΕΚ αναλαμβάνει μεγάλο ποσοστό ευθύνης για τη διαχείριση και τη διεξαγωγή των Αγώνων το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας. Σημαντική παρατήρηση αποτελεί η ένταξη της Κύπρου ως μιας επιπλέον Περιφέρειας Αγώνων (συνολικά 20 Περιφέρειες). Επίσης, για πρώτη φορά ορίζεται το κοινό θέμα των Πανελλήνιων Μαθητικών Καλλιτεχνικών Αγώνων για το 2008 – 2009 : «Η Παιδεία αλλάζει τον Κόσμο».

Το 2010 και πάντα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση» που προβλέπει την υλοποίηση πράξεων «Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας», αποφασίζεται η ίδρυση και λειτουργία Τάξεων Υποδοχής Ζ.Ε.Π. και ενισχυτικών φροντιστηριακών τμημάτων σε σχολικές μονάδες και της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΦΕΚ 2142/τ.Β./ 31-12-2010). Θα πρέπει να σημειωθεί πως το πρόγραμμα αυτό αρχικά σχεδιάστηκε για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ήταν αποτέλεσμα των αιτημάτων των περιφερειακών διευθυντών εκπαίδευσης για την κάλυψη αναγκών μαθητών που χωρίς να έχουν γνώση της ελληνικής γλώσσας εντάσσονταν στις δομές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το 2011 εισάγεται στο ΦΕΚ 1213/τ.Β./14-06-2011 το μάθημα της Ερευνητικής Εργασίας (project) για τους μαθητές της Α' τάξης του Λυκείου ως διακριτή ενότητα του Προγράμματος Σπουδών υλοποιώντας τις βασικές αρχές του «Νέου Σχολείου». Αρχικά το μάθημα ήταν τρίωρο και σκοπό είχε την ανάπτυξη της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας. Μάλιστα, οι εμπλεκόμενοι εκπαιδευτικοί έπρεπε να προτείνουν εργασίες που θα άπτονταν των παρακάτω θεματικών κύκλων: α) «Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες» β) «Τέχνη και Πολιτισμός» γ) «Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες και Τεχνολογία» και δ) «Περιβάλλον και Αειφόρος ανάπτυξη» ή ακόμα και

να συνδιάζουν κάποιους από αυτούς. Επίσης την ίδια χρονιά στο ΦΕΚ 118/τ.Α./24-03-2011 εισήχθη ο θεσμός των Ομίλων στα πλαίσια λειτουργίας των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων. Οι όμιλοι αφορούν στην ανάπτυξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων και των κλίσεων των μαθητών σε γνωστικούς τομείς που σχετίζονται με τα μαθηματικά, τις φυσικές επιστήμες, τη γλώσσα, τη λογοτεχνία καθώς και λοιπά πεδία όπως είναι τα εικαστικά και ο αθλητισμός. Πρέπει να σημειωθεί εδώ πως στους Ομίλους των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων μπορούν να εγγραφούν και μαθητές των δημόσιων σχολικών μονάδων της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής. Την ίδια χρονιά στο ΦΕΚ 2666/τ.Β/ 9-11-2011 εγκρίνεται το Πρόγραμμα Σπουδών για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση που αφορά στο επιστημονικό πεδίο: Πολιτισμός και Δραστηριότητες Τέχνης.

Το 2012 με εγκύκλιο της 27^{ης} Απριλίου, η ερευνητική εργασία εισάγεται και στη Β' Τάξη του Λυκείου. Οι θεματικοί κύκλοι από τους οποίους θα αντλούνται τα θέματα είναι αυτοί που καθορίστηκαν στο ΦΕΚ της προηγούμενης χρονιάς με τη διαφορά ότι το μάθημα δε θα είναι πια τρίωρο αλλά δίωρο.

Το 2013 με νόμο που δημοσιεύεται στο ΦΕΚ 193/τ.Α'/17-09-2013 προβλέπεται η αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στα πλαίσια των αλλαγών εισάγεται για πρώτη φορά ο θεσμός της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που περιλαμβάνει θέματα για τις προαγωγικές εξετάσεις της Α' και της Β' Λυκείου. Στις γραπτές προαγωγικές εξετάσεις τα θέματα θα προκύπτουν ως εξής: 50% με κλήρωση από την τράπεζα και 50% από τον ή τους διδάσκοντες.

Το 2014 στο ΦΕΚ 110/τ. Α./07-05-2014 δίνονται διευκρινιστικές οδηγίες που τροποποιούν και συμπληρώνουν παλιότερο νόμο που αναφέρεται στη λειτουργία του Ενιαίου Λυκείου.

Τέλος, μεγάλη ανατροπή φέρνει ο νόμος 4326 έτσι όπως αυτός δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 49/τ.Α'/13-05-2015 και αναφέρεται ρητά στην κατάργηση της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας στο πλαίσιο των προαγωγικών εξετάσεων της Α' και Β' Λυκείου και της χρήσης αυτής μόνο ως προαιρετικό συμβουλευτικό εργαλείο από τους διδάσκοντες εκπαιδευτικούς.

Το σχολικό έτος 2016 – 2017 η καινοτομία επανέρχεται στα Γυμνάσια και τα Λύκεια με δυο μεγαλεπήβολα προγράμματα που υπόσχονται τον εμπλουτισμό της μαθησιακής διαδικασίας. Το πρόγραμμα αυτό στο Γυμνάσιο είχε τίτλο : Θεματική Εβδομάδα με τίτλο « Σώμα και Ταυτότητα» (Φ20.1/220482/Δ2/23-12-2016). Σκοπός του προγράμματος είναι : «η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση των μελών της

σχολικής κοινότητας στη Δευτεροβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση (Γυμνάσιο) σε θέματα που άπτονται της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη και θα εστιάσουν σε τρεις βασικούς άξονες: α) τη διατροφή και την ποιότητα ζωής β) την πρόληψη του εθισμού και των εξαρτήσεων και γ) τις Έμφυλες Ταυτότητες. (www.ier.edu.gr).

Οι οδηγίες που δόθηκαν δεν καθυσάχασαν τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι θεώρησαν ότι η υλοποίηση της Θεματικής Εβδομάδας θα ανέτρεπε το ωράριο και θα ήταν εις βάρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Επίσης, πρέπει να επισημανθεί και η θύελλα αντιδράσεων που προκάλεσαν οι ενότητες της Θεματικής Εβδομάδας. (βλ. Παράρτημα ³).

Στο Λύκειο η αντίστοιχη καινοτόμα δράση αφορούσε στις «Δημιουργικές Εργασίες» (Πράξη 48/08-12-2016 , Άρθρο 8 του Π.Δ. 46/2016). Μετά από σχετική εισήγηση του ΙΕΠ στάλθηκαν οδηγίες για την εκπόνηση των Δημιουργικών Εργασιών στην Α΄ και Β΄ Τάξη του Λυκείου – η Γ΄ Τάξη εξαιρέθηκε – προκειμένου οι μαθητές να καλλιεργήσουν το ερευνητικό τους πνεύμα και να συνθέσουν δημιουργικά τα στοιχεία που αναζήτησαν.

Πρέπει στο σημείο αυτό να γίνει αναφορά στην έντονη διάκριση μεταξύ project και Δημιουργικών Εργασιών έτσι όπως αυτή καταδείχτηκε στα σεμινάρια Επιμόρφωσης που έγιναν φέτος το Σεπτέμβριο. Σε αντίθεση με το project, οι Δημιουργικές Εργασίες εστιάζουν στη διαδικασία εκπόνησης της εργασίας και όχι τόσο στην εξαντλητική διερεύνηση του του υπό μελέτη θέματος.

1.6. Καινοτομίες εκτός νομικού πλαισίου

Είναι προφανές πως πέρα από αυτά τα νομο/θεσμοθετημένα σχολικά προγράμματα και αλλαγές που στοχεύουν στην υιοθέτηση νέων τρόπων και μεθόδων ανακάλυψης και κατάκτησης των γνωστικών πεδίων και αντικειμένων, υπάρχει και ένας αριθμός καινοτομιών που λαμβάνουν χώρα μέσα στη σχολική αίθουσα χωρίς να προβλέπονται και να δημοσιεύονται σε ΦΕΚ. Αυτό είναι αποτέλεσμα των Παιδαγωγικών Θεωριών της Νέας Αγωγής που άλλαξαν τις αντιλήψεις για τον τρόπο διδασκαλίας αλλά και τους μηχανισμούς μάθησης. Οι νέες αυτές θεωρίες αφού αποδόμησαν τις παραδοσιακές αντιλήψεις, έφεραν έναν νέο αέρα στη σχολική αίθουσα καθώς απέδειξαν πως κάθε παιδί έχει εν δυνάμει την επιθυμία και την ικανότητα να εξελιχθεί σε αυτορρυθμιζόμενο άτομο. Η εκπαίδευση είναι φορέας εκδημοκρατισμού, ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης ειδικά στη σύγχρονη εποχή που η επιστήμη και τα τεχνολογικά επιτεύγματα επιφέρουν μεγάλες αλλαγές και είναι επιτακτική η ανάγκη

για την απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων και στρατηγικών που θα κάνουν ομαλή την αλληλοεπικοινωνία και την κοινωνικοποίηση του νέου ατόμου. Οι νέες αυτές προσεγγίσεις ανταποκρίθηκαν στα κελεύσματα της εποχής και ανταποκρίθηκαν στα εκπαιδευτικά- κοινωνικά και οικονομικά ζητήματα που πάντα είχαν αντίκτυπο στο σχολείο.

Έτσι λοιπόν έχουμε τις παρακάτω θεωρήσεις:

- Σύμφωνα με τη Γνωστική Ψυχολογία η σταδιακή ανακάλυψη της γνώσης αποτελεί ιδιαίτερο κίνητρο για το μαθητή αφού μάλιστα αυτός δεν αποθηκεύει έτοιμη τη γνώση αλλά επεξεργάζεται τις πληροφορίες που του παρέχονται και με τη βοήθεια αυτών την οικοδομεί και την κατακτά με το δικό του ρυθμό (εποικοδομητισμός). Το περιβάλλον για να προωθηθεί η διαδικασία πρέπει να είναι πλούσιο σε εξωτερικά ερεθίσματα και ο εκπαιδευτικός γίνεται διαμεσολαβητής, εμπνευστής και συντονιστής . Ο ενεργητικός ρόλος του μαθητή αναθέτει στον εκπαιδευτικό άλλες αρμοδιότητες οι οποίες αναδεικνύονται και προβάλλονται μέσα από τις μορφές έμμεσης διδασκαλίας. Ο μαθητής συλλέγει και επεξεργάζεται δεδομένα προκειμένου να επιλύσει ένα πρόβλημα ενώ μπορεί να επιλέξει διαδικασίες και μορφές δράσης που θα τον οδηγήσουν στην κατάκτηση της γνώσης.

- Οι Κοινωνιοπολιτισμικές Θεωρίες Μάθησης υποστηρίζουν πως οι διαμαθητικές σχέσεις είναι αυτές που δημιουργούν το κατάλληλο πλαίσιο για την αυτόνομη ανάπτυξη του παιδιού/μαθητή. Μέσα από τη δυναμική της μαθητικής μικροομάδας δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες υπέρβασης των μαθησιακών ορίων και κατάκτησης της γνώσης. Μέσα σε ένα συνεργατικό κλίμα όπου ο εκπαιδευτικός ενδιαφέρεται,στηρίζει τις δραστηριότητες των μαθητών και δρα συμβουλευτικά, η μάθηση και η ανάπτυξη συντελούνται καλύτερα.

- Η Επιστήμη της Κοινωνικής Ψυχολογίας που ασχολείται με τη μελέτη των ομάδων και τη δυναμική που αυτές αναπτύσσουν, έχει αποδείξει πως οι δημιουργικές δυνατότητες και οι ικανότητες κριτικής ανάλυσης και εμβάθυνσης των θεμάτων όλων των μελών, ξεπερνούν το άθροισμα των ατομικών δυνατοτήτων των μελών της ομάδας. Από τη στιγμή που εμπλέκονται στη γνωστική διαδικασία ισότιμα όλοι οι μαθητές, ικανοποιούνται οι ανάγκες για αποδοχή, συμμετοχή, αναγνώριση και επιβράβευση.

- Η Ομαδοσυνεργατική μάθηση και διδασκαλία συμπυκνώνει στην πράξη όλες τις παραπάνω θεωρήσεις και εμπλέκει το μαθητή ενεργά στο μάθημα και τον αναπτύσσει ψυχοκοινωνικά. Ο μαθητής αποκτά αυτοαντίληψη αλλά και δομεί και ξεκαθαρίζει μέσα

του τους κοινωνικούς ρόλους έτσι όπως αυτοί παρουσιάζονται μέσα στο σχολείο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Για να γίνουν πράξη οι παραπάνω σύγχρονες επιστημονικές προσεγγίσεις, η αλλαγή έπρεπε να ξεκινήσει από κάτι πολύ πρακτικό: το σχολικό χώρο. Η σχολική ζωή και η εκπαιδευτική διαδικασία σηματοδοτεί και συχνά «νοσηματοδοτείται» από το Σχολείο. Ο χώρος όπου γίνονται τα μαθήματα δηλαδή παρέχεται η γνώση έχει αλλάξει μορφές στο πέρασμα του χρόνου.

Ξεκινώντας λοιπόν από το σχολικό χώρο, αξίζει να γίνει εδώ μια σύντομη ιστορική αναδρομή. Κατά τη διάρκεια της τουρκοκρατίας δεν υπήρχε κρατικό εκπαιδευτικό σύστημα και την εκπαίδευση είχε αναλάβει η εκκλησία που χρησιμοποιούσε ως χώρο παράδοσης μαθημάτων το νάρθηκα του ναού, κελλιά μοναστηριών ή απλά δωμάτια που βρίσκονταν εντός του εκκλησιαστικού περιβάλλοντος. Η έννοια του διδακτηρίου και τα παιδαγωγικά-διδασκτικά θέματα που ανέκυψαν στη συνέχεια, εμφανίστηκε με την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους. Τα αλληλοδιδασκτικά σχολεία που λειτούργησαν επί Καποδίστρια απαιτούσαν ειδικά διαμορφωμένο χώρο όπου ο δάσκαλος επιτηρούσε, ασκούσε τον έλεγχο και επαινούσε ή τιμωρούσε τους μαθητές. Στα αλληλοδιδασκτικά ο δάσκαλος δε δίδασκε καθώς το έργο αυτό είχαν αναλάβει οι πρωτόσχολοι. Η αρχιτεκτονική των αλληλοδοδακτικών σχολείων και η προτεινόμενη οργάνωση του διδακτικού χώρου αξίζει να σημειωθεί ότι ακολουθούσε τις θεμελιώδεις αρχές οργάνωσης των πειθαρχικών ιδρυμάτων που στόχο είχαν την άμεση εποπτεία, τον έλεγχο και την καταστολή της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς. Εξωτερικά, τα λίγα διδακτήρια που χτίστηκαν για τη στέγαση των αλληλοδιδασκτικών σχολείων χρησιμοποιούσαν αρχιτεκτονικά στοιχεία με σαφή προσανατολισμό στην αρχαία κλασική εποχή (αψίδες, στήλες, μετόπες) όχι μόνο για να δοθεί λαμπρότητα και αίγλη στο κτίριο αλλά και να τονιστεί κλασικός προσανατολισμός της νεοελληνικής εκπαίδευσης. Το 1894 εκδίδεται ειδικό νομοθετικό διάταγμα για τον τρόπο κατασκευής των σχολείων, οι αρχές του οποίου ισχύουν λίγο – πολύ ως τις μέρες μας με μικρές αλλαγές που προκάλεσε η συγκρότηση της Τεχνικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Παιδείας και η ίδρυση του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων το 1962. Η οικοδόμηση του σχολικού συγκροτήματος ακολουθεί συγκεκριμένες αρχιτεκτονικές και κτιρολογικές προδιαγραφές τόσο για τον αύλειο όσο και για το στεγασμένο χώρο. Σύμφωνα λοιπόν με αυτές τις προδιαγραφές που ισχύουν, απαιτούνται 7 m² ανά μαθητή για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ΟΣΚ, 1982) πράγμα που μεταφράζεται πως μέσα

στη σχολική αίθουσα ο μαθητής έχει $1,60 \text{ m}^2$ ζωτικού χώρου λαμβάνοντας υπόψη το ανώτατο όριο των 30 μαθητών ανά αίθουσα.

Οι κυρίαρχοι τύποι σχολικής αίθουσας είναι δύο: η μακρόστενη και η τετράγωνη. Η μακρόστενη αίθουσα απαντάται σε παλαιά διδασκαλεία όταν ο αριθμός των μαθητών ανά τάξη ξεπερνούσε τους 90. Ο δεύτερος τύπος, της τετράγωνης αίθουσας είναι μεταγενέστερος καθώς εκφράζει την παιδοκεντρική αντίληψη της αγωγής. Συγκεκριμένα, τα σύγχρονα ελληνικά σχολεία υιοθετούν τον τετράγωνο τύπο αίθουσας με διαστάσεις ελάχιστη $6,90 - 7,20\text{m} \times 7,20\text{m}$ (ΟΣΚ, Οδηγός μελετών για διδακτήρια όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, 2008) που επιτρέπει ποικιλία στη διάταξη των θρανίων και ελευθερία στις δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα μέσα στην αίθουσα.

Το εκπαιδευτικό περιβάλλον, ο σχολικός χώρος αποτελεί ένα από τα ζητούμενα του σχεδιασμού για την παροχή νέας γνώσης και την κατάκτηση δεξιοτήτων. Ο σχολικός χώρος, οι τάξεις, σχεδιάστηκαν για να υπηρετούν συγκεκριμένες διδακτικές θεωρήσεις που εκλαμβάνουν την ανθρώπινη παρουσία ως προϊόν τυποποίησης. Η εκπαιδευτική διαδικασία υποτάσσει την ανθρώπινη παρουσία στις απαιτήσεις μιας πράξης με χαμηλό βαθμό αλληλεπίδρασης· είναι η γνωστή διαδικασία που περιγράφεται με τον όρο «δασκαλοκεντρική». Η σχέση μαθητών – διδάσκοντα στηρίζεται σε τυποποιημένες πρακτικές που περιορίζουν την πρωτοβουλία του μαθητή και υποβαθμίζουν τη θέλησή του για ενεργητική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι δυνατότητες αλληλεπίδρασης των μαθητών μεταξύ τους περιορίζονται δραστικά και σε αυτό συμβάλει και η χωροταξική δομή.

Ο σχεδιασμός λοιπόν των τάξεων του ελληνικού σχολείου γίνεται με βάση τη θεώρηση πως μαθητές και εκπαιδευτικοί προβλέπεται να υιοθετήσουν συγκεκριμένες και επιθυμητές μορφές συμπεριφοράς μέσα στην αίθουσα. Είναι σχεδόν προκαθορισμένο το πως, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές, θα χρησιμοποιήσουν το χώρο, πως θα κινηθούν μέσα σε αυτόν και πως εν τέλει θα τυποποιηθεί η ανθρώπινη παρουσία μέσα στη σχολική αίθουσα.

Οι αίθουσες διδασκαλίας των ελληνικών σχολείων παρουσιάζουν ως προς τη διαρρύθμιση την εξής μορφή:

-θρανία σε παράλληλες σειρές προσανατολισμένες προς τον πίνακα

-ύπαρξη έδρας δίπλα από τον πίνακα/παράθυρο, συχνά πάνω σε βάθρο Αυτό σήμαινε πως οι μαθητές στοιχισμένοι σε παράλληλες σειρές θρανίων προσανατολισμένες προς τον πίνακα, παρακολουθούσαν/παρακολουθούν τον εκπαιδευτικό -από την έδρα

που ήταν τοποθετημένη σε ένα βάθρο- να παραδίδει το «μάθημα», να αφηγείται μονότονα και να απαιτεί στη συνέχεια την απομνημόνευση και την αποστήθιση από τους μαθητές.

-ύπαρξη πίνακα κιμωλίας ή μαρκαδόρου

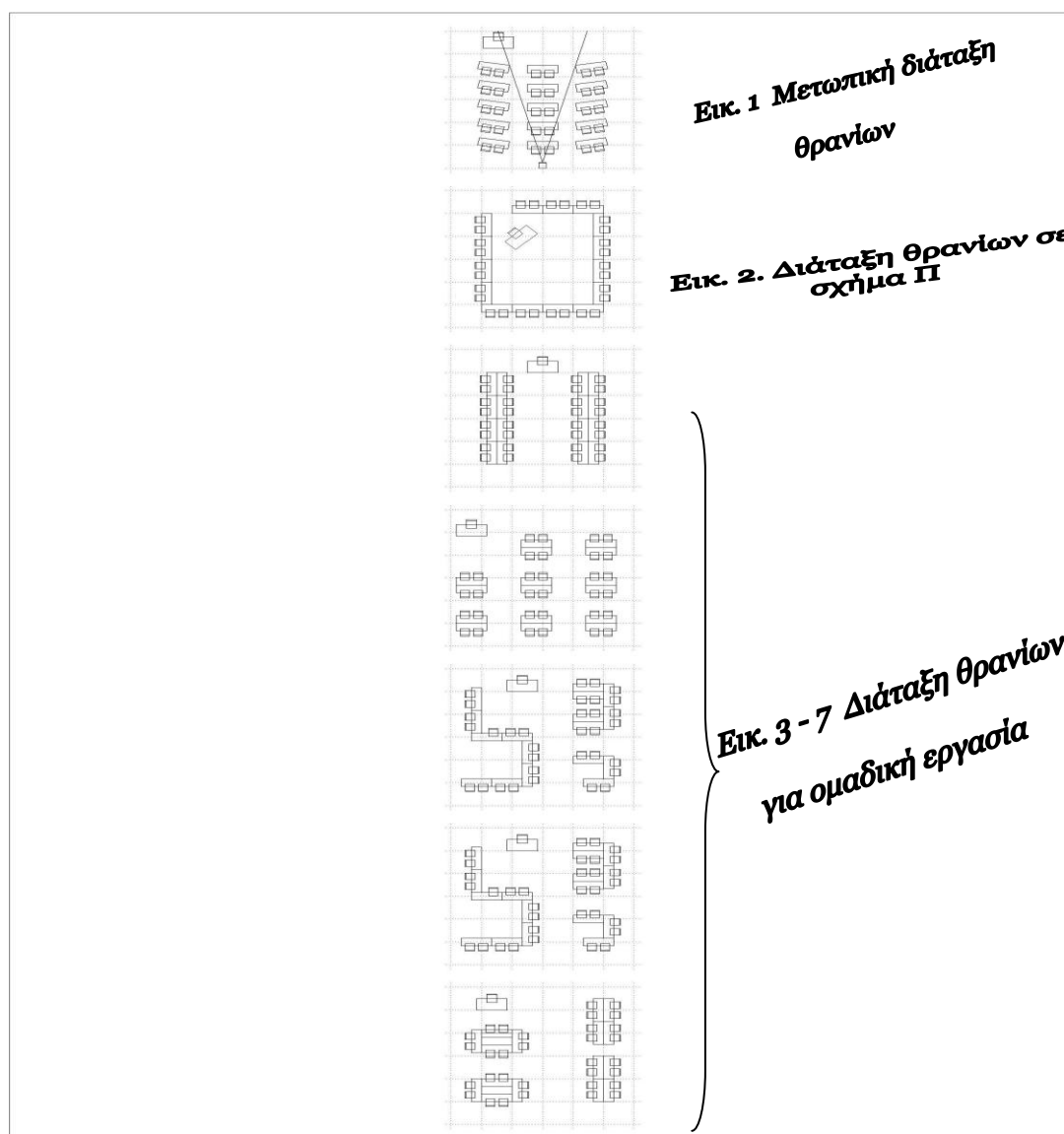
-συγκεκριμένος χώρος για τους χάρτες (ιστορικούς - γεωγραφικούς)

Κανείς δεν αμφισβητεί πως ο παραδεδομένος αυτός σχολικός χώρος, που σημειωτέον εμφανίζει εκπληκτικές ομοιότητες από το..1894, συνδέεται με πρότυπα σχέσεων και συμπεριφορές που το σχολείο θεωρεί ως «ορθά» για τους μαθητές αλλά και για τους εκπαιδευτικούς. Οι μαθητές εργάζονται ατομικά, προσηλωμένοι στο έργο τους χωρίς να επιτρέπεται η επικοινωνία με τους συμμαθητές τους που βρίσκονται πλάι /μπροστά/πίσω τους καθώς αυτό θα ήταν κάτι που θα προκαλούσε την επίπληξη και την τιμωρία τους. Ο εκπαιδευτικός από την άλλη επικοινωνεί με τους μαθητές του μέσα από μορφές κατευθυνόμενου διαλόγου στις καλύτερες των περιπτώσεων ή συνεχούς μονολόγου, πρακτικές που αφήνουν ελάχιστα περιθώρια πρωτοβουλίας στα παιδιά και αποτρέπουν την οποιαδήποτε συνεργασία.

Μεγάλη αλλαγή έφερε η πρόβλεψη για τη δημιουργία αιθουσών για τις Φυσικές Επιστήμες, τους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές και το μάθημα της Τεχνολογίας. Σε αυτή τη λογική βασίζεται και η εφαρμογή προς το τέλος της δεκαετίας του 1990 των «αιθουσών μαθήματος» : οι αίθουσες των τάξεων καταργούνται και οι μαθητές αλλάζουν αίθουσα ανάλογα με το μάθημα που έπρεπε να παρακολουθήσουν. Οι αίθουσες μαθήματος είναι κατανοητό ότι επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στο διδακτικό μοντέλο. Πρώτ' απ' όλα, οι αίθουσες εξοπλίζονται κατάλληλα για το συγκεκριμένο μάθημα με τα κατάλληλα οπτικοακουστικά μέσα (διαδραστικοί πίνακες, μηχανή προβολής, μηχανές αναπαραγωγής ήχου) ενώ ο ίδιος ο καθηγητής και οι μαθητές αισθάνονται περισσότερο οικεία μέσα στην αίθουσα καθώς μπορούν να τη διακοσμήσουν κατάλληλα ώστε ο χώρος να τους εμπνέει. Οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών αλλάζουν, γίνονται πιο ουσιαστικές καθώς ο καθηγητής αισθάνεται ότι μπορεί να κερδίσει πιο εύκολα το σεβασμό των μαθητών του ενώ παράλληλα το μάθημά του αποκτά αίγλη. Από την άλλη, οι μαθητές αισθάνονται πως η αίθουσα τους «ανήκει» και δεν προβαίνουν σε βανδαλισμούς και καταστροφές. Στο δημόσιο σχολείο η εφαρμογή του συστήματος κατανομής αιθουσών ανάλογα με το μάθημα βρήκε ανταπόκριση μόνο στα μαθήματα των φυσικών επιστημών και των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Συνηθέστερος παράγοντας αποτροπής είναι η έλλειψη αιθουσών και η δυσκολία στη δημιουργία του ωρολόγιου προγράμματος.

Στο πλαίσιο της αλλαγής του σχολικού περιβάλλοντος, σημαντική καινοτομία είναι και ο τρόπος διάταξης των θρανίων. Αναφέρθηκε παραπάνω ότι οι τετράγωνες αίθουσες παρέχουν μεγαλύτερη ελευθερία στον εκπαιδευτικό να προσαρμόσει το μάθημά του σύμφωνα με τις αντιλήψεις που ο ίδιος έχει για το είδος της επικοινωνίας που θέλει να κατακτήσει με τους μαθητές του και το ρόλο τους στη διεξαγωγή του μαθήματος. Άλλωστε, έχει αποδειχτεί πως έστω και μικρές αλλαγές στον τρόπο διάταξης των θρανίων αλλά και της αίθουσας γενικά, επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία καθώς οι μαθητές εμπλέκονται στο μάθημα και επικοινωνούν με το διδάσκοντα περισσότερο και ουσιαστικότερα.

Οι τρόποι διάταξης των θρανίων σε μια σχολική αίθουσα είναι οι παρακάτω, έτσι όπως αυτοί προτείνονται και από τον ΟΣΚ :

(ιδία πηγή)

Στη σημερινή ελληνική σχολική αίθουσα συναντάμε συνήθως τις παρακάτω μορφές διάταξης θρανίων : τη μετωπική, την ομαδική και τη διάταξη σε σχήμα Π. Δε θα αναφερθούμε στη διάταξη των αιθουσών Φυσικής/Χημείας και Η/Υ καθώς αυτές διαθέτουν πάγκους και η διάταξη είναι προκαθορισμένη ως εξής: «[...] Η διαμόρφωση του εργαστηρίου Φυσικοχημείας καθορίζεται από την ύλη του μαθήματος (είδος ασκήσεων), τον τρόπο εργασίας (ατομικά ή ομαδικά πειράματα) και τον εξοπλισμό . Το μάθημα της Φυσικοχημείας που προβλέπεται στα προγράμματα των Ενιαίων Λυκείων είναι οργανωμένο για ατομική άσκηση μαθητών ανά ομάδες των τεσσάρων με μέγιστο αριθμό μαθητών $4 \times 8 = 32$. Σε κάθε ομάδα αντιστοιχεί το δικό της ντουλάπι – οργανοθήκη και ένας νιπτήρας (όπου αυτό είναι δυνατό).» (ΟΣΚ, Οδηγός μελετών για διδακτήρια όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, 2008). Αντίστοιχα, οι αίθουσες Υπολογιστών προβλέπουν: «Σε κάθε μονάδα Η/Υ (πληκτρολόγιο, οθόνη) εργάζονται δύο μαθητές. Ένας εκτυπωτής (PRINTER) αντιστοιχεί σε 4 Η/Υ συνήθως και εξυπηρετεί οκτώ μαθητές περίπου .[...] Ο πάγκος εξυπηρετεί δύο μαθητές . Η διάταξη των πάγκων πρέπει να εξασφαλίζει ικανοποιητικό χώρο για να κυκλοφορεί ο καθηγητής που παρακολουθεί την εργασία.» (ΟΣΚ, Οδηγός μελετών για διδακτήρια όλων των βαθμίδων, 2008).

Καθεμιά λοιπόν από τις 3 αυτές διατάξεις στηρίζει και διευκολύνει διαφορετική μορφή διδασκαλίας : α) Η μετωπική διάταξη διευκολύνει τη δασκαλοκεντρική και μετωπική μορφή διδασκαλίας γιατί προσφέρει τη δυνατότητα άνετης επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών και ταυτόχρονα ελαχιστοποιεί τη δυνατότητα διαμαθητικής επικοινωνίας (Ματσαγγούρας, Η Σχολική Τάξη, 2004) β) Η τοποθέτηση θρανίων ανά δύο ή τρία αντικριστά προσφέρεται για την κατά ομάδες διδασκαλία. Στην περίπτωση αυτή ενδείκνυται να χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός τη συνεργατική (ομαδοκεντρική) μορφή διδασκαλίας και όχι τη δασκαλοκεντρική διότι σε στιγμές χαλάρωσης οι ομάδες των μαθητών μετατρέπονται αυτόματα σε συντροφίες ελεύθερης συζήτησης και η επαναφορά στο μάθημα είναι δύσκολη. γ) Η διάταξη σε σχήμα Π ή ημικυκλίου μεγιστοποιεί τη δυνατότητα της διαμαθητικής επικοινωνίας αλλά προσφέρεται άριστα και για τη δασκαλομαθητική επικοινωνία επειδή όλοι οι μαθητές αισθάνονται να είναι κοντά στον εκπαιδευτικό. Γενικά η άποψη που επικρατεί για το ελληνικό σχολείο είναι ότι το σχήμα Π προσφέρεται για τις περισσότερες ελληνικές τάξεις καθώς η διδασκαλία δεν είναι πλέον γραμμική , αφού υπάρχουν φάσεις μονολογικής διδασκαλίας που

εναλλάσσονται με μορφές διαλόγου. Πρέπει όμως να παρατηρήσουμε στο σημείο αυτό πως η διάταξη των θρανίων μπορεί να λαμβάνει τις παραπάνω μορφές , ειδικά όμως στο Λύκειο και δή στην Τρίτη Λυκείου η διάταξη των θρανίων παραμένει στη σειρά καθώς οι μαθητές θέλουν να είναι επικεντρωμένοι στο έργο τους και δεν τους ενδιαφέρει η εργασία σε ομάδες. Ακόμη και όταν αυτό γίνεται σε μαθήματα Γενικής Παιδείας -όπως η Ιστορία και η Λογοτεχνία- η συμμετοχή είναι μικρή και το ενδιαφέρον των μαθητών χαμηλό.

Άλλη μεγάλη καινοτομία είναι ο τρόπος τοποθέτησης των μαθητών στα θρανία τους, από όπου προκύπτει και η ανθρωπογεωγραφία της σχολικής αίθουσας.

Η θέση του μαθητή στην αίθουσα καθορίζεται με δύο τρόπους.Ο πρώτος τρόπος είναι να τοποθετήσει ο εκπαιδευτικός τους μαθητές σε θέση και σε θρανίο και ο δεύτερος είναι να επιλέξουν οι ίδιοι οι μαθητές τις θέσεις τους.

Η τοποθέτηση των μαθητών σε θρανία από τον εκπαιδευτικό στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι σπάνια στις μέρες μας, καθώς λίγοι εκπαιδευτικοί επεμβαίνουν στη χωροταξική διάρθρωση της αίθουσας και αυτό γίνεται μόνο όταν κρίνουν ότι αυτό θα είναι προς όφελος της διεξαγωγής του μαθήματος. Αλλάζουν και μετακινούν μαθητές από τις θέσεις τους όταν θεωρούν ότι οι τελευταίοι εμποδίζουν τους συμμαθητές τους να παρακολουθήσουν τη διδασκαλία, δηλαδή η αλλαγή θέσης/ή και διπλανού γίνεται «τιμωρητικά». Όταν αρχίζει η σχολική χρονιά τα θρανία είναι τοποθετημένα στη σειρά, μετωπικά προς την έδρα και τον πίνακα (εικ 1.) Συνήθως οι μαθητές προσέρχονται στην τάξη έχοντας «προεπιλέξει» το διπλανό τους αλλά και το θρανίο που θα καθήσουν. Οι μαθητές επιλέγουν ανάλογα με τα μαθητικά τους χαρακτηριστικά και τη σχολική τους επίδοση. Μαθητές που αισθάνονται ικανοί και έχουν θετική στάση προς το σχολείο και το πρόσωπο του εκπαιδευτικού προτιμούν τα μπροστινά και κεντρικά θρανία αναπτύσσοντας έντονη επικοινωνία με τον εκπαιδευτικό. Αντίθετα, μαθητές αδύνατοι και συνεσταλμένοι και όσοι βρίσκονται σε ρήξη με τον εκπαιδευτικό προτιμούν τα απομακρυσμένα θρανία και συμμετέχουν ελάχιστα στο μάθημα. (Lambert N, Seating arrangement, Oxford, Pergamon 1995).

Όταν ο εκπαιδευτικός επιλέγει να δουλέψει με ομάδες / μέθοδο project έχει να αντιμετωπίσει και να απαντήσει σε δυο κρίσιμα ερωτήματα: ποιος θα είναι ο αριθμός των μαθητών που θα αποτελούν την ομάδα και πως και με ποια κριτήρια θα γίνει η επιλογή των μελών της ομάδας. Η ομάδα για να είναι λειτουργική και αποτελεσματική πρέπει να αποτελείται από τρία (το ελάχιστο) έως και έξι (το μέγιστο) μέλη. Η αύξηση του αριθμού των μελών κάνει την ομάδα δυσλειτουργική και δυσκίνητη καθώς

ενέχεται και ο κίνδυνος κάποιοι μαθητές να παθητικοποιηθούν συνειδητά ή ασυνείδητα και αποξενωθούν από την ομάδα. Ο συνήθης αριθμός μελών των ομάδων στο σχολικό πλαίσιο είναι τα τέσσερα μέλη αλλά όταν φτάνει το ανώτατο όριο λειτουργούν στο εσωτερικό της ομάδας δύο τριμελείς υποομάδες ή τρεις διμελείς.

Εξίσου σημαντική είναι η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα σχετικά με τα κριτήρια επιλογής των μελών που θα καθορίσουν αν οι ομάδες θα είναι ομοιογενείς ή ανομοιογενείς. Για παιδαγωγικούς λόγους δημιουργούνται συνήθως ανομοιογενείς ομάδες : α) ως προς το επίπεδο των μαθησιακών ικανοτήτων και β) ως προς το φύλο. Δημιουργούνται λοιπόν ιδανικά τετραμελείς ομάδες αποτελούμενες από ένα μαθητή/μαθήτρια υψηλής σχολικής επίδοσης, δύο μέτριας και έναν χαμηλής. Από αυτή τη σύσταση της ομάδας ωφελημένοι δε θα βγούν μόνο οι χαμηλής επίδοσης μαθητές, αλλά και οι μαθητές με υψηλή επίδοση. Οι τελευταίοι θα αναλάβουν οργανωτικούς αλλά και διδακτικούς ρόλους εντός της ομάδας καθώς θα κληθούν να ανασυγκροτήσουν τη γνώση και να την εξηγήσουν και στους υπόλοιπους. Αυτές οι διαδικασίες συνιστούν εμβάθυνση του παρεχόμενου γνωστικού αντικειμένου και ενίσχυση των στρατηγικών μάθησης. Ως προς τη σύσταση των ομάδων ο εκπαιδευτικός έχει τις παρακάτω επιλογές προκειμένου να διασφαλιστεί η ανομοιογένεια και η ένταξη όλων των μαθητών : α) ζητά από κάθε μαθητή να δηλώσει 4 – 5 συμμαθητές του με τους οποίους θα ήθελε να αποτελέσει ομάδα. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός φροντίζει να συστήσει ομάδα στην οποία θα συμμετέχουν τουλάχιστον δυο από τους προτεινόμενους συμμαθητές. β) ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να σχηματίσουν ομάδες μόνοι τους πράγμα που εξ ορισμού οδηγεί την απώλεια της ανομοιογένειας και στη συγκρότηση ομάδων καθαρά ομοιογενών που στηρίζονται σε φιλικές σχέσεις που έχουν όμως αυξημένη συνοχή . Όποια από τις παραπάνω επιλογές ακολουθήσει ο εκπαιδευτικός, είναι σχεδόν σίγουρο πως θα αντιμετωπίσει το φαινόμενο μαθητών που μένουν εκτός των προτιμήσεων των συμμαθητών τους για λόγους που δεν είναι η ώρα να αναλυθούν. Για το λόγο αυτό αρκετοί εκπαιδευτικοί καταφεύγουν στην τυχαία επιλογή των μελών των ομάδων π.χ. μέσω κλήρωσης. Σε αυτήν την περίπτωση όμως είναι πιθανό να προκύψουν δυσλειτουργικές ομάδες που θα αναιρέσουν το πνεύμα της συνεργατικής μάθησης και θα κάνουν δύσκολο το έργο της ομάδας και του εκπαιδευτικού. Για να αποφευχθεί η δυσάρεστη αυτή εξέλιξη προτείνεται ως τρόπος σύστασης ομάδων ο συνδιασμός των μαθητικών προτιμήσεων και των παρεμβάσεων του εκπαιδευτικού με σκοπό να διασφαλιστούν οι λειτουργικές συνθέσεις και η ένταξη όλων των μαθητών σε ομάδα. (Ματσαγγούρας Ηλ., Η

Καινοτομία των Ερευνητικών Εργασιών στο Νέο Λύκειο, βιβλίο Εκπαιδευτικού ΟΕΔΒ, 2011)

Μέσα λοιπόν σε ένα ευέλικτο μαθησιακό περιβάλλον όπου ο αριθμός των μαθητών δεν ξεπερνά τους 30 (μαθητές σε κάθε τάξη ή τμήμα τάξης Γυμνασίων και Γενικών Λυκείων δε μπορεί να υπερβαίνουν τους 27. Τάξεις με μαθητές περισσότερους από τους 27 διαιρούνται σε τμήματα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις με απόφαση του οικείου Διευθυντή Δ/βάθμιας Εκπαίδευσης μπορεί να γίνει προσαύξηση κατά 10%, ΦΕΚ 2451/τ. Β'), ο εκπαιδευτικός μπορεί να εκμεταλλευτεί τις δυνατότητες που του παρέχουν οι παιδαγωγικές τεχνικές που προάγουν και προωθούν τη μάθηση.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν στη φαρέτρα τους μια πληθώρα διδακτικών εργαλείων που μεταμορφώνουν τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας και ενεργοποιούν το μαθητή. Ειδικά τώρα που το ζητούμενο δεν είναι μόνο η παροχή γνώσης, αλλά η αναζήτησή της και η ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων για τη δημιουργία ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων, οι παιδαγωγικές τεχνικές που προωθούν και ενισχύουν τη μάθηση, έχουν αντικαταστήσει τη μετωπική διδασκαλία και κάνουν την εκπαιδευτική διαδικασία πολύ ενδιαφέρουσα.

Οι διδακτικές μέθοδοι που υιοθετούνται από τους εκπαιδευτικούς είναι:

α) Μονολογικές ή Εκθετικές : - η εισήγηση/διάλεξη

- η επίδειξη
- η διήγηση
- η ατομική μελέτη
- η παρακολούθηση διδασκαλιών / συνδιδασκαλία

β) Διαλογικές :

- ο διάλογος
- η μαιευτική = η κατευθυνόμενη από τον εκπαιδευτικό
- οι ερωταποκρίσεις
- η συζήτηση
 - ελεύθερος διάλογος
 - στρογγυλό τραπέζι
 - πάνελ
- η ιδεοθύελλα

γ) Διερευνητικές - Ενεργητικές –Συμμετοχικές : - διερευνητική μέθοδος

1. μελέτη περίπτωσης
2. λύση προβλήματος

3. λήψη απόφασης

- το σχέδιο εργασίας
- η ομαδοσυνεργατική μέθοδος
- η μικροδιδασκαλία
- η διαφοροποιημένη διδασκαλία
- η προσομοίωση
- η πειραματική / εργαστηριακή μέθοδος
- τα παιχνίδια ρόλων
- η βιωματική μάθηση
- οι εκπαιδευτικές / επιμορφωτικές επισκέψεις
- οι συνεντεύξεις (ειδικοί επιστήμονες, πνευματικοί άνθρωποι, φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης κ.α.)
- η διδασκαλία με πολυμέσα ηλεκτρονικής τεχνολογίας
- οι θεατροκεντρικές μέθοδοι
 - θεατρική παράσταση
 - δραματοποίηση
- η κριτική διδασκαλία
- ο κριτικός στοχασμός
- ομαδοσυνεργατική μάθηση
- μέθοδος project
- ΤΠΕ
 - ιστολόγια
 - wikis

συμμετοχή σε κοινότητες

Οι παιδαγωγικές αυτές πρακτικές και καινοτόμες δράσεις κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, είναι φανερό ότι δεν μπορούν να συμβαίνουν όλες και συνέχεια. Πρέπει ο εκπαιδευτικός να σχεδιάζει και να επιλέγει αυτήν/αυτές που είναι προσφορότερες για την επίτευξη των στόχων και των σκοπών που έχει θέσει το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για κάθε μάθημα. Βασικός λοιπόν σκοπός από την

εφαρμογή κάποιων από τις παραπάνω καινοτόμες δράσεις κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι: «η διαμόρφωση δημιουργικού και ανοικτού εκπαιδευτικού κλίματος που όχι μόνο επιδέχεται αλλά και δημιουργεί καινοτομία αξιοποιεί σύγχρονα διδακτικά εργαλεία και ανταποκρίνεται στις διαφοροποιημένες ανάγκες των μαθητών.» (Το Νέο Σχολείο, Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση, ΥΠΔΒΜΘ,2010).

Οι καινοτόμες αυτές εκπαιδευτικές πρακτικές μπορούν να επιφέρουν σημαντικές αλλαγές και σε επιμέρους στόχους όπως είναι:

- η βελτίωση του προφορικού και γραπτού λόγου ειδικά μέσα από τα γλωσσικά μαθήματα και το τρίπτυχο ακρόαση/ανάγνωση – κατανόηση – αφήγηση. Μεγάλη βελτίωση παρατηρείται στην έκφραση ειδικά μετά την αποκωδικοποίηση πολυτροπικών κειμένων. Επιτυγχάνεται βελτίωση σε τομείς αποτελεσματικότητας και ποιότητας όπως είναι ο γραμματισμός και ο αριθμητισμός.
- η γνωριμία των μαθητών και η εξοικείωσή τους με πολλαπλές πηγές μέσα από την αξιοποίηση του διαδικτύου αλλά και των λογισμικών που έχουν δημιουργηθεί ειδικά για κάποια μαθήματα. Ενδεικτικά αναφέρω για τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Ομηρικά έπη, Η εξέλιξη της Ελληνικής Γλώσσας , ΓΑΙΑ Ι και ΙΙ καθώς και μια πληθώρα άλλων λογισμικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για όλα τα γνωστικά αντικείμενα που μπορεί κανείς να τα κατεβάσει δωράν από τη δικτυακή εκπαιδευτική πύλη <http://eyliko.gr/resource/supportmaterial/EduAll.aspx> και να τα αξιοποιήσει στη σχολική αίθουσα.
- η διαθεματική και διεπιστημονική σύνδεση με γνωστικά αντικείμενα επιφέρουν καλύτερη κατανόηση αλλά και εξοικονόμηση χρόνου στην προσφερόμενη για κάλυψη ύλη. Η διαθεματικότητα καταλύει τις διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων και ενιαιοποιεί τη σχολική γνώση γύρω από θέματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους μαθητές (Ματσαγγούρας Ηλ., Διεπιστημονικότητα, Διαθεματικότητα και Ενοποίηση στα νέα προγράμματα σπουδών: Τρόποι οργάνωσης της σχολικής γνώσης, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων ,τεύχος 7,σελ. 19-36, 2002). Σχεδόν σε όλα τα μαθήματα είναι εφικτή η διαθεματική εργασία καθώς με αυτή οι οπτικές ενός θέματος πολλαπλασιάζονται και δίνεται η δυνατότητα της σύγκρισης και της αποτίμησης ύστερα από την πρόσληψη και τη βαθιά κατανόηση.
- η ομαδική εργασία και συνάμα η ανάπτυξη συλλογικού πνεύματος μέσα στην ολομέλεια χωρίς να παραγκωνίζεται η ανάπτυξη της αυτόνομης δράσης, κάνει τους

μαθητές δημιουργικούς, τονίζει την αυτοπεποίθησή τους και τους προετοιμάζει ώστε να γίνουν ενεργοί πολίτες σε μια κοινωνία που εξελίσσεται και δε μένει στατική.

- οι δραστηριότητες των καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, ο νέος τρόπος παρουσίασης και αναζήτησης της γνώσης δημιουργεί στους μαθητές κίνητρα για ενασχολήσεις με αντικείμενα που άπτονται της καθημερινότητας: περιβαλλοντική συνείδηση, εθελοντισμός, δημιουργική / εικαστική έκφραση, φιλιαναγνωσία και πολλές άλλες ενέργειες που ξεκινούν μέσα στο σχολείο αλλά δε μένουν εκεί.

Οι τεχνικές αυτές μεγιστοποιούν τον χρόνο ενεργητικής συμμετοχής των μαθητών καθώς ερμηνεύουν και αιτιολογούν οι ίδιοι την παρεχόμενη γνώση, εντείνουν τις νοητικές εργασίες και μεγιστοποιούν τις γλωσσικές επιδόσεις αναβαθμίζοντας το μαθητικό λόγο και υποβαθμίζοντας – χωρίς να καταργείται – το λόγο του εκπαιδευτικού. Άλλωστε, στο Νέο Σχολείο – Σχολείο του 21^{ου} Αιώνα, πρωταγωνιστής είναι ο μαθητής και κύριο μέλημα είναι να προετοιμαστεί αυτός έτσι ώστε να είναι έτοιμος να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις προκλήσεις/προσκλήσεις της νέας εποχής.

1.7. Καινοτομία και Νέες Τεχνολογίες

Στο σημείο αυτό αξίζει να σταθούμε στην εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση που προσπάθησαν να φέρουν ένα νέο αέρα στα σχολεία. Οι Νέες Τεχνολογίες εισήχθησαν αρχικά στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση στα μέσα της δεκαετίας του 1980 με το μάθημα της Πληροφορικής. Στόχος του μαθήματος ήταν να εξοικειώσει τους μαθητές με τις Νέες Τεχνολογίες. Αργότερα, όπως αναφέρεται στη «Μελέτη Επισκόπησης της Πληροφορικής στην Ελλάδα» (Ενωση Πληροφορικών Ελλάδας, Αθήνα, 2006) και αφού έχουν ιδρυθεί τα ΚΕ.ΠΛΗ.ΝΕ.Τ αρχίζουν να υλοποιούνται προγράμματα τα οποία σύμφωνα με το Υπουργείο : [...] Στο σχολείο της Κοινωνίας της Πληροφορίας, στόχος είναι να μπορούν οι μαθητές να αξιοποιούν την τεχνολογία για να πειραματιστούν, να διερευνήσουν συγκεκριμένες μαθησιακές δυσκολίες, να καταλάβουν πολύπλευρα βασικές έννοιες όλων των μαθημάτων, για να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να καλλιεργήσουν τη συνεργασία μεταξύ τους. Η επίτευξη του στόχου αυτού, προϋποθέτει, πέρα από τη δημιουργία υπολογιστικής και δικτυακής υποδομής στα σχολεία, την ύπαρξη κατάλληλου εκπαιδευτικού λογισμικού και ψηφιακού περιεχομένου, τέτοιου ώστε να είναι άμεσα αξιοποιήσιμο ως εργαλείο καθημερινής χρήσης για τη διδασκαλία, τη μάθηση και την επικοινωνία. Η διερευνητική μάθηση, η διαθεματική προσέγγιση της γνώσης και η ενίσχυση της συνεργατικής μάθησης αποτελούν βασικές παιδαγωγικές αρχές στις

οποίες στηρίζεται η ανάπτυξη του εκπαιδευτικού λογισμικού. Ζητούμενο είναι το εκπαιδευτικό λογισμικό να ενθαρρύνει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών, να δίνει δυνατότητες για παραπέρα ανάπτυξη και προσέγγιση των θεμάτων που αναφέρονται στο αναλυτικό πρόγραμμα και δυνατότητες παρέμβασης στη δομή και παρουσίαση του λογισμικού από την εκπαιδευτική κοινότητα, να εστιάζει σε απόκτηση δεξιοτήτων, να αξιοποιεί το διαδίκτυο και τις δυνατότητες του των Η/Υ για πολλές ταυτόχρονες αναπαραστάσεις και προσομοίωση φαινομένων κλπ.».

Είναι σαφές ότι τι ελληνικό σχολείο βρέθηκε μπροστά σε μια πρόκληση καθώς θα πρέπει να παρουσιάσει σύμφωνα με το Συμπλήρωμα Προγραμματισμού του Μέτρου 1.2 του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Η Κοινωνία της Πληροφορίας» την ανάπτυξη ή την προμήθεια λογισμικού για την εκπαίδευση και δικτυακών εκπαιδευτικών εργαλείων και εκπαιδευτικού υλικού, με στόχο να καλυφθούν με εκπαιδευτικά σενάρια χρήσης το πρόγραμμα σπουδών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης». Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτούνται:

- Βασική υποδομή σε εκπαιδευτικό λογισμικό και ψηφιακό περιεχόμενο. Στη βασική δομή περιλαμβάνονται:

I. εστιασμένα εργαλεία και εφαρμογές εκπαιδευτικού λογισμικού πιστοποιημένα από τις αρμόδιες αρχές, τα οποία παρέχουν τις δομές, τα εργαλεία ή/και το περιεχόμενο καθώς και κατάλληλη

λειτουργικότητα ώστε να δίνουν τη δυνατότητα συγγραφής εκπαιδευτικών σεναρίων για εκπαιδευτικές δραστηριότητες (π.χ. Modellus).

II. εκπαιδευτικά περιβάλλοντα πολυμέσων, τα οποία αποτελούν κυρίως πηγές ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου (π.χ. “Το ’21 εν πλω”).

III. γενικού σκοπού εργαλεία, εφαρμογές γραφείου (π.χ. MS- Word, MS -Excel) και πηγές ψηφιακού περιεχομένου.

- Ολοκληρωμένα εκπαιδευτικά πακέτα με εκπαιδευτικά σενάρια χρήσης (για εκπαιδευτικές δραστηριότητες), που καλύπτουν στόχους των προγραμμάτων σπουδών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δίνοντας έμφαση στις γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που πρέπει να αποκτήσουν ή να καλλιεργήσουν οι μαθητές. Η ύπαρξη των ολοκληρωμένων εκπαιδευτικών πακέτων δίνει τη δυνατότητα στους επιμορφωμένους εκπαιδευτικούς να αξιοποιήσουν τη βασική υποδομή και να εντάξουν με ουσιαστικό τρόπο τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Πέρα από την ύπαρξη βασικής υποδομής και εκπαιδευτικών πακέτων με εκπαιδευτικά σενάρια, είναι προφανές ότι για την ένταξη τους στην εκπαιδευτική

διαδικασία απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διάθεση του υλικού αυτού στα σχολεία. Η διάθεση στα σχολεία μπορεί να γίνει σταδιακά, ώστε να βελτιστοποιηθεί η δυνατότητα αξιοποίησης της βασικής υποδομής και των ολοκληρωμένων εκπαιδευτικών πακέτων από την εκπαιδευτική κοινότητα. Σύμφωνα με την παραπάνω μελέτη του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών εκτιμάται ότι “με ορίζοντα το 2008 προωθείται και η ενσωμάτωση των εκπαιδευτικών λογισμικών στη διδακτέα ύλη”.

Τα προϊόντα εκπαιδευτικού λογισμικού αναπτύχθηκαν ή εξελληνίστηκαν για να προσαρμοστούν στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό σύστημα για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας (Υπ.Ε.Π.Θ.) στο πλαίσιο έργων του Β΄ και Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΕΠΕΑΕΚ Ι & ΙΙ, Ε.Π.Κ.τ.Π.). Τα διαθέσιμα πακέτα εκπαιδευτικού λογισμικού μπορεί να ομαδοποιηθούν στις παρακάτω τρεις κύριες κατηγορίες,:

1. Εκπαιδευτικό λογισμικό και ψηφιακό περιεχόμενο που αναπτύχθηκε ή / και προσαρμόστηκε στο πλαίσιο έργων της Ενέργειας «Οδύσσεια» του Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ, Β΄ ΚΠΣ) του Υπ.Ε.Π.Θ. (1996-2001) και που αποτελεί την πρώτη συντονισμένη προσπάθεια ανάπτυξης και προσαρμογής εκπαιδευτικού λογισμικού που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Στο πλαίσιο 8 έργων της «Οδύσσειας», τα οποία αφορούσαν είτε αποκλειστικά (Σειρήνες, Ναυσικά, Κίρκη, Πηνελόπη), είτε εν μέρει (Οδυσσέας, Λαέρτης, Ελπήνωρ, Έργα Επίδειξης) στην παραγωγή εκπαιδευτικού λογισμικού, αναπτύχθηκαν και προσαρμόστηκαν συνολικά 72 πακέτα εκπαιδευτικού λογισμικού. Λέγοντας «πακέτα εκπαιδευτικού λογισμικού» γίνεται αναφορά τόσο στη δημιουργία λογισμικού όσο και στην προσαρμογή ξένου στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και στις δραστηριότητες που αξιοποιούν άλλα λογισμικά. Στην προσπάθεια αυτή συμμετείχαν 120 φορείς (εταιρίες, Τμήματα Πανεπιστημίων, Οργανισμοί, Ερευνητικά Ιδρύματα, μουσεία, εκπαιδευτήρια κλπ) και συνεπώς, το παραγόμενο λογισμικό είναι αντιπροσωπευτικό στο τι έχει παραχθεί από το σύνολο σχεδόν των φορέων που δραστηριοποιούνται σε αυτό το χώρο στην Ελλάδα.
2. Εκπαιδευτικό λογισμικό και ψηφιακό περιεχόμενο που έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο άλλων έργων που χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΠΕΑΕΚ / Υπ.Ε.Π.Θ. και από άλλα προγράμματα (18 πακέτα εκπαιδευτικού λογισμικού που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο έργων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου).
3. Εκπαιδευτικό λογισμικό και ψηφιακό περιεχόμενο που είναι διαθέσιμο στην ελληνική αγορά (και χρηματοδοτήθηκε από ιδιωτικούς ή άλλους πόρους).

Η υλοποίηση των αντιστοίχων έργων ανάπτυξης και προσαρμογής εκπαιδευτικού λογισμικού έγινε από Ελληνικούς Φορείς με την επίβλεψη και επιστημονική παρακολούθηση των αρμοδίων Ινστιτούτων και Διευθύνσεων του Υπ.Ε.Π.Θ. και συγκεκριμένα, το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών - Ε.Α.Ι.Τ.Υ. (Ενέργεια «ΟΔΥΣΣΕΙΑ», έργα: Σειρήνες, Ναυσικά, Πηνελόπη, Οδυσσέας, Λαέρτης, Ελπίνωρ, Κίρκη), το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και οι Διευθύνσεις Σπουδών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΣΔΕ), Σχολικού Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΔΚΠΣ) και Γραφείο «Κοινωνίας της Πληροφορίας». Στη μελέτη της ένωσης Πληροφορικών σημειώνεται επ'ίσης ότι το έργο “[ΠΑΕΙΑΔΕΣ](#)” (Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Λογισμικού και Ολοκληρωμένων Εκπαιδευτικών Πακέτων για τα Ελληνικά σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης & Διάθεση Προϊόντων Εκπαιδευτικού Λογισμικού στα Σχολεία), ήταν έργο σε εξέλιξη, με διάρκεια υλοποίησης στο χρονικό διάστημα από 1/3/2003 έως 31/12/2006 που περιλαμβάνει:

- ανάπτυξη επτά (7) ολοκληρωμένων προϊόντων εκπαιδευτικού λογισμικού τα οποία αφορούν σε γνωστικά αντικείμενα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με στόχο την επέκταση της βασικής διαθέσιμης υποδομής του Υπ.Ε.Π.Θ. (υποέργο Χρυσανθίδες),
- ανάπτυξη ενός μεγάλου αριθμού (45-50) «ολοκληρωμένων εκπαιδευτικών πακέτων», δηλαδή συνόλων από σεναρία για εκπαιδευτικές δραστηριότητες που δίνουν έμφαση στις γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που πρέπει να αποκτήσει ή να καλλιεργήσει ο μαθητής στα διάφορα στάδια της εκπαίδευσής του, με αξιοποίηση υπάρχουσας υποδομής σε εκπαιδευτικό λογισμικό και ψηφιακό περιεχόμενο (υποέργο Νηρηίδες),

απόκτηση μεγάλου αριθμού αντιτύπων εκπαιδευτικού λογισμικού και συνοδευτικού υλικού από τα διαθέσιμα προϊόντα λογισμικού για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε να διανεμηθούν σε σημαντικό αριθμό σχολείων (υποέργο Αμάλθεια).

Η παραγωγή όμως ποικίλου και ποιοτικού εκπαιδευτικού λογισμικού δεν έχει αντιμετωπιστεί ακόμα αποτελεσματικά και ολοκληρωτικά για τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει σημαντική έλλειψη τόσο σε προϊόντα εκπαιδευτικού λογισμικού, όσο και σε εκπαιδευτικά σεναρία χρήσης. Το 2007 όπως προκύπτει από έρευνα που έχει δημοσιευθεί στην Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων (τεύχος 13, 2007) όλες οι σχολικές μονάδες είχαν πρόσβαση στο διαδίκτυο ενώ η αναλογία υπολογιστή ανα μαθητή ήταν 10,72 για τη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στη συμβολή του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου που όπως διαβάζουμε στο οικείο site : «Το Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο (www.sch.gr) είναι το προηγμένο Εκπαιδευτικό Ενδοδίκτυο του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (ΥΠΔΒΜΘ– www.yperth.gr), που διασυνδέει όλα τα σχολεία, τους εκπαιδευτικούς και πλήθος διοικητικών υπηρεσιών και εποπτευόμενων φορέων του ΥΠΔΒΜΘ. Πρόκειται για το μεγαλύτερο δημόσιο δίκτυο στη χώρα σε αριθμό χρηστών και έχει αναγνωριστεί διεθνώς ως ένα αξιόλογο εκπαιδευτικό δίκτυο που προάγει την αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην ελληνική εκπαίδευση.

Η ανάπτυξη του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου έγινε με τη συγχρηματοδότηση του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Π. «Κοινωνία της Πληροφορίας» www.infosoc.gr) και με τη σταθερή συνεργασία του ΥΠΔΒΜΘ με δώδεκα εποπτευόμενους ακαδημαϊκούς και ερευνητικούς φορείς του με υψηλή εξειδίκευση και εμπειρία σε θέματα σχεδιασμού, ανάπτυξης και λειτουργίας δικτυακών υποδομών και υπηρεσιών.»

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία, αποδεικνύεται η εισαγωγή και η χρήση από εκπαιδευτικούς και μαθητές των νέων τεχνολογιών στη σχολική τάξη που διευκολύνουν το μάθημα και δίνουν μια νέα διάσταση στο εκπαιδευτικό έργο. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από έρευνα τα στοιχεία της οποίας βρίσκονται στο site URL: <http://www.sch.gr>, Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες και η αξιοποίησή τους στη σχολική ζωή (Ιούνιος 2010), μερικά από τα στοιχεία που τεκμηριώνουν την ευρύτατη χρήση και αξιοποίηση του σχολικού δικτύου είναι:

- Συνδεδεμένα σχολεία: 15.301
- Συνδεδεμένες διοικητικές υπηρεσίες: 3.181
- Δείκτης ευρυζωνικότητας: 86%
- Εκπαιδευτικοί με προσωπικό λογαριασμό: 75.153
- Μαθητές Γυμνασίου με προσωπικό λογαριασμό: 27.586
- Μεταβολή της συνολικής δικτυακής κίνησης την τελευταία πενταετία: +80%ετησίως.
- Πλήθος ενεργών γραμματοκιβωτίων: 129.805
- Πλήθος φιλοξενούμενων εκπαιδευτικών ιστοσελίδων: 8.407
- Πλήθος ψηφιακών μαθημάτων: 2.432 από 698 σχολεία (σχολικό έτος 2009-10)
- Πλήθος εκπαιδευτικών ιστολογίων: 5.050 τα οποία διαβάζονται από περισσότερους από 135.000 μοναδικούς επισκέπτες ανά μήνα.

- Επισκεψιμότητα δικτυακής πύλης www.sch.gr: 200.000 μοναδικοί επισκέπτες ανά μήνα.
- Ιδιαίτερα υψηλή χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και των λιστών επικοινωνίας των υπηρεσιών του ΥΠΔΒΜΘ με τα σχολεία.

Πέρα από τις πολλές παροχές και δυνατότητες που παρέχει το πανελλήνιο σχολικό δίκτυο, αξίζει να αναφερθούν συγκεκριμένα:

A. Εκπαιδευτικά Ιστολόγια (<http://blogs.sch.gr>). Τα ιστολόγια είναι ένα ψηφιακό εργαλείο δεύτερης γενιάς που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παιδαγωγική διαδικασία και να ενισχύσουν τη διδασκαλία, λόγω της διαδραστικότητας και της δυνατότητας για ομαδική εργασία που προσφέρουν. Η δημιουργία και τήρηση ενός εκπαιδευτικού ιστολογίου σηματοδοτεί την ανάπτυξη ενός περιβάλλοντος δημοσιοποίησης ιδεών, σκέψεων, απόψεων, γνώσεων εκπαιδευτικών και μαθητών χρησιμοποιώντας τον λόγο και την εικόνα (κινούμενη ή μη) ως μέσα έκφρασης. Μερικοί τρόποι με τους οποίους τα ιστολόγια μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη διδασκαλία είναι:

- Ως πίνακες ανακοινώσεων
- Ως μέσα καθοδήγησης με την ανάρτηση οδηγιών
- Ως μέσα παρότρυνσης για προβληματισμό και διάλογο
- Ως συνεργατικά εργαλεία
- Ως ιστότοποι δημοσιότητας 5.050 ιστολόγια,

Ενεργά: >200 Μοναδικοί επισκέπτες ανά μήνα: >135.000

B. Ηλεκτρονική Τάξη (e-class. sch.gr) Η υπηρεσία 'η-τ@ξη' απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και στοχεύει στην υποστήριξη της κλασικής διδασκαλίας και την ενίσχυση της διαδικασίας μάθησης που πραγματοποιείται καθημερινά μέσα στη σχολική τάξη. Οι εκπαιδευτικοί θα ανακαλύψουν ένα χρήσιμο εργαλείο που θα τους βοηθήσει να οργανώσουν καλύτερα τις διδασκαλίες τους. Οι μαθητές θα βρουν ένα εναλλακτικό μέσο πρόσβασης στην ύλη των μαθημάτων που διδάσκονται στη τάξη.

Στοιχεία Χρήσης:

- 5986 εγγεγραμμένοι Εκπαιδευτικοί, από
- 2696 διαφορετικά σχολεία από όλη τη χώρα.

Για το Σχολικό Έτος 2009-2010 υπάρχουν συνολικά:

- 2434 ηλεκτρονικά μαθήματα διαχείρισης τάξης, σε
- 699 συμμετέχοντα σχολεία από όλη τη χώρα.

Για τα προηγούμενα Σχολικά Έτη υποστηρίχθηκαν στην υπηρεσία:

- Σχ.Έτος 2008 – 2009 ηλ. μαθήματα (σε 894 σχολεία)
- Σχ.Έτος 2007-2008: 2.194 ηλ. μαθήματα (σε 1.020 σχολεία)
- Σχ.Έτος 2006-2007: 2.065 ηλ. μαθήματα (σε 1.058 σχολεία) (www.sch.gr

Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο, Το Δίκτυο στην υπηρεσία της Εκπαίδευσης, 2010)

Ειδικά για το σχολικό έτος 2014 – 2015 όπως φανερώνουν τα στατιστικά στοιχεία που ανακοινώθηκαν στο 8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ που πραγματοποιήθηκε το διάστημα 25 – 28 Ιουνίου 2015 στην Ερμούπολη της Σύρου η χρήση των ΤΠΕ παρουσιάζει μεγάλη αύξηση:

– 6.253 ηλ. μαθήματα, σε 1.365 συμμετέχοντα σχολεία από όλη τη χώρα. Το Πανελλήνιο Σχολικό δίκτυο διασυνδέει: 17.742 σχολεία, >8.000 σχολικά τοπικά δίκτυα, 910 διοικητικές μονάδες, 594 βιβλιοθήκες, παρέχει προσωποποιημένη πρόσβαση σε 106.336 εκπαιδευτικούς και 90.250 μαθητές. Υπάρχουν 215.000 ενεργά γραμματοκιβώτια, 32.547 ιστολόγια, 652 κοινότητες, 16.614 ενεργές ιστοσελίδες, 5.500 ψηφιακά μαθήματα/έτος, 240.000 επισκέπτες/ μήνα, 66.160 αιτήματα υποστήριξης το 2014. Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές ειδικά με τις καινούριες προσθήκες στο λογισμικό (πχ. Ιστοσελίδα: <http://grafis.sch.gr>) και τις βελτιώσεις μπορούν να αξιοποιήσουν τις ΤΠΕ ως εξής:

– Οι εκπαιδευτικοί οργανώνουν διαδικτυακά, χρονοδιαγράμματα εργασιών. Αναθέτουν επί μέρους κομμάτια των εργασιών στους μαθητές ή σε ομάδες μαθητών.

– Οι εκπαιδευτικοί διαμοιράζουν έγγραφα και ψηφιακό υλικό τόσο με τους μαθητές όσο και με τους συναδέλφους τους.

–Οι μαθητές οργανώνουν τις εργασίες τους σε φακέλους κάνοντας εύκολη και γρήγορη αναζήτηση σε αυτές. Συνεργάζονται διαδικτυακά με συμμαθητές, για την ολοκλήρωση των εργασιών. (Η χρήση του ΕΛ/ΛΑΚ στο Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο Δρ. Μιχάλης Παρασκευάς Επίκουρος Καθηγητής ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας Δ/ντης Διεύθυνσης Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου και Δικτυακών Τεχνολογιών ΙΤΥΕ, http://blogs.sch.gr/news/files/2015/07/GSN_OSS_SYROS.pdf, Σύρος 2015).

Είναι φανερό από τα στοιχεία πως ολοένα και περισσότεροι εκπαιδευτικοί καταφεύγουν στις νέες τεχνολογίες και τις αξιοποιούν στη σχολική αίθουσα κάνοντας το μάθημα περισσότερο ευχάριστο και δραστηριοποιώντας περισσότερους μαθητές καθώς τους εξοικονώνουν με τις νέες τεχνολογίες.

Οι Νέες Τεχνολογίες όμως πέρα από τη διασύνδεση των ελληνικών σχολείων δίνουν τη δυνατότητα της σύνδεσης και συνεργασίας με αντίστοιχες εκπαιδευτικές μονάδες της Ευρώπης. Αυτή τη δυνατότητα την παρέχει το e-Twinning, που ξεκινώντας το 2005 ως η κύρια δράση του e Learning Programme της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχει ενσωματωθεί σταθερά στο Erasmus+, το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό, από το 2014. Η Κεντρική Υπηρεσία Στήριξης λειτουργεί υπό το European Schoolnet, μία διεθνή συνεργασία 31 Ευρωπαϊκών Υπουργείων Παιδείας, το οποίο αναπτύσσει μάθηση για σχολεία, εκπαιδευτικούς και μαθητές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Το eTwinning υποστηρίζεται και σε εθνικό επίπεδο από 37 Εθνικές Υπηρεσίες Στήριξης. Όπως διαβάζουμε στην ιστοσελίδα του eTwinning <http://www.etwinning.net> : «Η Δικτυακή Πύλη του eTwinning (www.etwinning.net) είναι το βασικό σημείο συνάντησης και χώρος εργασίας της δράσης. Στη Δικτυακή Πύλη του eTwinning, που διατίθεται σε 26 γλώσσες, συμμετέχουν περίπου 230.277 μεμονωμένα μέλη και περισσότερα από 5462 έργα μεταξύ δύο ή περισσότερων σχολείων από ολόκληρη την Ευρώπη. Η Δικτυακή Πύλη παρέχει online εργαλεία στους καθηγητές για να βρουν συνεργάτες, να δημιουργήσουν έργα, να μοιραστούν ιδέες, να ανταλλάξουν καλές πρακτικές και να ξεκινήσουν μία άμεση συνεργασία χρησιμοποιώντας διάφορα προσαρμοσμένα εργαλεία που διατίθενται στην πλατφόρμα του eTwinning.»

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία μέχρι το τέλος του 2005, 8.031 σχολεία συμμετείχαν ήδη στο eTwinning και 11.186 χρήστες είχαν πραγματοποιήσει την εγγραφή τους. Δέκα χρόνια αργότερα, η πλατφόρμα αριθμεί 138.566 συμμετέχοντα σχολεία και 301.944 eTwinners ενώ τα νούμερα διαρκώς αυξάνονται. Φέτος το eTwinning γιόρτασε τα 10 χρόνια του και στο παρακάτω γράφημα http://files.eun.org/etwinning/How_much_we_have_grown.pdf παρουσιάζεται ο ρυθμός ανάπτυξης στα δέκα χρόνια.

Σκοπός του eTwinning είναι να προωθήσει τη σχολική συνεργασία στην Ευρώπη, μέσω της χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), παρέχοντας υποστήριξη, εργαλεία και υπηρεσίες για τα σχολεία. Υπάρχουν τρία επίπεδα στο e Twinning στα οποία οι εκπαιδευτικοί βρίσκουν τα απαραίτητα εργαλεία για να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες της πλατφόρμας:

- Η Δημόσια Διαδικτυακή Πύλη. Στο επίπεδο αυτό παρέχονται τα εργαλεία για Πληροφόρηση – Έμπνευση – Εγγραφή – Υποστήριξη

- Το desktop. Στο επίπεδο αυτό παρέχονται τα εργαλεία για Πληροφόρηση – Κοινωνική Δικτύωση – Επικοινωνία – Εύρεση συνεργατών – Διαχείριση του έργου – Επαγγελματική ανάπτυξη – Υποστήριξη
- Το TwinSpace. Είναι ένα εργαλείο στο οποίο η πρόσβαση των εκπαιδευτικών γίνεται αφού πρώτα έχει εγκριθεί η εγγραφή του έργου τους από την Εθνική Υπηρεσία Υποστήριξης της αντίστοιχης χώρας.

Η εισαγωγή των ΤΠΕ στην εκπαίδευση συνοδεύεται από μια σειρά δράσεων που υλοποιούνται στο πλαίσιο του Ε.Π. «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του ΕΣΠΑ 2007 – 2013 και αφορά στο υπόεργο « Ψηφιακές Υπηρεσίες Προσβασιμότητας και Γλωσσικής Τεχνολογίας για την Ψηφιακή Εκπαιδευτική Πλατφόρμα και το Πανελλήνιο Ψηφιακό Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων». Δημιουργείται το «Φωτόδεντρο Ανοιχτές Εκπαιδευτικές Πρακτικές» (Photodentro Open Educational Practices) που είναι το Πανελλήνιο Αποθετήριο Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πρακτικών Αξιοποίησης Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Περιεχομένου για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Όπως διαβάζουμε στο site : «[...] αποτελεί την κεντρική e-υπηρεσία του Υπουργείου Παιδείας για την ενοποιημένη αναζήτηση και διάθεση ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου στα σχολεία. Είναι ανοιχτό σε όλους, μαθητές, δασκάλους, αλλά και κάθε ενδιαφερόμενο. Στο Φωτόδεντρο - Συσσωρευτή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου μπορείτε να αναζητήσετε με ενιαίο τρόπο και από ένα κεντρικό σημείο, ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό για τη σχολική εκπαίδευση, που βρίσκεται είτε στα αποθετήρια «Φωτόδεντρο» του Υπουργείου Παιδείας είτε σε άλλα, «εξωτερικά» αποθετήρια ή εκπαιδευτικές πύλες. Παρέχει δηλαδή έναν κεντρικό «κατάλογο» με το ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό του Υπουργείου Παιδείας για τη σχολική εκπαίδευση.» (<http://photodentro.edu.gr/aggregator/>). Το Φωτόδεντρο σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ στο πλαίσιο του «Ψηφιακού Σχολείου» ως το πρώτο από τα ψηφιακά αποθετήρια εκπαιδευτικού υλικού της οικογένειας «Φωτόδεντρο», που αποτελεί κεντρική e-υπηρεσία του ΥΠΑΙΘ για την οργάνωση και τη διάθεση του ψηφιακού εκπαιδευτικού περιεχομένου στη σχολική κοινότητα. Φιλοξενεί μαθησιακά αντικείμενα από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης όπως πειράματα, διαδραστικές προσομοιώσεις, εικόνες, εκπαιδευτικά παιχνίδια, 3D χάρτες κ.α. Περιλαμβάνει τη συλλογή με τα περίπου 4.000 μαθησιακά αντικείμενα των εμπλουτισμένων διαδραστικών σχολικών βιβλίων καθώς και συλλογές με επιλεγμένα αντικείμενα που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο διαφόρων δράσεων του ΥΠΑΙΘ και όχι μόνο.

Αξίζει να σημειωθεί πως όλα τα μαθησιακά αντικείμενα του Φωτόδεντρου διατίθενται ελεύθερα με την άδεια Creative Commons CC BY-NC-SA. Το Φωτόδεντρο υλοποιεί την εθνική στρατηγική για το ψηφιακό εκπαιδευτικό περιεχόμενο και προωθεί τη χρήση των ανοιχτών εκπαιδευτικών πόρων (OER) για τα σχολεία. Μάλιστα, επιχειρείται μια διεύρυνση των δυνατοτήτων του Φωτόδεντρου καθώς πρόκειται να συνδεθεί με την [Ψηφιακή Εκπαιδευτική Πλατφόρμα “e-me”](#), διευκολύνοντας έτσι εκπαιδευτικούς και μαθητές στην εύρεση εκπαιδευτικού υλικού και στην ένταξη και αξιοποίησή του σε εκπαιδευτικά σενάρια και μαθήματα.

Η λογική της διάχυσης νέων μεθόδων ακολουθείται και στην πλατφόρμα «Αίσωπος» που αποτελεί ένα πολύτιμο καινοτόμο ολοκληρωμένο σύστημα Σχεδίασης, Αξιολόγησης και Παρουσίασης Επιστημονικών και Παιδαγωγικά Πιστοποιημένων Ψηφιακών Διαδραστικών Διδακτικών Σεναρίων. Η πλατφόρμα αυτή αναπτύχθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής στο πλαίσιο του ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του ΕΣΠΑ 2007-2013 και υλοποιείται σε σύμπραξη από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και την Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Δράσεων του ΥΠ.Π.Ε.Θ. Η Πλατφόρμα «Αίσωπος» υποστηρίζει τη σχεδίαση και την αξιοποίηση υπάρχοντος Ψηφιακού Υλικού με χρήση μεγάλου πλήθους διαδραστικών εργαλείων αξιοποιώντας τις πλέον σύγχρονες τεχνολογίες Web. Το Ψηφιακό Υλικό μπορεί να μετασχηματιστεί και να προσαρμοστεί πλήρως στη Δομή Ψηφιακών Διδακτικών Σεναρίων, καθώς ο εκπαιδευτικός που υποβάλλει διδακτικό σενάριο δύναται να αξιοποιήσει τα διαθέσιμα εργαλεία μεμονωμένα και συνδυαστικά. Όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία μολονότι τα ψηφιακά σενάρια που αφορούν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση καλύπτουν όλα τα γνωστικά αντικείμενα, τα υποβληθέντα σενάρια κυμαίνονται γύρω στο 20% max. Η Πλατφόρμα «Αίσωπος», μέχρι τον Νοέμβριο του 2015, πρόκειται να συνδεθεί πλήρως με τον Εθνικό Συσσωρευτή Εκπαιδευτικού Περιεχομένου για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Φωτόδεντρο).

Στο ίδιο μήκος κύματος αναφορικά με τη διαχείριση των νέων μεθόδων διδασκαλίας και τη διάχυσή τους στις σχολικές τάξεις κινείται και το πρόγραμμα «MENON Network». Πρόκειται για έναν Ευρωπαϊκό Όμιλο Εκπαίδευσης και Καινοτομίας που ξεκινώντας το 1999 στις Βρυξέλες, έχει στόχο να αναπτύξει σε συνεργασία με τις μελετητικές ομάδες και τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας, Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης καθώς και με άλλους διεθνείς οργανισμούς και επιχειρήσεις, ένα δίκτυο γνώσης και καλών

πρακτικών που βασίζονται στην αξιοποίηση της ευρωπαϊκής εμπειρίας και τεχνογνωσίας. Στην Ελλάδα υπάρχει Γραφείο Εκπροσώπησης του Ομίλου που όπως διαβάζουμε στην ιστοσελίδα του «menon.org»: «Τα δύο τελευταία χρόνια -από το 2009- δραστηριοποιείται ενεργά ο όμιλος MENON στο ελληνικό περιβάλλον, στους τομείς της πολιτικής υποστήριξης για την εκπαίδευση και την απασχόληση. Υποστήριξε το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας σχετικά με τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τη νέα περίοδο προγραμματισμού για την Πολιτική Συνοχής 2014-2020, και ιδίως με τη δημιουργία των συγκεκριμένων στρατηγικών στόχων για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση. Υποστήριξε, επίσης, το Υπουργείο Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας για την ανάπτυξη ενός σχεδίου δράσης για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την υποστήριξη των ανέργων, ενώ προς το παρόν υποστηρίζει τους φορείς χάραξης πολιτικής για την ανάπτυξη του επερχόμενου συστήματος μαθητείας που έχει ως στόχο να καταπολεμήσει ενεργά την ανεργία της νεολαίας». Ήδη το σχολικό έτος 2013 – 2014 το ΙΕΠ ενέκρινε το πρόγραμμα για τη Σχολική Καινοτομία το οποίο συνεχίζει και επεκτείνει το έργο του Δικτύου Σχολικής Καινοτομίας της «Μορφωτικής Πρωτοβουλίας». Στα προγράμματα που υλοποιεί ο συγκεκριμένος φορέας μπορούν να μπορούν να συμμετέχουν σχολεία αλλά και μεμονωμένοι εκπαιδευτικοί από όλη την Ελλάδα.

Είναι προφανές πως οι Έλληνες εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν και να επωφεληθούν από τα ψηφιακά μέσα και να τα εντάξουν στη σχολική διαδικασία εμπλουτίζοντας το μάθημα και παρέχοντας κίνητρα στους μαθητές τους. (Παράρτημα συγκεντρωτικό πίνακας των καινοτόμων προγραμμάτων , σχήμα 1)

Κεφάλαιο Β

2.1 . Εισαγωγή της καινοτομίας

Η εισαγωγή της καινοτομίας είναι μια διαδικασία πολυδιάστατη και πολυποίκιλη καθώς από τη στιγμή της έμπνευσής της έως τη στιγμή της πραγματοποίησής της - και πολύ περισσότερο της διατήρησής της - , εμπλέκονται πολλοί φορείς αλλά και μεμονωμένα άτομα.

Στο χώρο της εκπαίδευσης υπάρχουν δύο κατηγορίες καινοτόμων δράσεων: η πρώτη αφορά στην εκπαιδευτική – παιδαγωγική καινοτομία και τη διοικητική – οργανωτική καινοτομία. Στην πρώτη αυτή κατηγορία ανήκουν οι αλλαγές που έχουν σχέση με τη στοχοθεσία και τη σκοποθεσία της διδασκαλίας, τα μέσα, τις μεθόδους καθώς και την αξιολόγηση. Η δεύτερη κατηγορία αφορά στην εφαρμογή νέων τρόπων οργάνωσης και διοίκησης της σχολικής μονάδας. Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα όπως είδαμε οι αλλαγές περιγράφονται ως «Σχολικές Δραστηριότητες» πάντα αναφορικά με την εισαγωγή νέων μαθημάτων και γίνεται ελάχιστη αναφορά σε αλλαγές που αναφέρονται στην οργάνωση και διοίκηση της σχολικής μονάδας. Ενδεικτικά αναφέρω την αλλαγή στον τρόπο εκλογής των Διευθυντών των σχολικών μονάδων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όπως αυτός ορίζεται στο ΦΕΚ 50/τ.Α΄/ 14 – 5 – 2015 που αντικατέστησε τα όσα ορίζονται στο ΦΕΚ 71/τ.Α΄/19 –5 – 2010. Σημαντική αλλαγή στο νέο τρόπο εκλογής διευθυντών, είναι η ψηφοφορία που γίνεται στο Σύλλογο διδασκόντων του σχολείου που έχει κάνει αίτηση ο υποψήφιος Διευθυντής.

Είναι προφανές πως αναφορικά με τις «Σχολικές Δραστηριότητες» υπεύθυνος είναι ο κεντρικός φορέας χάραξης της σχολικής στρατηγικής, δηλαδή το Υπουργείο Παιδείας. Το Υπουργείο με νόμους που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως αλλά και με αποφάσεις που επεξηγούν ή διασαφηνίζουν τυχόν παραλείψεις ή ασάφειες, διαγράφει το πλαίσιο μέσα στο οποίο οφείλουν όσοι ασχολούνται με αυτές, να σχεδιάζουν τις δράσεις τους.

Το οικοδόμημα της εκπαίδευσης αποτελείται από τρία επίπεδα: το σχολικό σύστημα, τη σχολική μονάδα και τη σχολική τάξη. Προκειμένου λοιπόν μια σχολική δραστηριότητα να υλοποιηθεί, εμπλέκονται αρκετοί φορείς.

Στο ΦΕΚ 1343/τ. Β΄/16 -10-2002 ανακοινώνεται η οργάνωση της ειδικής υπηρεσίας εφαρμογής προγραμμάτων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Όπως διαβάζουμε στο Άρθρο 2 : « Αρμοδιότητες Ειδικής Υπηρεσίας Εφαρμογής Προγραμμάτων ΚΠΣ. Οι Μονάδες Α1 και Α2 είναι αρμόδιες για την προκήρυξη και υλοποίηση ενεργειών και πράξεων του ΚΠΣ, τη διαχείριση της

αξιολόγησής τους, έγκριση και εκτέλεση των έργων, καθώς και την υποβολή στην αρμόδια διαχειριστική αρχή των απαραίτητων στοιχείων.» Στη συνέχεια, περιγράφονται οι συνεργασίες με τις αρμόδιες Υπηρεσίες αναφορικά με τα έργα παιδείας που πρέπει να πραγματοποιηθούν σύμφωνα με τα προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ. Να σημειώσουμε εδώ πως τα προγράμματα αυτά αναφέρονται στο κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής του Γ΄ ΚΠΣ που ρυθμίζει και τη λειτουργία του ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ και έχει τίτλο: «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση» για την προγραμματική περίοδο 2000-2006. Θα ακολουθήσουν 6 τροποποιήσεις της αρχικής Κ.Υ.Α («Τροποποίηση της Κ.Υ.Α. 10756/02» Αποτελεί την 1η τροποποίηση της αρχικής Κ.Υ.Α. 10756/02.

«Τροποποίηση της Κ.Υ.Α. 10756/02» Αποτελεί την 2η τροποποίηση της αρχικής Κ.Υ.Α.

«Τροποποίηση της Κ.Υ.Α. 10756/02» Αποτελεί την 3η τροποποίηση της αρχικής Κ.Υ.Α.

«Τροποποίηση και αντικατάσταση της απόφασης ΚΑ/1143/30-3-2000 «Σύσταση Ειδικού Λογαριασμού στο ΥΠΕΠΘ». Αποτελεί την 4η τροποποίηση της αρχικής Κ.Υ.Α. Τροποποίηση της Κ.Υ.Α. 10756/02» Αποτελεί την 5η τροποποίηση της αρχικής Κ.Υ.Α. Κ.Υ.Α 11726/2010 (ΦΕΚ 2126 Β) «Τροποποίηση της Κ.Υ.Α. 20087/2008 (ΦΕΚ 2665 Β)». Αποτελεί την ισχύουσα ΚΥΑ που αφορά στην οργάνωση και λειτουργία της ΕΥΕ. Στην τελευταία τροποποίηση η Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Προγραμμάτων ΚΠΣ του Υπουργείου Παιδείας, μετονομάζεται σε Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Δράσεων με την υπ' αριθ. 20087/31-12- 2008 ΚΥΑ (ΦΕΚ 2665/Β), συνεχίζει δε να ασκεί αρμοδιότητες και για τα επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ. Επίσης, στο συγκεκριμένο ΦΕΚ αναφέρονται ρητά και τα παρακάτω: «Β3. Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013. Η Μονάδα Β3 αναλαμβάνει και υλοποιεί Πράξεις, ως δικαιούχος, στο πλαίσιο όλων των ΕΠ του ΕΣΠΑ με έμφαση στα έργα Καινοτομίας – Ποιότητας Εκπαίδευσης. Επίσης, υλοποιεί έργα που εντάσσονται στο ΠΔΕ, καθώς και Ευρωπαϊκά Προγράμματα». Επίσης, εκτός από την ΕΥΕΕΔ, συν-αρμόδιο για την πραγματοποίηση των καινοτόμων δράσεων είναι και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (ΙΕΠ) . Το ΙΕΠ αντικατέστησε με την αριθμ. Φ.908/18254/Η (ΦΕΚ 372Β΄/20-02-2012) πράξη της Υπουργού Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο που ως ανεξάρτητη δημόσια υπηρεσία, ιδρύθηκε το 1964 (Ν. 4379/1964). Υπήρξε ο παλαιότερος ερευνητικός και συμβουλευτικός φορέας σε ζητήματα παιδείας και με το έργο του συνέβαλε ουσιαστικά στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής από το Υπουργείο Παιδείας. Κύριος σκοπός

του Π.Ι. ήταν η πολύπλευρη μελέτη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, η υποβολή προτάσεων, γνωμοδοτήσεων και εισηγήσεων προς τον Υπουργό Παιδείας για όλα τα θέματα της εκπαίδευσης, καθώς και η εφαρμογή των αποφάσεων του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε εκπαιδευτικό-παιδαγωγικό επίπεδο. Το έργο του Π.Ι. συνμεχίζει το ΙΕΠ που όπως διαβάζουμε στο ΦΕΚ 118/τ. Α'/24-05-2011 «ιδρύθηκε το 2011 με τον Νόμο 3966 (ΦΕΚ Α' 118/24-05-2011). Είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Λειτουργεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος ως επιτελικός επιστημονικός Φορέας, που υποστηρίζει το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, με κύριο σκοπό την επιστημονική έρευνα και μελέτη θεμάτων τα οποία αφορούν την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, τη μετάβαση από τη Δευτεροβάθμια στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και τη διαρκή και τεχνική υποστήριξη του σχεδιασμού και της εφαρμογής της εκπαιδευτικής πολιτικής στα θέματα αυτά.».

Με λίγα λόγια το εκπαιδευτικό οικοδόμημα στην Ελλάδα έχει συνοπτικά την παρακάτω μορφή: το Υπουργείο ασκεί συγκεντρωτικό έλεγχο στα δημόσια σχολεία, με την διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών, τον διορισμό του προσωπικού και τον έλεγχο της χρηματοδότησης. Τα ιδιωτικά σχολεία επίσης εμπίπτουν στον έλεγχο του Υπουργείου, το οποίο ασκεί εποπτικό έλεγχο σε αυτά. Σε τοπικό επίπεδο, ο εποπτικός ρόλος του Υπουργείου ασκείται διαμέσου των Περιφερειακών Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, οι οποίες λειτουργούν σε κάθε νομό. Στο επίπεδο της σχολικής μονάδας η εκπαιδευτική πολιτική εκφράζεται μέσω του Διευθυντή και του Συλλόγου των Καθηγητών, οι οποίοι δεν είναι τίποτε άλλο παρά θεμικά όργανα διεκπεραίωσης των εντολών χωρίς δυνατότητα αντίδρασης. Οτιδήποτε λοιπόν αφορά στη σχολική τάξη και σε όλους όσοι εμπλέκονται στη σχολική διαδικασία, εισάγεται άνωθεν καθώς η σχολική μονάδα είναι ο τελικός αποδέκτης των αποφάσεων που εφαρμόζουν την εκπαιδευτική πολιτική. Ο χαρακτήρας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι χωρίς αμφιβολία συγκεντρωτικός και απουσιάζει από αυτόν οποιαδήποτε πιθανότητα ολοκληρωτικής αυτονομίας της σχολικής μονάδας. Η σχολική μονάδα, η οποία αποτελεί το μικρότερο επίπεδο της διοικητικής ιεραρχίας σε τοπικό επίπεδο, δεν έχει περιθώρια αυτονομίας έτσι ώστε να διαμορφώνει και να ασκεί ανεξάρτητη πολιτική. Κανείς δεν αμφισβητεί ωστόσο τη δυνατότητα που έχει το σχολείο στα πλαίσια των λειτουργικών προσανατολισμών και διαδικασιών προς εκπλήρωση των στόχων που έχουν εισαχθεί άνωθεν, να μπορεί να διαμορφώσει κάποια

πολιτική η οποία βεβαίως δεν θα ξεφεύγει από την γενικότερη αποστολή του σχολείου και τους επιδιωκόμενους στόχους που επιδιώκει να πραγματοποιήσει. Η πολιτική αυτή, σε επίπεδο σχολικής μονάδας, μπορεί να χαραχθεί από τα όργανα της διοίκησης (διευθυντή, υποδιευθυντή, σύλλογο διδασκόντων) αμέσως μετά τη φάση του σχεδιασμού – προγραμματισμού που είναι απαραίτητος για την ομαλή λειτουργία του σχολείου. Εδώ, αναδύεται κι ένα σοβαρό ζήτημα αναφορικά με τις λήψεις αποφάσεων : η απαίτηση για ένα νέο οργανωτικό συντονισμό της σχολικής μονάδας με σκοπό να γίνει αυτή ικανή και υπεύθυνη για τη διαχείριση, το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό και εν γένει τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Απάντηση σε αυτή την απαίτηση αποτελεί η αποκέντρωση του εκπαιδευτικού συστήματος και η παροχή σχετικής αυτονομίας στις σχολικές μονάδες. Κυρίαρχη θέση σε αυτόν τον προβληματισμό κατέχει ο στρατηγικός και λειτουργικός προγραμματισμός σε επίπεδο σχολικής μονάδας αφού αυτή είναι στο επίκεντρο κάθε αλλαγής.

Αναφορικά με τα καινοτόμα προγράμματα πέρα από τις επιταγές του Υπουργείου, είναι προφανές πως απαιτείται η ετοιμότητα και η ανταπόκριση της σχολικής μονάδας. Το σχολείο είναι ένας ανοικτός οργανισμός που δέχεται επιδράσεις από το εξωτερικό περιβάλλον αλλά και που αλληλεπιδρά σε αυτό. Για να είναι έτοιμο το σχολείο όχι μόνο να υιοθετήσει την καινοτομία αλλά πολύ περισσότερο να τη δημιουργήσει, πράγμα που αποτελεί το ζητούμενο για την επιτυχία της καινοτομίας, πρέπει οι δομές του να είναι τέτοιες που να επιτρέπουν αλλά και να υποστηρίζουν την αλλαγή.

Είναι σωστό στο σημείο αυτό να αναφερθεί πως η αλλαγή μπορεί να απευθύνεται και να αφορά στο εσωτερικό περιβάλλον του σχολείου ή στο εξωτερικό. Λέγοντας εσωτερικό περιβάλλον αναφερόμαστε στον εκπαιδευτικό οργανισμό εν γένει, δηλαδή στη διεύθυνση, στο σύλλογο των καθηγητών, στο μαθητικό δυναμικό αλλά στο σχολείο ως υλικοτεχνική υποδομή (τοποθεσία, οργανικότητα, οπτικοακουστικά μέσα). Από την άλλη, εξωτερικό περιβάλλον νοείται οτιδήποτε βρίσκεται εκτός σχολικής μονάδας αλλά μπορεί να επηρεάζει τη λειτουργία της: κοινωνικοί – πολιτιστικοί – οικονομικοί παράγοντες και γενικά η περιρρέουσα ατμόσφαιρα. Ο Σαΐτης (Ο Διευθυντής στο σύγχρονο σχολείο, 2000) στο εξωτερικό περιβάλλον τοποθετεί και τις κοινωνικές ομάδες επίσημες και ανεπίσημες που επηρεάζουν άμεσα την εκπαιδευτική διαδικασία. Με τον όρο κοινωνική ομάδα αναφερόμαστε σε ένα οργανωμένο σύνολο ατόμων, που επικοινωνούν, έχουν κοινούς σκοπούς και αποκτούν την αίσθηση του «εμείς», δηλαδή συνείδηση ότι αποτελούν

ομάδα. Οι κοινωνικές ομάδες χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένη οργάνωση και αυτό τις διακρίνει από τις τυχαίες συναθροίσεις ατόμων ενώ υπάρχει και συχνή επικοινωνία μεταξύ τους. Άλλο ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της ομάδας είναι η επίτευξη κοινών σκοπών που μπορεί να είναι επαγγελματικοί, οικονομικοί, πολιτικοί, κοινά ενδιαφέροντα κ.ά. Στη σχολική μονάδα η συγκρότηση τυπικών και άτυπων ομάδων μπορεί να αποβεί καταλυτικός παράγοντας για την ομαλή λειτουργία του σχολείου ή αντίστοιχα να αποτελεί πηγή προβλημάτων.

Η σχολική μονάδα ως σύνολο κατά την άσκηση της εκπαιδευτικής πολιτικής μπορεί να λαμβάνει αποφάσεις στο πλαίσιο των γενικών αρχών που καθορίζονται κεντρικά και να λογοδοτεί στην προϊστάμενη εκπαιδευτική αρχή. Η σχολική μονάδα στο σύνολό της μπορεί να παρεμβαίνει σε θέματα όπως : α) προσαρμογή Αναλυτικού Προγράμματος ανάλογα με τις απαιτήσεις και τις ανάγκες που διαμορφώνονται από τις δυνατότητες και τις απαιτήσεις των μαθητών β) αξιοποίηση των υλικοτεχνικών υποδομών γ) αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού γ) διάχυση εξουσιών και δ) μέθοδοι διδασκαλίας. Η καλή συνεργασία των εκπαιδευτικών όχι μόνο μεταξύ τους αλλά και με τους μαθητές και τους γονείς τους, βοηθούν στη δημιουργία κλίματος που επιτρέπει τη βελτίωση της λειτουργίας του σχολείου και τη μεγιστοποίηση της απόδοσής του. Όσον αφορά λοιπόν στις «Σχολικές δραστηριότητες», το σχολείο ως εκπαιδευτικός οργανισμός ακολουθεί τις κατευθυντήριες οδηγίες έτσι όπως αυτές έχουν δημοσιευθεί στα ΦΕΚ και προσαρμόζεται στις Υ.Α. που έχουν εκδοθεί για τυχόν παρανοήσεις και παραλείψεις. Σε περίπτωση που ένας εκπαιδευτικός εισηγηθεί μια επιτυχημένη καινοτόμα δράση και τη μοιραστεί με τους συναδέλφους του, η πιθανότητα να διαχυθεί και σε άλλες σχολικές είναι πολύ μικρή καθώς τα αντανakλαστικά του εκπαιδευτικού συστήματος είναι αργά και διατηρούν επιφυλάξεις ακόμη και για δοκιμασμένες δράσεις επιμένοντας στη διατήρηση παλαιών και παρωχημένων πρακτικών.

Πέρα λοιπόν από την top down επιβολή των καινοτομιών και τη συνοδεία αυτών από τη ρητορική της χρηστικότητας και της αποτελεσματικότητας, ενδέχεται να εμπλέκονται στη διαδικασία αυτή φορείς και συγκεκριμένες ομάδες πίεσης (συνδικαλιστικοί φορείς, ομάδες επαγγελματιών) που να αναστρέφουν αυτή την πορεία και να τη μετασχηματίζουν σε bottom up. Είτε έτσι όμως είτε αλλιώς οι καινοτομίες που προτείνονται ευθυγραμμίζονται με το ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο αλλά συμβαίνει να μην επιφέρουν σημαντικές αλλαγές και μετασχηματισμούς στη δομή και στο

περιεχόμενο της εκπαίδευσης γιατί προσκρούουν σε βαθιά παγιωμένες αντιλήψεις και σε μια γενικότερη αποστροφή για καθετι νέο.

2. 2. Η δημιουργία της καινοτομίας

Ο όρος «καινοτομία» όπως αναφέρθηκε και παραπάνω είναι ένας όρος γνωστός κυρίως στον επιχειρηματικό κόσμο καθώς μέχρι πρότινος αφορούσε αποκλειστικά στο σχεδιασμό ενός νέου προϊόντος, την προώθησή του στην αγορά και τέλος την εδραίωσή του σε αυτή. Όπως γράφει ο Κάρολος Κωνσταντίνος Παπαδάς: «[...] η λέξη καινοτομία έχει ένα ειδικό βάρος και συχνά χρησιμοποιείται άσκοπα χάριν εντυπωσιασμών. Μόνο το άκουσμά της προκαλεί έναν ενθουσιασμό». (Δημιουργώντας καινοτομία, The Huffington Post , 23/6/2015).

Το σχολείο που αποτελεί το συνδετικό δεσμό ανάμεσα στον άνθρωπο και την κοινωνία, δεν είναι δυνατόν να παραμένει στατικό και αμέτοχο μπροστά στις απαιτήσεις των καιρών και στις αλλαγές του μέλλοντος. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν περιπτώσεις ομοιομορφίας, στασιμότητας και εμμονής σε παραδοσιακές και παρωχημένες μορφές εκπαίδευσης αποτελεί απαίτηση ολόένα και περισσότερων από αυτούς που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία ώστε να βρεθούν μέθοδοι και τρόποι που θα ανανεώσουν τους παραδοσιακούς τρόπους διδασκαλίας και που θα ενδυναμώσουν τις σχέσεις εκπαιδευτικών – μαθητών και εκπαιδευτικών μεταξύ τους και θα κάνουν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ανταγωνίσιμο και ισάξιο των εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών – μελών της Ε.Ε. Άλλωστε στις εκπαιδευτικές δομές αναπτύσσονται όλες αυτές οι αντιλήψεις που βασίζονται στα νέα δεδομένα και διαμορφώνονται οι τάσεις και στάσεις που είναι υπεύθυνες για συνεχή βελτίωση και πρόοδο της κοινωνίας μέσα από την αυτοπραγμάτωση των μελών της.

Στο ελληνικό σχολείο οι αλλαγές ξεκινούν από την πρωτοβουλία και το σχεδιασμό ιθυνόντων στα ανώτερα διοικητικά κλιμάκια του Υπουργείου Παιδείας, που προσπαθούν να εξισορροπήσουν τα ευρωπαϊκά κελεύσματα με την ελληνική πραγματικότητα. Υπακούοντας στις δεσμεύσεις που αφορούν στη συγκρισιμότητα και στην εναρμόνιση των εκπαιδευτικών συστημάτων επιβάλλονται αλλαγές που στην ουσία στοχεύουν στον επαναπροσδιορισμό των στόχων του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος αλλά συμβαίνει συχνά να αντίκεινται σε συμφέροντα ομάδων και ατόμων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Πρόκειται ενίοτε για την εισαγωγή προσχηματικών καινοτομιών που είναι εφήμερες και δεν έχουν διάρκεια σε βάθος

χρόνου. Βέβαια, πρέπει εδώ να σημειωθεί πως υπάρχουν και φορές που οι άμεσα ενδιαφερόμενοι δηλαδή οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές, δε λαμβάνονται υπόψη, απλά θεωρούνται ως οι «φορείς» της καινοτομίας της οποίας όμως δεν έχουν αντιληφθεί τη σημαντικότητα και τη σημασία. Οι Έλληνες εκπαιδευτικοί έρχονται αντιμέτωποι με αλλαγές που επιβάλλονται άνωθεν με αποτέλεσμα πολλές φορές η εισαγωγή -και κατά πρώτον η αποδοχή τους- να μην είναι επιτυχημένες. Άλλωστε, η εισαγωγή και ο δανεισμός ιδεών από άλλους φορείς και άλλα εκπαιδευτικά συστήματα δε σημαίνει και δε καθιστά πάντα καινοτομία. Πραγματική καινοτομία αποτελεί η πρωτοβουλία που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί μιας σχολικής μονάδας, την υλοποιούν, ελέγχουν τα αποτελέσματά της και την προσαρμόζουν ανάλογα. Η ομοιομορφία, η στασιμότητα και η εμμονή στην παράδοση κάνουν τη σχολική πραγματικότητα δύσκαμπτη και μη ελκυστική με αποτέλεσμα αρκετές φορές οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να γίνονται εμπνευστές πρωτοβουλιών που αλλάζουν τα δεδομένα μέσα στη σχολική τάξη και στη σχολική κοινότητα εν γένει. Σημαντικό ρόλο για την έμπνευση μιας αλλαγής παίζει η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ενημέρωση για την τρέχουσα σχολική και όχι μόνο εκπαιδευτική πραγματικότητα. Η ενημέρωση και η επιμόρφωση αποτελούν λέξεις κλειδιά για την έμπνευση και την εφαρμογή καινοτόμων δράσεων στο περιβάλλον του σχολείου.

Σημαντικό βήμα ως προς αυτήν την κατεύθυνση υπήρξε η υλοποίηση του Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης στα πλαίσια του επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» του Υπουργείου Παιδείας. Στόχος του προγράμματος ήταν η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και η προετοιμασία τους σχετικά με την Φιλοσοφία και την πρακτική του «Νέου Σχολείου». Το πρόγραμμα αυτό ήταν εξαιρετικά καινοτόμο καθώς στηριζόταν στις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα το πρόγραμμα στόχευε:

- ο στη δημιουργία προϋποθέσεων μετασχηματισμού του σύγχρονου ρόλου του εκπαιδευτικού στο νέο σχολείο ως σχεδιαστή και εμπνευστή της σύγχρονης διδακτικής πράξης, προκειμένου να συμβάλλει στην αλλαγή της φυσιογνωμίας ολόκληρης της σχολικής μονάδας.
- ο στην αξιοποίηση πολυτροπικών διδακτικών (role playing, project, εμπλουτισμένη διδασκαλία κ.α.) για όλα τα διδακτικά αντικείμενα.

- ο στην ανάπτυξη των οριζόντιων ικανοτήτων των μαθητών (δημιουργικότητα, κριτική σκέψη, επικοινωνία, συνεργατικότητα, προγραμματισμός ενεργειών, ανάληψη πρωτοβουλιών, ικανότητα του «μαθαίνω πως να μαθαίνω»),
- ο στην αξιοποίηση των τεχνών στην εκπαιδευτική διαδικασία,
- ο στην εξοικείωση με τη δυναμική της ομάδας με έμφαση στη βελτίωση της επικοινωνίας και των σχέσεων στη σχολική κοινότητα.
- ο στη καλλιέργεια των γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τις ψυχικές, κοινωνικές, πνευματικές και άλλες ανάγκες των παιδιών σε κάθε στάδιο ανάπτυξης τους.
- ο στην ανάπτυξη της ικανότητας των εκπαιδευτικών για έγκαιρη διάγνωση και διαχείριση των μαθησιακών προβλημάτων και των ιδιαίτερων καταστάσεων των μαθητών στην καθημερινή εκπαιδευτική πρακτική,
- ο στη παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ (π.χ. Ψηφιακό Σχολείο, Ασφαλής Χρήση Διαδικτύου κλπ) στην εκπαιδευτική πράξη.
- ο στη δημιουργία συνεργατικών Κοινοτήτων Μάθησης και υποστήριξης των εκπαιδευτικών με τη μεθοδολογία της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης,
- ο στη σύνδεση του σχολείου με τις διαδικασίες της Δια Βίου Μάθησης.

Στόχος του προγράμματος ήταν η επιμόρφωση 150.000 εκπαιδευτικών από δημόσια και ιδιωτικά σχολεία έως και το 2013 . Αρχικά το πιλοτικό πρόγραμμα στόχευε στην επιμόρφωση 8.000 εκπαιδευτικών ενώ θα ακολουθούσαν αλληπάλληλες διοργανώσεις για 30.000 εκπαιδευτικούς η καθεμία έως το τέλος του 2013.

Το πρόγραμμα είχε μεγάλη ανταπόκριση και ο αριθμός των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που ολοκλήρωσαν επιτυχώς την πιλοτική φάση (Ιούνιος – Δεκέμβριος 2011) είναι ενδεικτικός του ενδιαφέροντος :

ΠΕ02 Φιλολόγοι 1256

ΠΕ04 Φυσικοί 842

ΠΕ05 Γαλλικής Γλώσσας 273

ΠΕ06 Αγγλικής Γλώσσας 604

ΠΕ07 Γερμανικής Γλώσσας 132

Σύνολο: 3107 εκπαιδευτικοί Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης οι οποίοι υπηρετούν στους νομούς Αττικής, Θεσσαλονίκης, Κοζάνης, Ευρυτανίας και στη νήσο Λέσβο.

Παρά όμως τις εξαγγελίες πως η επιμόρφωση θα επαναλαμβανόταν και τη γενικότερη απαίτηση των εκπαιδευτικών, έτσι όπως αυτή αποτυπώθηκε από το σύνολο

των αιτήσεων για τη συμμετοχή στην κλήρωση, το πρόγραμμα σταμάτησε στην πιλοτική φάση και δεν προχώρησε περαιτέρω.

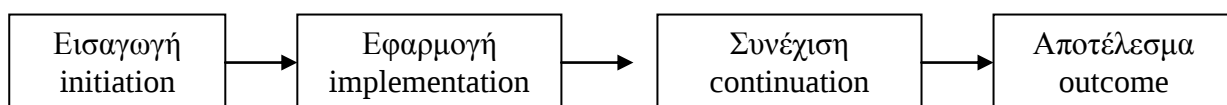
Όπως προκύπτει όμως από τη σχολική πραγματικότητα, οι πρωτοβουλίες που λαμβάνουν οι εκπαιδευτικοί προκειμένου να βελτιώσουν τη διδασκαλία τους και να εμπνεύσουν τους μαθητές τους, πολλές φορές παραμένουν στα στενά όρια της τάξης καθώς δεν ανήκουν στο σχεδιασμό του Υπουργείου και δεν εντάσσονται πάντα στις νομοθετημένες δράσεις του. Σκοπό έχουν να αντιμετωπίσουν τη στατικότητα και την αδράνεια και να απαλλάξουν τον οργανισμό από τη δυσκαμψία και τη σταδιακή αποδυνάμωσή του.

2.3. Επιβολή / υιοθέτηση της καινοτομίας

Σε μια σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα είναι πολλοί οι λόγοι που επιβάλλουν την εισαγωγή καινοτόμων ιδεών στην εκπαιδευτική διαδικασία πέρα από την υιοθέτηση κοινής ευρωπαϊκής γραμμής για την εκπαίδευση. Ειδικά στο ελληνικό σχολικό περιβάλλον οι λόγοι που καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για καινοτόμες δράσεις είναι:

- συνεχής παραγωγή νέας γνώσης
- τεχνολογική πρόοδος
- νέες διδακτικές προσεγγίσεις
- εξελίξεις στον τομέα των επιστημών Αγωγής
- κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες
- δημογραφικές αλλαγές
- ποιότητα ζωής μαθητών – εκπαιδευτικών
- ενσωμάτωση νέων γνωστικών αντικειμένων
- νέα προγράμματα σπουδών
- νέο νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας
- νέα προγράμματα σπουδών ΑΠΣ

Σύμφωνα με το Fullan υπάρχουν τέσσερα στάδια εισαγωγής της καινοτομίας:

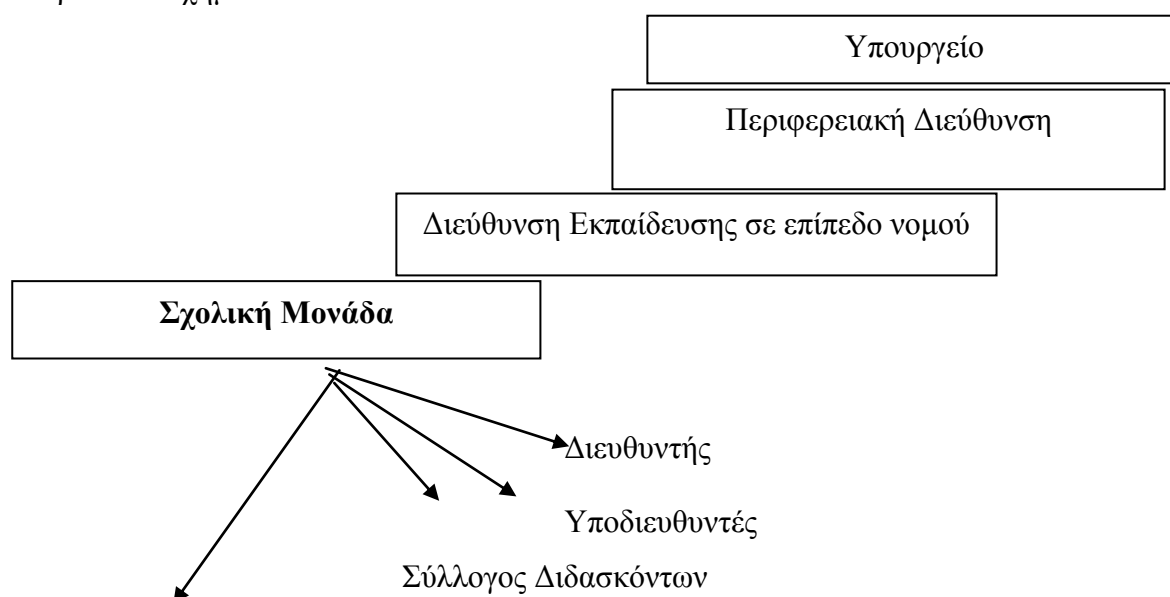
Καθένα από τα στάδια αυτά ακολουθεί συγκεκριμένα βήματα προκειμένου να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος που δεν είναι άλλος από την ενσωμάτωση/παγίωση της καινοτομίας:

1. Καθορισμός των επιδιωκόμενων στόχων (task to be accomplished)
2. Ρόλοι συμμετεχόντων (tasks of participants)
3. Ανίχνευση διευκολυντικών παραγόντων (facilitating factors)
4. Ανίχνευση ανασταλτικών παραγόντων (Inhibiting factors)
5. Στρατηγικές προς την αλλαγή (change strategies)
6. Αναζήτηση υποστήριξης (support)
7. Ρόλοι/στόχοι ηγεσίας (leadership)
8. Κριτήρια αξιολόγησης (evaluation criteria)

(ιδία πηγή)

Σύμφωνα λοιπόν με το Fullan πρέπει να γίνεται ενδεδειγμένη έρευνα (βιβλιογραφική – διερεύνηση στάσεων) για τη χρησιμότητα της καινοτομίας και να ακολουθεί η δημιουργία οράματος με παράλληλη εφαρμογή του προγράμματος, αφού έχει προηγηθεί η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Οι ρόλοι των συμμετεχόντων πρέπει να είναι απολύτως καθορισμένοι και διακριτοί έτσι ώστε να αποφεύγονται αλληλοκαλύψεις και συγκρούσεις. Επίσης, θα πρέπει να έχουν εντοπιστεί όποιοι ανασταλτικοί παράγοντες και να μετατρέπονται με κατάλληλους χειρισμούς σε υποστηρικτικούς. Η στρατηγική που ακολουθείται είναι καλό να βασίζεται σε οργανογράμματα και χρονοδιαγράμματα με σκοπό να γίνεται παρακολούθηση των αλλαγών, να εντοπίζονται οι αδυναμίες και να προωθούνται οι επιτυχίες. Τέλος, ακολουθεί η αξιολόγηση του προγράμματος και η διαρκής ανατροφοδότηση με σκοπό βέβαια η εισαχθείσα καινοτομία να διατηρηθεί .

Στο παρόν ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα η καινοτομία εισάγεται σύμφωνα με το παρακάτω σχήμα:

Σχολικό Συμβούλιο

Η σχολική μονάδα αναδεικνύεται σε φορέα γόνιμης υποδοχής των αλλαγών αλλά και σε συνδιαμορφωτή της εκπαιδευτικής πολιτικής. Ζητούμενο αποτελεί η δυνατότητα αυτονομίας της για να καθίσταται η σχολική μονάδα ικανή όχι μόνο να αποδέχεται τις άνωθεν και έξωθεν εντολές αλλά και να συνδιαμορφώνει και να επιλέγει τις πρακτικές αυτές που σύμφωνα με την εμπειρία της είναι αποτελεσματικές.

Ο Διευθυντής, ο οποίος σύμφωνα με το νέο τρόπο ανάδειξης στελεχών Εκπαίδευσης ΦΕΚ 915/τ. Β΄/20 – 05 – 2015 έχει ψηφιστεί από το Σύλλογο Διδασκόντων και άρα απολαμβάνει τη στήριξή του, καθίσταται ο ηγέτης και ο διευκολυντής των αλλαγών στη σχολική μονάδα. Είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία της σχολικής μονάδας και την αξιοποίηση του εκπαιδευτικού προσωπικού για την επίτευξη των στόχων του σχολείου. Επίσης, προωθεί και εποπτεύει την εφαρμογή των καινοτόμων δράσεων και εκπονεί σχέδια δράσης για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ο Υποδιευθυντής, που επιλέγεται από το σύλλογο διδασκόντων, αναπληρώνει το διευθυντή όταν αυτός απουσιάζει ή κωλύεται. Έργο του είναι να διεκπεραιώνει τις αναθέσεις που του έχουν γίνει από το διευθυντή και να παρακολουθεί τη λειτουργία του σχολείου. Ο Σύλλογος Διδασκόντων του σχολείου αποτελείται από όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό γενικής και ειδικής αγωγής καθώς και από το ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό της σχολικής μονάδας, που διδάσκει με οποιαδήποτε σχέση εργασίας και έχει ως πρόεδρο το διευθυντή του σχολείου. Ο σύλλογος διδασκόντων αποτελεί συλλογικό όργανο χάραξης κατευθύνσεων για την καλύτερη εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής και την καλύτερη λειτουργία του σχολείου. Ως συλλογικό όργανο, αλλά και κάθε μέλος, έχει την ευθύνη για :

- την εφαρμογή του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος, την υγεία και προστασία των μαθητών, την καθαριότητα των σχολικών χώρων, την οργάνωση της σχολικής ζωής, την ιεράρχηση των αναγκών του σχολείου και την αντιμετώπιση τους.
- **την αποτελεσματική αξιοποίηση του πλαισίου ευελιξίας που παρέχει στη σχολική μονάδα το εθνικό πλαίσιο προγράμματος σπουδών, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του σχολείου, προτείνοντας στο Διευθυντή εκπαιδευτικά προγράμματα, καινοτόμες δράσεις, δραστηριότητες και μαθήματα που συνδέονται με την τοπική κοινωνία, την τοπική ιστορία, τον**

πολιτισμό, το περιβάλλον, τις παραγωγικές ιδιαιτερότητες και δυνατότητες της περιοχής για τον εμπλουτισμό του προγράμματος σπουδών

- τη συμπλήρωση και προσαρμογή στις ιδιαίτερες ανάγκες και συνθήκες της σχολικής μονάδας κατόπιν διαβούλευσης με όλη τη σχολική κοινότητα.

Το Συμβούλιο Σχολικής Κοινότητας θεσμοθετείται ως όργανο κοινωνικής λογοδοσίας και οικονομικής διαχείρισης της σχολικής μονάδας. Αποτελείται από τον διευθυντή, ως πρόεδρο, ένα μέλος του συλλόγου των διδασκόντων, έναν εκπρόσωπο του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων και έναν εκπρόσωπο των μαθητικών κοινοτήτων για τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το Συμβούλιο Σχολικής Κοινότητας:

- συμβάλλει στη χάραξη κατευθύνσεων δράσης της σχολικής μονάδας, την αποτελεσματική υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου και την καλύτερη οργάνωση και λειτουργία του σχολείου.
- είναι αποδέκτης, προωθεί προς το διευθυντή του σχολείου και συμβάλλει στη διευθέτηση αιτημάτων του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων ή μεμονωμένων μελών του, που αφορούν στην εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία του σχολείου.

Από τα παραπάνω είναι φανερό πως ο διευθυντής, ο σύλλογος διδασκόντων και το συμβούλιο σχολικής κοινότητας καλούνται να λειτουργήσουν ως συνδεδετικοί κρίκοι μεταξύ της σχολικής μονάδας και της ευρύτερης κοινότητας, στην οποία εντάσσεται το σχολείο. Διαμορφώνεται έτσι ένα κλίμα συνεργασίας αφού όλοι έχουν ένα κοινό στόχο: την εύρυθμη λειτουργία της σχολικής μονάδας και την αποτελεσματικότητά της. Αφού λοιπόν ο στόχος είναι αυτός οι καινοτομίες που επιβάλλονται άνωθεν και οι αλλαγές που προκύπτουν από τις εσωτερικές ανάγκες της σχολικής μονάδας και έρχονται να καλύψουν αδυναμίες ή απρονοησίες της κεντρικής εξουσίας, ενδέχεται να υιοθετηθούν και να αξιοποιηθούν από τους εμπλεκόμενους φορείς.

2.4. Λόγοι απόρριψης της καινοτομίας

Ακόμα και όταν μια καινοτομία φτάσει στο σημείο να λάβει «σάρκα και οστά» είτε με τη ρητορική, είτε μετά από μια πληθώρα νόμων – αποφάσεων – ρυθμίσεων, δεν είναι σίγουρο αν θα επιτύχει τους στόχους της.

Στον παρακάτω πίνακα ανιχνεύονται οι λόγοι για τους οποίους η καινοτομία δεν παγιώνεται ή ακόμη χειρότερα δεν καταφέρνει καν να εφαρμοστεί. Αρχικά, πάλι ο Fullan καταδεικνύει τους παράγοντες που επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές καινοτομίες και τους διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες:

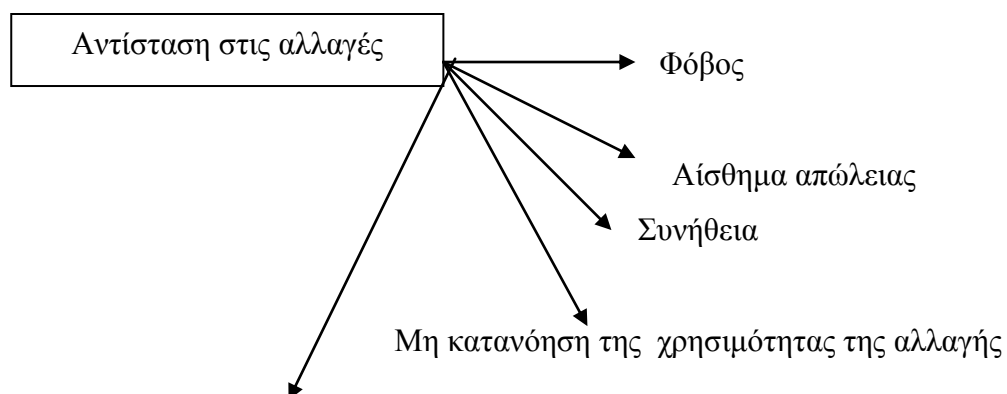
Χαρακτηριστικά αλλαγής (Characteristics of Change)	Περιφερειακοί παράγοντες (Local Factors)	Εξωτερικοί παράγοντες (External Factors)
• Αναγκαιότητα αλλαγής • Σαφήνεια στόχων και σκοπών • Βαθμός πολυπλοκότητας • Ποιότητα υλοποίησης • Δυνατότητα υλοποίησης	• Περιφέρεια • Σχολικό συμβούλιο • Διευθυντής • Εκπαιδευτικός	• Κυβέρνηση και άλλοι φορείς

(ιδία πηγή)

Καθοριστικό ρόλο στην επιτυχημένη εισαγωγή της καινοτομίας διαδραματίζουν τα χαρακτηριστικά της αλλαγής και κατά πόσο έχει καταστεί αυτή αναγκαία και υλοποιήσιμη. Την ευθύνη εδώ έχει αρχικά η κεντρική διοίκηση δηλαδή το Υπουργείο που ορίζει το συγκεκριμένο πλαίσιο και σχεδιάζει τους τρόπους δράσης. Στη συνέχεια, η ευθύνη μεταφέρεται στο σχολικό οργανισμό που θα πρέπει να εντάξει την καινοτομία στο σχολικό πρόγραμμα και να την παγιώσει επιφέροντας τις απαιτούμενες αλλαγές.

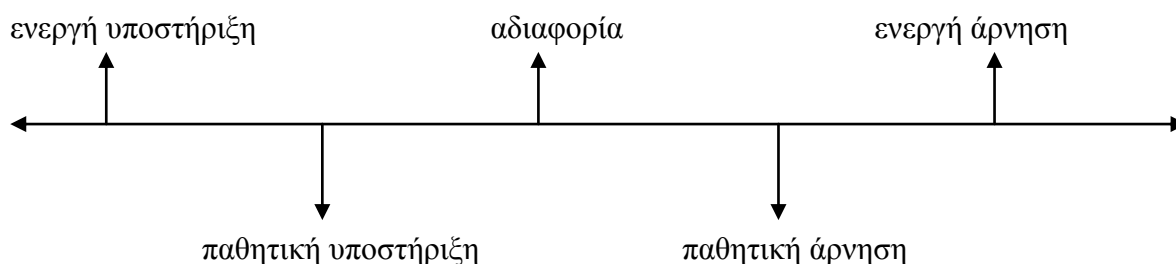
Σύμφωνα με το Fullan υπάρχουν καινοτομίες που δεν εφαρμόστηκαν καν ή εφαρμόστηκαν αποσπασματικά λόγω της έλλειψης κονδυλίων χρηματοδότησης. Υπάρχουν πάλι καινοτομίες που επιβλήθηκαν στους εκπαιδευτικούς άνωθεν αιφνιδιάζοντάς τους και δημιουργώντας τους εργασιακό στρες αφού αντιμετωπίζουν κάτι άγνωστο που το εκλαμβάνουν ως απειλή. Απροετοίμαστοι, αισθάνονται ότι αναλαμβάνουν ευθύνες τις οποίες είναι ανίκανοι να αναλάβουν και να φέρουν εις πέρας και λόγω έλλειψης ενημέρωσης αλλά κυρίως γιατί αισθάνονται ότι καταπατώνται τα εργασιακά τους δικαιώματα αφού φορτώνονται επιπλέον δουλειά. Όταν δεν υπάρχει σαφήνεια και προσπάθεια απλοποίησης της πολυπλοκότητας τότε δημιουργούνται χαοτικές καταστάσεις που καταλήγουν στη στρέβλωση της ουσίας της καινοτομίας. Για τους εκπαιδευτικούς κάθε νεωτεριστική προσπάθεια μοιάζει να είναι μια επίπονη διαδικασία που τους δημιουργεί μέχρι και προβλήματα υγείας. Άλλοι που δεν είναι μυημένοι στο πνεύμα της αλλαγής είτε από την εποχή των σπουδών τους είτε λόγω χαρακτήρα, είναι επιφυλακτικοί και εμφανίζουν αμυντικά ανακλαστικά προσπαθώντας να απορρίψουν τις καινοτομίες ή έστω να τις καταστήσουν μέρος του παραπρογράμματος. Πολλές φορές είναι έκδηλο το αίσθημα του φόβου που οδηγεί σε απόρριψη, απογοήτευση και μαρασμό τον εκπαιδευτικό. Δεν αντιμετωπίζεται η καινοτομία με τον ίδιο τρόπο από όλους καθώς μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές

οπτικές γωνίες ή να απειλούνται συμφέροντα και παγιωμένες καταστάσεις. Οι εκπαιδευτικοί βιώνουν ένα επαγγελματικό περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από άγχος, αίσθηση απαξίωσης και μια διστακτικότητα απέναντι στην καινοτομία. Προσπαθούν να καλύψουν την ύλη σε ένα περιβάλλον που αλλάζει συχνά και απροειδοποίητα χωρίς εναλλακτικό εκπαιδευτικό υλικό, μέσα, νέες τεχνολογίες, καθώς και επαρκή παιδαγωγική και επιστημονική καθοδήγηση και επιμόρφωση. Έχουν την αίσθηση πως περιορίζεται ο ρόλος τους σε αυτόν του απλού διεκπεραιωτή εκπαιδευτικών εντολών και κατευθύνσεων. Και αυτά όταν οι εκπαιδευτικοί αποτελούν τον κυριότερο παράγοντα για την ποιότητα της εκπαίδευσης, παρότι το κύρος και η αμοιβή τους δεν είναι ανάλογα της υψηλής ευθύνης του επαγγέλματός τους. Παραδείγματα για τον επιφυλακτικό τρόπο αποδοχής της καινοτομίας αποτελούν ο τρόπος με τον οποίο ο εκπαιδευτικός κόσμος υποδέχτηκε το μάθημα της Ερευνητικής Εργασίας ή πως οι φιλόλογοι του Γυμνασίου αντιμετωπίζουν το μάθημα της τοπικής Ιστορίας. Ένας άλλος λόγος για τον οποίο η εισαγωγή της καινοτομίας καθίσταται προβληματική στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι η απουσία μακροπρόθεσμου σχεδίου δράσης. Απουσιάζει ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την παιδεία που θα είναι ανεξάρτητο από κομματικές επιρροές και πολιτικές τοποθετήσεις. Οι συνεχείς εναλλαγές στα μαθήματα – στον τρόπο αξιολόγησης και γενικά οι επεμβάσεις στην «κανονικότητα» του σχολικού οργανισμού δυσχεραίνουν τα πράγματα και κάνουν τους εκπαιδευτικούς να αδιαφορούν και απλά να διεκπεραιώνουν αυτά που τους επιβάλλονται. Επίσης, η κινητικότητα των εκπαιδευτικών, η ύπαρξη κενών στις σχολικές μονάδες και γενικά η εναλλαγή του εκπαιδευτικού δυναμικού σε ένα σχολικό οργανισμό δεν ευνοούν την εισαγωγή και την παγίωση της καινοτομίας γιατί αυτή προϋποθέτει συνοχή μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών και απαιτεί χρόνο προσαρμογής και όχι αποσπασματικότητα. Ο Μπουραντάς έχει αποτυπώσει τις κύριες πηγές αντίστασης στις αλλαγές στο παρακάτω σχήμα:

Αντίδραση στο φορέα της αλλαγής

Παρά το γεγονός πως όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς αντιλαμβάνονται τη σημασία της καινοτομίας, συνήθως αντιστέκονται σε αυτήν για τους λόγους που αναφέρθηκαν. Από εκεί και πέρα παρατηρούνται όλες σχεδόν οι στάσεις που απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα:

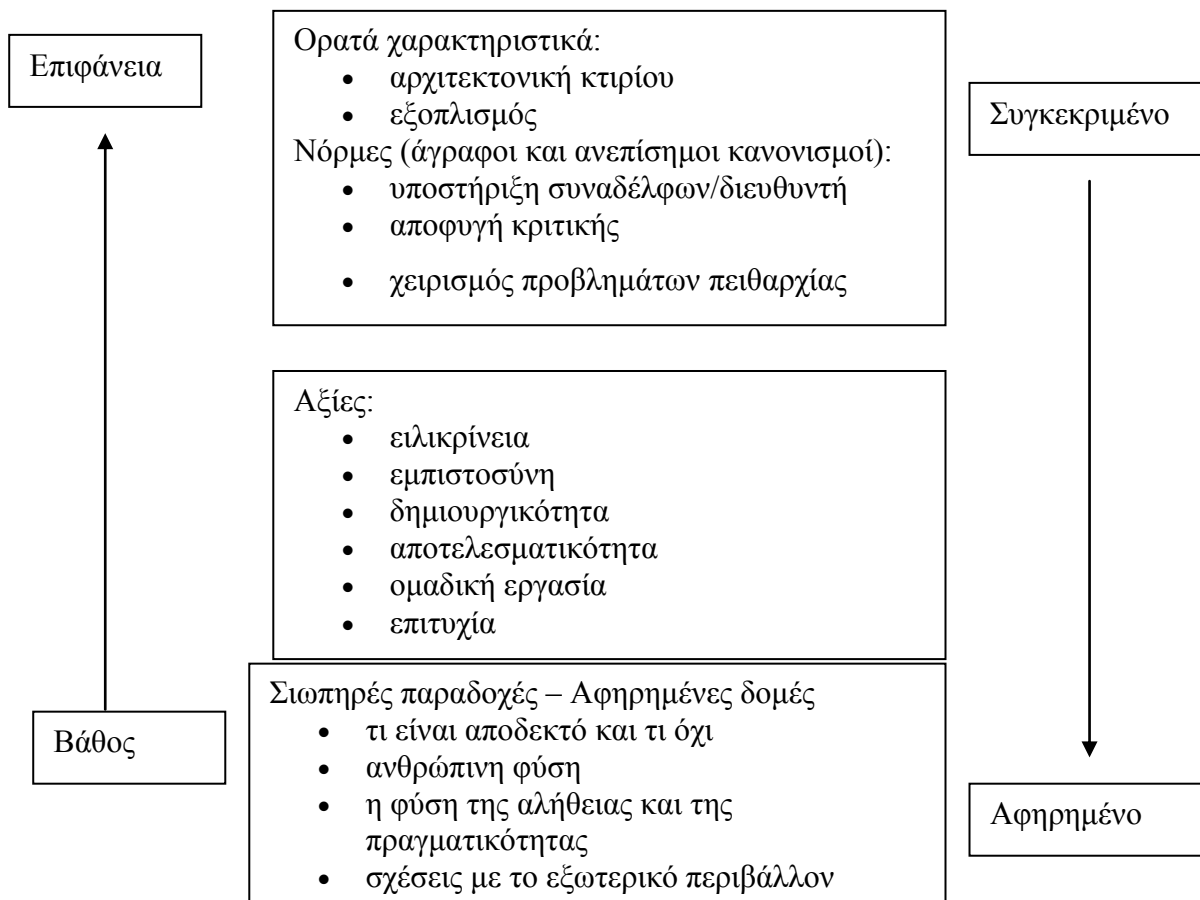
Συνεπώς , η υιοθέτηση και υλοποίηση καινοτομιών απαιτεί κυρίως την αποτελεσματική αντιμετώπιση των αντιστάσεων σε αυτές .Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη πως καμιά καινοτομία δεν αποτελεί ευθύγραμμη διαδικασία γραφειοκρατικού τύπου αλλά μπορεί να προκαλέσει συγκρούσεις και διαταραχές στο εκπαιδευτικό σύστημα, τότε ενυπάρχει ο κίνδυνος αυτό που παρουσιαζόταν ως καινοτομία να μη γίνει τίποτα παραπάνω από μια απλή κανονικότητα.

2.5. Κουλτούρα – κλίμα

Εάν υποθέσουμε πως οι εκπαιδευτικοί αποδέχονται και υιοθετούν την καινοτομία μέσα στις σχολικές αίθουσες, η αλλαγή που θα σημειωθεί θα είναι σημαντική. Οι καινοτόμες δράσεις επηρεάζουν τη σχολική καθημερινότητα και εδραιώνουν μια διαφορετική σχολική κουλτούρα.

Με τον όρο «σχολική κουλτούρα» αναφερόμαστε στη διαμόρφωση όλων εκείνων των στοιχείων που προκύπτουν από τους εμπλεκόμενους στη σχολική πραγματικότητα (διευθυντής – εκπαιδευτικοί – μαθητές – γονείς). Σύμφωνα με τους Hoy & Miskel (Educational Administration. Theory, Research and Practice) «κουλτούρα είναι ένα σύστημα κοινού προσανατολισμού που κρατούν τα μέλη του οργανισμού μαζί και του δίνουν μια ξεχωριστή ταυτότητα. Οι προσανατολισμοί είναι αξίες, κανόνες, μύθοι, συμπεριφορές και σιωπηρές παραδοχές». Ανιχνεύονται τρία επίπεδα κουλτούρας :

- το πρώτο επίπεδο περιλαμβάνει τα ορατά χαρακτηριστικά του σχολικού οργανισμού (artifacts) αλλά και τις νόρμες συμπεριφοράς (norms) που αφορούν σε άγραφους και ανεπίσημους κανονισμούς.
- το δεύτερο επίπεδο περιλαμβάνει το σύστημα αξιών που χαρακτηρίζει το σχολικό οργανισμό και καθορίζει τις επιδιώξεις του.
- το τρίτο επίπεδο περιλαμβάνει τις μη συνειδητές πεποιθήσεις και αντιλήψεις των μελών του σχολικού οργανισμού.

(ιδία πηγή)

Είναι φανερό πως το πλέγμα αξιών κάθε μέλους της σχολικής κοινότητας αποτυπώνεται και επηρεάζει τη διαμόρφωση σχέσεων και στάσεων όχι μόνο ατομικά αλλά και συλλογικά ενώ τελικά προσδιορίζει το χαρακτήρα του σχολικού οργανισμού. Τα άτομα αλληλοεξαρτώνται και αναπτύσσουν ισχυρές σχέσεις μεταξύ τους καθιστώντας έτσι τον οργανισμό σταθερό και ισχυρό. Πέρα όμως από αυτό η κουλτούρα έχει και λειτουργική – πρακτική σημασία στη σχολική ζωή:

- διαφοροποιεί τα σχολεία μεταξύ τους

- ο αποδίδει αίσθημα «ταυτότητας»
- ο δημιουργεί συνθήκες δέσμευσης για την υλοποίηση κοινού στόχου
- ο ενδυναμώνει τη σταθερότητα στον οργανισμό
- ο δημιουργεί συνοχή
- ο διαμορφώνει στάσεις και συμπεριφορές των μελών του οργανισμού

Μέσα σε ένα ισχυρό περιβάλλον όπου οι συμπεριφορές των μελών του οργανισμού είναι φανερό πως επιδιώκουν τη συνοχή και τη συνέχισή του, τότε ανιχνεύονται σύμφωνα με τους Hoy & Miskel επτά βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία κουλτούρας:

- ο καινοτομία → πόσο δημιουργικοί και πρωτοπόροι είναι οι εργαζόμενοι
- ο σταθερότητα → αποφυγή αλλαγών
- ο έμφαση στη λεπτομέρεια → ενδιαφέρον για ακρίβεια
- ο προσανατολισμός στο αποτέλεσμα → βαθμός κατάκτησης του στόχου
- ο προσανατολισμός στο ανθρώπινο δυναμικό → λήψη αποφάσεων με γνώμονα τον ανθρώπινο παράγοντα
- ο προσανατολισμός στην ομάδα → βαθμός κατάκτησης της συνεργατικότητας και της ομαδικότητας των εργαζομένων
- ο μαχητικότητα → ο βαθμός στον οποίο οι εργαζόμενοι δημιουργούν συναγωνιζόμενοι μεταξύ τους.

Υπάρχουν, σύμφωνα με τους ερευνητές και βάσει των στοιχείων που διαμορφώνουν την κουλτούρα του σχολείου, περισσότεροι του ενός ειδών κουλτούρας. Υπάρχει η κουλτούρα των εκπαιδευτικών που έχει χαρακτήρα καθαρά εργασιακό και η κουλτούρα των μαθητών που έχει χαρακτήρα μαθησιακό. Όσο πιο μεγάλος είναι ο βαθμός συνοχής των δύο αυτών κουλτούρων, τόσο πιο ισχυρή είναι η κουλτούρα του σχολείου. Με διαμορφωμένο λοιπόν ένα ισχυρό σύστημα αξιών, στόχων και κανόνων, το σχολείο μπορεί να κατασταθεί αποτελεσματικό και ανταγωνίσιμο. Η κουλτούρα του σχολείου κάνει τους μαθητές να έχουν στόχους και να επενδύουν στη μάθηση προσπαθώντας να τους κατακτήσουν και τους εκπαιδευτικούς δημιουργικούς.

Η σχολική μονάδα είναι ένα ανοικτό σύστημα που αλληλεπιδρά με το κοινωνικό περιβάλλον είτε αυτό είναι το εσωτερικό (διευθυντής – εκπαιδευτικοί – μαθητές) είτε το εξωτερικό (γονείς – τοπική κοινωνία) μέσα από ένα σύστημα αξιών και κανόνων. Η κουλτούρα του σχολείου αντανakλάται στην αποτελεσματικότητα και στην επίτευξη των στόχων – σκοπών που αυτό είχε θέσει κατά τον ετήσιο προγραμματισμό. Ενισχύεται επίσης, από το βαθμό που νέες ιδέες και πρωτοβουλίες

εφαρμόζονται καθώς διαμορφώνει αξίες και θετική στάση απέναντι στην αλλαγή και την καινοτομία. Η προώθηση καινοτόμων δράσεων από τους εκπαιδευτικούς ενδυναμώνει όχι μόνο την αποτελεσματικότητα του σχολείου αλλά και του ίδιου του εκπαιδευτικού ο οποίος λαμβάνει αισθήματα πληρότητας και αναγνώρισης του έργου του. Οι μαθητές από την άλλη, όταν εμπλέκονται δημιουργικά σε καινοτόμες δραστηριότητες, μαθαίνουν να δέχονται τις προκλήσεις για έρευνα και να γίνονται δημιουργικοί και πρωτοπόροι. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται όχι μόνο η αυτοπεποίθησή τους αλλά και η πορεία προς την κατάκτηση της γνώσης αποκτά μεγαλύτερο ενδιαφέρον ενώ το κλίμα που επικρατεί στη σχολική μονάδα είναι θετικό για όλους όσους εμπλέκονται σε αυτή.

Στο σημείο αυτό καλό θα ήταν να γίνει μια σύντομη αναφορά στη διαφορά μεταξύ κουλτούρας και κλίματος. Αναφέρθηκε παραπάνω πως κουλτούρα είναι όλες εκείνες οι αξίες και οι πεποιθήσεις που έχει ο εμπλεκόμενος στη σχολική πραγματικότητα και που τις μεταφέρει, τις μοιράζεται και τις προσαρμόζει ερχόμενος σε επαφή με τους συνεργάτες του. «Κλίμα» είναι σύμφωνα με το Fullan M (The Role of the Head in school Improvement National College of School Leadership) «η ατμόσφαιρα στην οποία εργάζεται ένα πρόσωπο και επηρεάζει σαφώς την ποιότητα της εργασίας που επιτελεί και αναφορικά με το σχολικό οργανισμό γενικά η σχετικά διαρκής ποιότητα του σχολικού περιβάλλοντος, όπως βιώνεται από τους συμμετέχοντες και επηρεάζει τη συμπεριφορά τους». (σχήμα 2) Είναι φανερό άρα πως το θετικό σχολικό κλίμα που απορρέει από μια παγιωμένη και ισχυρή κουλτούρα θα έχει αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα του σχολείου.

Σε ένα σχολικό οργανισμό που επικρατεί θετικό σχολικό κλίμα και κουλτούρα αποτελεσματικότητας, οι εκπαιδευτικοί επιζητώντας την επαγγελματική τους ολοκλήρωση δε διστάζουν να εμπλακούν σε περιβάλλοντα αλλαγής και υιοθέτησης καινοτόμων δράσεων. Υπό αυτές τις συνθήκες οι εφαρμογές της καινοτομίας θα είναι επιτυχημένες και το σχολείο θα κατασταθεί αποτελεσματικό.

Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που οι καινοτόμες δράσεις δεν έχουν ούτε την αναμενόμενη ανταπόκριση και φυσικά ούτε την αναμενόμενη επιτυχία.

Αναφέρθηκε παραπάνω πως η καινοτομία στο χώρο της εκπαίδευσης είναι δύο ειδών:

- η εκπαιδευτική – παιδαγωγική καινοτομία. Στόχος είναι η εφαρμογή νέων ιδεών που αφορούν σε αλλαγές σχετικά με τους διδακτικούς στόχους, τα μέσα διδασκαλίας και τις μεθόδους αξιολόγησης καθώς και την παιδαγωγική σχέση εκπαιδευτικού –

μαθητή, τις σχέσεις των μαθητών μεταξύ τους, τη δυναμική των ομάδων και τη διαμόρφωση στάσεων και πεποιθήσεων

- η διοικητική – οργανωτική καινοτομία. Στόχος είναι η εφαρμογή νέων τρόπων οργάνωσης και διοίκησης του σχολικού οργανισμού και αναφέρεται σε αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις των εκπαιδευτικών, στις σχέσεις εκπαιδευτικών – γονέων και κηδεμόνων και γενικά στην εικόνα και στη σχέση του σχολικού οργανισμού με την κοινωνία.

Είναι φανερό πως τα δυο αυτά είδη αλληλοσυνδέονται και αλληλοεπηρεάζουν την κουλτούρα και το κλίμα του σχολείου. Πολλές φορές όμως οι εκπαιδευτικές καινοτομίες σε όποιο είδος και αν ανήκουν δεν καταφέρνουν να παγιωθούν και να επιτύχουν τους στόχους που ευαγγελίζονταν. Αυτό συμβαίνει γιατί ειδικά στην ελληνική σχολική πραγματικότητα η εφαρμογή καινοτόμων δράσεων γίνεται με τρόπο περιστασιακό και αποσπασματικό λόγω της έλλειψης κονδυλίων και ελλιπούς ή και ανύπαρκτης επιμόρφωσης. Όπως αναφέρει και ο Μαυροσκούφης (Η εισαγωγή και η υποδοχή των καινοτομιών στα σχολεία: Θεωρητικό πλαίσιο και πρακτικά προβλήματα) υπάρχουν φορές που η καινοτομία δεν είναι απαραίτητα θεσμοθετημένη, με την προϋπόθεση ότι δίνεται η σχετική ελευθερία στους υπευθύνους για την εφαρμογή της ενώ χαρακτηρίζεται από τα πλεονεκτήματα της ευελιξίας και της εστίασης σε ορισμένες πτυχές του εκπαιδευτικού συστήματος, ενώ η εισαγωγή και η εφαρμογή της απαιτεί συνδυασμό πολιτικών και εκπαιδευτικών δυνάμεων.

Σε αυτό το σημείο γίνεται φανερή η σημασία του ρόλου του διευθυντή της σχολικής μονάδας ως φορέα της αλλαγής (change agent), αφού αυτός είναι υπεύθυνος για την ανάπτυξη ισχυρής, θετικής κουλτούρας και θετικού κλίματος που αποτελούν προϋπόθεση για την επιτυχή υιοθέτηση της καινοτομίας.

2. 6. Ηγεσία

Στους εκπαιδευτικούς οργανισμούς βασικό ρόλο για την εισαγωγή και εφαρμογή των καινοτομιών έχει η σχολική ηγεσία. Με τον όρο «ηγεσία» αναφερόμαστε στη διαδικασία επηρεασμού των δράσεων μιας οργανωμένης ομάδας ατόμων, έτσι ώστε να εργαστούν πρόθυμα για την επίτευξη των ομαδικών στόχων. Βασική προϋπόθεση αποτελεί η ικανότητα επιρροής του ηγέτη πάνω στη συμπεριφορά των άλλων. Προτού όμως επικεντρωθούμε στη σχολική ηγεσία ας κάνουμε μια γρήγορη αναφορά στις πολλές και διαφορετικές θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για τα στυλ ηγεσίας και που μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

- Παραδοσιακές Θεωρίες Ηγεσίας

Σε αυτές οι ερευνητές επικεντρώνονται στις καθολικές ιδιότητες των ηγετών πριν εξετάσουν συγκεκριμένους παράγοντες, μετριάζοντας έτσι την αποτελεσματικότητα της ηγεσίας. Περιλαμβάνουν: α) θεωρίες που επικεντρώνονται κυρίως στα ατομικά χαρακτηριστικά ενός ηγέτη (Trait-based Theories), β) θεωρίες που μελετούν τη συμπεριφορά (Behavioral Theories) και γ) θεωρίες που δίνουν έμφαση στις συνθήκες του περιβάλλοντος (Contingency Theories).

- Σύγχρονες Θεωρίες Ηγεσίας

Αυτές αναφέρονται στα συναισθήματα, στη διαμόρφωση και προώθηση ενός οράματος και στη στήριξη των αντιλήψεων των υφισταμένων και στις οποίες συμπεριλαμβάνονται: α) Διαπραγματευτική Ηγεσία (Transactional leadership), β) Στρατηγική Ηγεσία (Strategic Leadership), γ) Εκπαιδευτική Ηγεσία (Educative leadership), δ) Οργανωσιακή Ηγεσία (Organizational leadership), ε) Μετασχηματιστική Ηγεσία (Transformational Leadership) στ) Νεοσύστατη Ηγεσία (Emergent leadership), ζ) Περίπλοκη Ηγεσία, η) Κατανεμημένη Ηγεσία (Distributed leadership).

Είναι προφανές πως κάθε θεωρία ηγεσίας έχει τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία ταιριάζουν σε συνθήκες και καταστάσεις.

Στον τομέα όμως της εκπαίδευσης, ο ηγέτης, που στο ελληνικό σχολείο ταυτίζεται με το Διευθυντή, πρέπει να έχει γνώσεις, ικανότητες αλλά και γνωρίσματα χαρακτήρα /προσωπικότητας που θα του επιτρέπουν όχι μόνο να διαχειριστεί την αλλαγή αλλά και να τη μεταδώσει και στους συνεργάτες του. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μια αποσαφήνιση των όρων ηγέτης - διευθυντής. Στο εκπαιδευτικό μας σύστημα ο ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας προσδιορίζεται νομοθετικά (Υ.Α. Φ.353.1./324/105657/Δ1/16-02-02 και ΦΕΚ 915/τ. Β΄/20 – 05 – 2015) με ουσιαστικές αναφορές στο έργο και στην αποστολή του ως διευθυντή. Εξαιτίας της άκαμπτης γραφειοκρατίας είναι πολύ πιθανό να παραμένει απλό όργανο προειλημμένων αποφάσεων με μοναδική αρμοδιότητα την παρακολούθηση και την εκτέλεση της διοικητικής εργασίας. Ο Μπουραντάς (Ηγεσία, ο δρόμος της διαρκούς επιτυχίας) έχει καταδείξει σε ένα πίνακα τις διαφορές διευθυντή - ηγέτη ως εξής:

Διευθυντής	Ηγέτης
• διορίζεται • χρήση νόμιμης – δοτής εξουσίας • δίνει οδηγίες/εντολές, ανταμοιβές/τιμωρίες	• αναδεικνύεται • χρήση προσωπικής δύναμης • εμπνέει, περνά όραμα

• ελέγχει • δίνει έμφαση στις διαδικασίες • κινείται στα τυπικά πλαίσια • ενδιαφέρεται κυρίως για το «πως» • διαχειρίζεται την υπάρχουσα κατάσταση • αποδέχεται την πραγματικότητα • έμφαση στο παρόν • does things right	• κερδίζει εμπιστοσύνη • δίνει έμφαση στους ανθρώπους • ανοίγει ορίζοντες • ενδιαφέρεται κυρίως για το «γιατι» • προκαλεί το κατεστημένο • ερευνά την πραγματικότητα • έμφαση στο μέλλον • does the right things
--	---

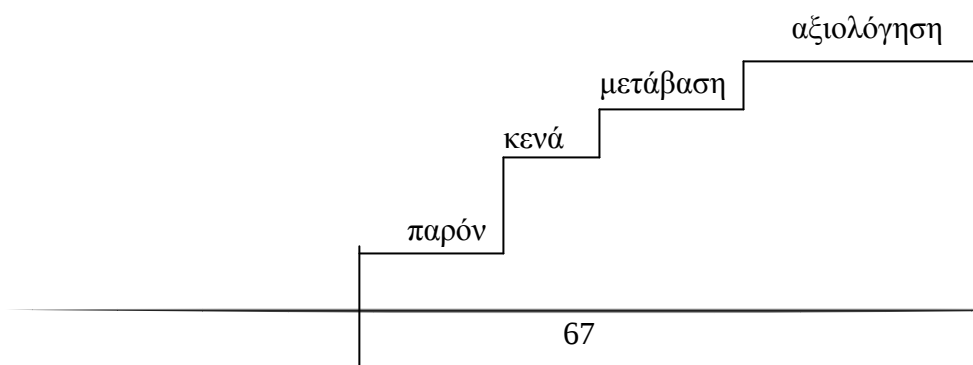
(ιδία πηγή)

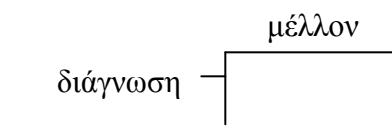
Από αυτά προκύπτει πως η αποτελεσματική ηγεσία εμπεριέχει την άσκηση της διοίκησης όπως και η έννοια του ηγέτη εμπεριέχει και την έννοια του διευθυντή. Η βασική ειδοποιός διαφορά μεταξύ του διευθυντή και του ηγέτη είναι ότι ο ηγέτης ασκεί ταυτόχρονα διοικητικές λειτουργίες και παράλληλα προσπαθεί να υποκινήσει συναισθηματικά τους συνεργάτες του, να τους εμπνεύσει και να τους κάνει να ακολουθήσουν το όραμά του για ένα καλύτερο μέλλον. Ο αποτελεσματικός ηγέτης – διευθυντής ενεργεί, δέχεται την ευθύνη, είναι αντικειμενικός, ακούει και ανταποκρίνεται, προτείνει λύσεις, αντιμετωπίζει τα προβλήματα, μεταβιβάζει αρμοδιότητες, διαβλέπει ευκαιρίες και έχει πλατιά αντίληψη χωρίς να ασκεί κριτική . Γνωρίζει τα ανθρώπινα κριτήρια κινήτρων και έχει καλή γνώση του εσωτερικού αλλά και του εξωτερικού περιβάλλοντος του σχολικού οργανισμού του οποίου ηγείται. Μια τέτοιου είδους σχολική ηγεσία μπορεί να επιφέρει ουσιαστικούς εκπαιδευτικούς μετασχηματισμούς και να υιοθετήσει καινοτομίες μια και ο διευθυντής έχει τη δυνατότητα να διαμορφώσει κουλτούρα συνεργασίας, ώστε μέσω του θετικού κλίματος να προωθεί την πρόοδο και τη δημιουργικότητα των εκπαιδευτικών , αλλά και να τους διευκολύνει να αναπτύξουν τις επιχειρούμενες καινοτομίες, σεβόμενος, όμως, παράλληλα, την αυτονομία τους . Οι ευκαιρίες που παρέχει για την ενεργό ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στα δρώμενα του σχολείου, η ενίσχυση της ανάληψης πρωτοβουλιών και η επιβράβευσή τους, καθώς και η ισχυροποίηση της θέσης τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών στο σχολείο οδηγούν στην ομαλότερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία ολόκληρου του σχολικού οργανισμού του οποίου ηγείται. Επιπλέον, ο διευθυντής πρέπει να συνειδητοποιεί τη συνεχή αλληλεπίδραση της καινοτομίας με το περιβάλλον (κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό, γεωγραφικό).

Αυτό σημαίνει ότι πριν να προχωρήσει σε όποιες παρεμβάσεις και αλλαγές, πρέπει προηγουμένως να έχει διερευνήσει τις συνθήκες του εκπαιδευτικού του οργανισμού και τις κοινωνικές αφετηρίες και ανάγκες των ανθρώπων που κινούνται σε αυτόν. Οι αξιόπιστες και έγκυρες πληροφορίες που λαμβάνει του θα τον προστατέψουν από λανθασμένες ενέργειες, αλλά και οι αλλαγές, που θα εφαρμόσει, θα βρίσκονται σε άμεση σχέση με το σχολικό και τοπικό περιβάλλον. Από την άλλη, μία από τις ικανότητες του σύγχρονου ηγέτη - διευθυντή είναι και η ανίχνευση και εξεύρεση πηγών οικονομικής υποστήριξης, όπως κονδύλια και επιδοτήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και από φορείς της τοπικής κοινωνίας ώστε να εξασφαλίσει επιπλέον παροχές και ευκαιρίες για καινοτόμα προγράμματα. Πέρα, όμως, από τις παραπάνω απαραίτητες γνώσεις απαιτούνται και ορισμένες ικανότητες που έχουν σχετίζονται με την προσωπικότητα του διευθυντή - ηγέτη για τη διαχείριση της αλλαγής. Μερικές από αυτές είναι η αναλυτική ικανότητα σε σύνθετα συστήματα, η συλλογή και επεξεργασία μεγάλου όγκου πληροφοριών που θα κάνουν πιο εύκολη τη διαδικασία λήψης της αποτελεσματικότερης απόφασης. Επίσης, η στοχοθεσία και ο σχεδιασμός είναι από τις ικανότητες που θα βοηθήσουν την πραγματοποίηση της αλλαγής. Οι ικανότητες επίτευξης συναινετικών αποφάσεων, διαχείρισης συγκρούσεων και κατανόησης της εν γένει συμπεριφοράς παίζουν εξίσου σπουδαίο ρόλο.

Σημαντικό ρόλο, επίσης, στη διαχείριση της αλλαγής έχουν και τα γνωρίσματα προσωπικότητας που διαθέτει ο ηγέτης - διευθυντής που έχει παράλληλα και την ιδιότητα του φορέα της αλλαγής. Απαραίτητο γνώρισμα προσωπικότητας στη διαχείριση της αλλαγής είναι η συναίσθηση ηθικού καθήκοντος, η οποία εξασφαλίζει την απαραίτητη συνέπεια καθώς η ανάληψη ευθύνης. Η ισχυρή ροπή προς την αισιοδοξία και η απόλαυση της εσωτερικής ανταμοιβής της αποδοτικότητας (χωρίς ανάγκη δημόσιας επιδοκιμασίας) είναι, επίσης, χαρακτηριστικά γνωρίσματα της προσωπικότητας του ηγέτη - διευθυντή που αντιμετωπίζει την αλλαγή και την καινοτομία σαν μια ακόμη πρόκληση.

Για να ανταποκριθεί σε αυτή την πρόκληση ο ηγέτης - διευθυντής καλό είναι να ακολουθήσει τα παρακάτω βήματα προσέγγισης της καινοτομίας:

Αναλυτικά, οι διαδικασίες που ακολουθεί ο ηγέτης στο πρώτο στάδιο της διάγνωσης είναι πρώτον η απόφαση που θα παρθεί για να εφαρμοστεί η συγκεκριμένη αλλαγή. Δίνονται απαντήσεις σε ερωτήματα όπως: Χρειάζεται η αλλαγή; Είναι αναγκαία; Είναι επίκαιρη; Είναι εφικτή και βιώσιμη; Όπως είναι φυσικό τα ερωτήματα αυτά δε μπορούν να απαντηθούν άμεσα και δε γίνεται να προσδιοριστούν εκ των προτέρων επακριβώς τα προβλήματα που θα προκύψουν ούτε να δοθούν οι πιθανές λύσεις. Ο ηγέτης θα πρέπει να γνωρίζει το εύρος των ατομικών αλλαγών για τον καθένα που εμπλέκεται στην αλλαγή. Στόχος θα πρέπει να είναι η σαφήνεια του προγραμματισμού και να έχει γίνει πρόβλεψη των νομοθετικές παρεμβάσεις που θα διευκολύνουν θεσμικά τη διαδικασία της αλλαγής και τα απαραίτητα κονδύλια τόσο για την υλικοτεχνική υποδομή όσο και για την επιμόρφωση των διδασκόντων. Σημαντικός παράγοντας, επίσης, που επηρεάζει την υλοποίηση της αλλαγής είναι η στάση των εκπαιδευτικών αλλά και των εξωτερικών παραγόντων, όπως η στάση των γονιών και γενικότερα της τοπικής και ευρύτερης κοινωνίας.

Στο δεύτερο στάδιο προδιαγράφεται το μέλλον (future) και τι πρόκειται να γίνει εάν δεν υπάρξει κινητοποίηση και υιοθέτηση της αλλαγής. Ο ηγέτης στο σημείο αυτό θα προσπαθήσει να ορίσει το σημείο που οραματίζεται πως θα βρίσκεται η σχολική μονάδα μετά την υλοποίηση της αλλαγής. Θα προσπαθήσει να βρει τη συνισταμένη μεταξύ του οράματος που έχει και της πραγματικότητας που ισχύει. Όταν το όραμα που επιδιώκει είναι κοινό και καταφέρνει να εκφράζει, αν όχι όλους, τους περισσότερους συνεργάτες του, τότε και η πιθανότητα επιτυχίας στην εισαγωγή της καινοτομίας είναι μεγαλύτερη.

Στο τρίτο στάδιο περιγράφεται το παρόν (describing the present), όπου πρέπει να προσδιοριστεί η παρούσα κατάσταση και να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για να ξεκινήσει η μετατόπιση από αυτή με την εισαγωγή της αλλαγής. Στο σημείο αυτό είναι αναγκαίο να οριστεί ο σκοπός της σχολικής μονάδας και να καταστεί σαφές πως το σχολείο θα πρέπει να επιδιώκει να βρίσκεται σε μια αντιστοιχία με τον έξω κόσμο. Πολλές φορές όμως ασκείται πίεση από διάφορους τομείς του περιβάλλοντος και είναι ένας κυρίαρχος παράγοντας που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην προσπάθεια να χαρτογραφηθεί η παρούσα κατάσταση. Δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που η πίεση

που εκφράζεται προέρχεται από το εσωτερικό και το εξωτερικό περιβάλλον γιατί οι απαιτήσεις των δυο μερών είναι αλληλοσυγκρουόμενες (σύλλογος διδασκόντων – σύλλογος γονέων).

Στο τέταρτο στάδιο προσδιορίζονται με σαφήνεια τα κενά (gaps) μεταξύ του παρόντος και του μέλλοντος με σκοπό τον καθορισμό τους και την κάλυψή τους. Στο συγκεκριμένο στάδιο ο ηγέτης καλείται να δώσει απάντηση στις ερωτήσεις: Ποιοι αντιστέκονται στην αλλαγή; Ποιοι μπορούν να βοηθήσουν; Ποιος θα έχει την ευθύνη της διαχείρισης; Συμβαίνει στους οργανισμούς η αντίσταση στην αλλαγή να προέρχεται από ατομικούς ή εσωτερικούς παράγοντες και ο ηγέτης θα πρέπει να είναι έτοιμος να μεταχειριστεί τα γνωρίσματα εκείνα των ατομικών κινήτρων (έπαινοι – ανταμοιβές) που θα του επιτρέψουν να περάσει στο πέμπτο στάδιο.

Στο πέμπτο στάδιο προσεγγίζεται ο τρόπος μετάβασης (transition) από το παρόν στο μέλλον. Τώρα πρέπει να γίνει καταμερισμός αρμοδιοτήτων και ευθύνης καθώς η οποιαδήποτε καινοτομία καλείται να υποστηριχθεί κυρίως από τους ίδιους ανθρώπους που υπηρετούν την παρούσα κατάσταση. Εδώ, ο ηγέτης θα πρέπει να έχει την ικανότητα και τη δικαιοδοσία να κινητοποιεί πόρους, να σέβεται τους υποστηρικτές της αλλαγής και να χρησιμοποιεί την πειθώ και όχι τον εξαναγκασμό. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αφιερώνει χρόνο για το σχεδιασμό και την εκτέλεση της αλλαγής ενώ θα πρέπει να επιδείξει ευελιξία και να είναι σε θέση να πληροφορεί, να συμβουλεύει και να κινητοποιεί όλους όσους εμπλέκονται στη διαδικασία της αλλαγής. Η πληροφόρηση πρέπει να είναι διπλής κατεύθυνσης, για να υπάρχει σαφής αποκωδικοποίηση των μηνυμάτων από όλους τους εμπλεκόμενους για να μην υπάρχουν παρανοήσεις. Άλλωστε, η σαφήνεια στο σχεδιασμό των αλλαγών στις δομές, στους ρόλους, στις υποχρεώσεις και στο ανθρώπινο δυναμικό θα απομακρύνουν την περίπτωση αποτυχίας.

Τέλος, το έκτο στάδιο αναφέρεται στην αξιολόγηση της αλλαγής. Πρώτο μέλημα είναι να αποτραπεί η παλινδρόμηση. Επιδιώκεται η η εδραίωση της αλλαγής, η σταθεροποίησή της στη νέα κατάσταση και η αποφυγή της φαινομενικής αλλαγής

Από τα παραπάνω μπορούν εύκολα να ανιχνευθούν οι ρόλοι που θα πρέπει να παίξει η εκπαιδευτική ηγεσία. Στην πραγματικότητα των ελληνικών εκπαιδευτικών μονάδων, ο διευθυντής τις περισσότερες φορές καλείται να εφαρμόσει μια καινοτομία που έχει σχεδιαστεί ή επιβληθεί από άλλους και να καταφέρει μάλιστα να την επιβάλλει με τη σειρά του στη σχολική μονάδα. Σπάνια το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο και η δομή της εκπαιδευτικής διοίκησης, θα δώσουν την ευκαιρία στο διευθυντή να αναλάβει ο ίδιος καινοτόμες πρωτοβουλίες. Ο ρόλος του περιορίζεται κυρίως σε αυτόν του

διεκπεραιωτή και του διαμεσολαβητή ενώ είναι αυτός που θα αναλάβει την ευθύνη για τη θετική ή την αρνητική εξέλιξη των δράσεων.

Τέλος, σύμφωνα με τα στοιχεία της Διεύθυνσης Β' βάθμιας Β' Αθήνας (www.dide-v-ath.att.sch.gr) ο αριθμός των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών κατά μέσο όρο κάθε χρονιά φτάνει περίπου τους 170 ενώ ο αριθμός των μαθητών είναι τριπλάσιος. Αυτό σημαίνει ότι σχολεία και εκπαιδευτικοί βρίσκονται σε ετοιμότητα, έχουν αφομοιώσει άριστα τους στόχους και τους σκοπούς των καινοτόμων προγραμμάτων αν κρίνει κανείς από τη θεματολογία τους εντύπωση προξενεί όμως το γεγονός ότι ο αριθμός των εγκεκριμένων προγραμμάτων έχει φθίνουσα πορεία.

Τα συμπεράσματα που μπορεί να ανιχνεύσει κανείς για τη διείσδυση της καινοτομίας στην εκπαίδευση είναι ενδεικτικά της περιρέουσας ατμόσφαιρας. Όλοι οι φορείς και οι εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, δίνουν την εντύπωση πως κρατούν μια στάση αναμονής περιμένοντας να δουν τις εξελίξεις που θα επιφέρουν βελτίωση στους τομείς της εκπαίδευσης και όχι μόνο.

Συμπέρασμα

Η έννοια της καινοτομίας στην Ελλάδα, ειδικά στο χώρο της Δευτεροβάθμιας Δημόσιας εκπαίδευσης, είναι εξαιρετικά παρεξηγημένη. Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν και προτείνονται ιδέες που εμπλουτίζουν τη μαθησιακή λειτουργία, συσφίγγουν τις σχέσεις μαθητών – εκπαιδευτικών και διαφοροποιούν την παρεχόμενη γνώση, ο τρόπος υλοποίησής τους γίνεται με τέτοιο τρόπο που τα αναμενόμενα αποτελέσματα δεν είναι τα προσδοκώμενα.

Συνήθως τα καινοτόμα προγράμματα επιβάλλονται χωρίς να έχει υπάρξει μια περίοδος προσαρμογής και μελέτης. Ο ρόλος των Πειραματικών – Πρότυπων σχολείων έχει εκλείψει καθώς και αυτά στις μέρες μας έχουν απολέσει τον πρωταρχικό λόγο ύπαρξής τους και έχουν μεταβληθεί απλά σε «καλά» και «ανώτερα» από τα σχολεία της γειτονιάς, σχολεία. Οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται ότι τα καινοτόμα προγράμματα και οι καινοτόμες δράσεις τους επιβάλλονται «άνωθεν» χωρίς αυτοί να μπορούν να αντιδράσουν.

Τα καινοτόμα προγράμματα φαίνεται ότι υλοποιούνται ευκολότερα στις τάξεις του Γυμνασίου όπου το εξετασιοκεντρικό σύστημα δεν επηρεάζει ακόμα τον εκπαιδευτικό πληθυσμό. Αντίθετα, στο Λύκειο όπου μαθητές και εκπαιδευτικοί είναι προσηλωμένοι στις Πανελλαδικές Εξετάσεις, είναι πολύ δύσκολο να υιοθετηθεί ένα καινοτόμο πρόγραμμα που ενδέχεται να τροποποιήσει το ωρολόγιο πρόγραμμα. Προς επίρρωσιν αυτού, αναφέρω πως από τις «Δημιουργικές Εργασίες» το καινοτόμο πρόγραμμα του σχολικού έτους 2016 -2017 οι μαθητές της Γ΄ Τάξης εξαιρέθηκαν.

Σε ένα σύστημα λοιπόν που είναι βαθύτατα παγιωμένες κάποιες αντιλήψεις, είναι πολύ δύσκολο να γίνουν αλλαγές χωρίς την απαραίτητη προετοιμασία όχι μόνο των εμπλεκόμενων εκπαιδευτικών αλλά και της κοινωνίας. Η απουσία εξάλλου των μέσων που είναι απαραίτητα για την υιοθέτηση καινοτόμων προγραμμάτων, δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την εξέλιξη και την παγίωση της καινοτομίας. Όταν το δημόσιο σχολείο στερείται των απαραίτητων εποπτικών μέσων που είτε είναι παλαιωμένα είτε λόγω κόστους δεν έχουν αντικατασταθεί είναι πολύ δύσκολο και ουτοπικό να μιλάμε για καινοτόμες δράσεις. Επιπλέον, όταν καλές ιδέες λόγω κόστους (πολιτικού και οικονομικού) καταργούνται όπως ήταν ο θεσμός των Σχολικών Βιβλιοθηκών, Πρόγραμμα που είχε χρηματοδοτηθεί από την Ε.Ε., τότε τα πράγματα αντί να βελτιώνονται δυσκολεύουν.

Τέλος, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί παραδέχονται πως παρότι έχουν και τη διάθεση και την επιθυμία να πειραματιστούν και να μάθουν από τις καινοτόμες

δράσεις, είναι ανέτοιμοι και αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στην πραγματοποίησή τους. Οι οδηγίες για τον τρόπο δράσης έρχονται καθυστερημένα, δεν υπάρχει επιμόρφωση ενώ ο όγκος της γραφειοκρατίας είναι τεράστιος και απαιτεί πολλές ώρες προετοιμασίας. Η αδυναμία συντονισμού, η αναστάτωση στο ωρολόγιο πρόγραμμα σε συνδιασμό με το φόρτο εργασίας των εκπαιδευτικών ειδικά στο Λύκειο, καθιστά την υιοθέτηση καινοτόμων προγραμμάτων προβληματική. Πολλοί εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τις καινοτόμες ιδέες σαν πάρεργο και τις υιοθετούν μόνο εάν και εφόσον είναι απαραίτητο όπως π.χ. για τη συμπλήρωση ωραρίου.

Τελειώνοντας είναι προφανές ότι η θέληση και η επιθυμία δεν επαρκούν για την υιοθέτηση και τη διατήρηση καινοτόμων ιδεών. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι βαθύτατα συγκεντρωτικό κάτι που δε συνάδει με την έννοια της καινοτομίας αφού καθετί γενικά εφαρμοζόμενο, παύει να είναι καινοτόμο. Μόνο όταν το δημόσιο σχολείο αποκτήσει αυτονομία θα μπορέσει να καινοτομήσει. Μέχρι τότε όλοι προσπαθούν για το καλύτερο δυνατό με τα μέσα που διαθέτουν.

Μέρος Β

Κεφάλαιο 1

1.1. Προσδιορισμός του θέματος

Το θέμα της έρευνας είναι η Εισαγωγή και Διαχείριση της Καινοτομίας στη Δευτεροβάθμια Δημόσια Εκπαίδευση με ταυτόχρονη αναφορά στο ρόλο του Διευθυντή. Με αφορμή το ερώτημα αν υπάρχει καινοτομία στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, θα διερευνηθεί η στάση των εκπαιδευτικών καθώς και η ετοιμότητά τους να υιοθετήσουν καινοτόμες πρακτικές. Συγκεκριμένα από τις απαντήσεις τους θα γίνει προσπάθεια να βγουν συμπεράσματα αναφορικά με:

- την υιοθέτηση καινοτομιών στην καθημερινή πρακτική τους
- την ετοιμότητά τους να εφαρμόσουν καινοτόμες πρακτικές
- ποιες είναι οι προσδοκίες τους για την εισαγωγή και διαχείριση της καινοτομίας
- το ρόλο που διαδραματίζει ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας

1.2. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

Το θέμα της Καινοτομίας στην Εκπαίδευση απασχολεί τα τελευταία χρόνια αρκετούς ερευνητές με αποτέλεσμα να έχουν γίνει πολλές έρευνες. Θα γίνει μια σύντομη ονομαστική αναφορά στις έρευνες που έχουν διενεργηθεί:

- Η Ομάδα Εργασίας Ανοιχτού Λογισμικού Περιεχομένου και Εξοπλισμού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης που συστάθηκε με τις υπ. Αριθμ. ΥΑ 32439 /ΓΔ4 24 /2/2016, 49172 /ΓΔ4 23/3/2016 100044/Δ1 17/6/2006 με στόχο τη συζήτηση θεμάτων που αφορούν: α) τη προώθηση ελεύθερου λογισμικού β) την προώθηση Ανοιχτών Εκπαιδευτικών Πόρων-Ανοιχτό Ψηφιακό Υλικό γ) την υποβολή προτάσεων για τον επικείμενο εξοπλισμό εργαστηρίων Πληροφορικής και των σχολείων γενικότερα με ψηφιακό εξοπλισμό δ) την υλοποίηση Δράσεων επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ σε επίπεδο Δ/σης Εκπ/σης καθώς και η ενδοσχολική επιμόρφωση με τη συμμετοχή εκπαιδευτώ σε ρόλο πολλαπλασιαστών ε) τη δημιουργία «Κέντρου Υποστήριξης της Εκπαιδευτικής Κοινότητας» σε κάθε νομό έτσι ώστε να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό του Υπουργείου Παιδείας. Η έρευνα αυτή κατέδειξε ότι το 85% των συμμετεχόντων αξιολόγησαν ως ικανοποιητικά/πολύ ικανοποιητικά τα σεμινάρια στις ΤΠΕ και τα αντικείμενα των σεμιναρίων που παρακολούθησαν, τα αξιολόγησαν ως κατάλληλα για εφαρμογή στην εκπαιδευτική πράξη, ενώ αρκετοί τα χρησιμοποίησαν ήδη.

Εξάλλου, το 78% απάντησε πως θεωρεί ότι «ανήκει σε μία κοινότητα εκπαιδευτικών που ασχολήθηκαν με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πράξη» (Ομάδα Εργασίας Ανοιχτού Λογισμικού Περιεχομένου και Εξοπλισμού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, 2016, σ.173).

- Η έρευνα που υλοποιήθηκε από την Παπαδοπούλου Σμαράγδα τον Ιανουάριο του 2008, με θέμα: «Καινοτόμες δράσεις» και υποβλήθηκε στον Οργανισμό Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών. Στην έρευνα αυτή προέκυψε το συμπέρασμα πως οι εκπαιδευτικοί με περισσότερα χρόνια υπηρεσίας είναι περισσότερο δεκτικοί και πιο ενημερωμένοι αναφορικά με θέματα καινοτομίας, ενώ ανέφεραν και την πίεση που υφίστανται από την κάλυψη της διδακτέας ύλης.
- Η έρευνα του 2007 με θέμα «Καινοτόμα προγράμματα στην εκπαίδευση» των Σπυροπούλου, Δ., Αναστασάκη, Α., Δεληγιάννη, Δ., Κούτρα, Χ., Λουκά, Ε., & Μπούρα, Σ., που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 13 της Επιθεώρησης Εκπαιδευτικών Θεμάτων. Η έρευνα αφορά μια μελέτη με 3 θεματικούς πυλώνες: α) τη λειτουργική διεισδυτικότητα των Καινοτόμων Προγραμμάτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. β) την ποιότητα των υλοποιούμενων Καινοτόμων Προγραμμάτων και γ) τη βιωσιμότητα των προγραμμάτων αυτών. Σε γενικές γραμμές τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαίωσαν την σημαντικότητα της ύπαρξης Καινοτομίας αλλά υπογράμμισαν την πίεση ολοκλήρωσης της διδακτέας ύλης ως αποτρεπτικού λόγου για την υιοθεσία καινοτόμων πρακτικών.

Κεφάλαιο 2

2.1. Σκοπός της έρευνας

Στην παρούσα εργασία θα διερευνηθεί η στάση των μάχιμων εκπαιδευτικών απέναντι στην εισαγωγή και τη διαχείριση της Καινοτομίας. Θα καταγραφούν οι απόψεις αλλά και οι ανησυχίες τους ενώ στο τέλος θα γίνει μια αξιολόγηση της στάσης τους εν γένει.

2. 2. Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα προκειμένου να είναι αποτελεσματικά και να μην προβληματίσουν ή αποπροσανατολίσουν το συνεντευξιαζόμενο , είναι διατυπωμένα με σαφήνεια, απλότητα και είναι στοχευμένα, έτσι ώστε να καταδειχθεί η έννοια της καινοτομίας και παράλληλα η εισαγωγή της στην εκπαίδευση.

1. Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της καινοτομίας;
2. Ποιος είναι ο βαθμός υιοθέτησης της καινοτομίας στη δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση;
3. Ποιος είναι ο ρόλος του Διευθυντή;

2.3. Μεθοδολογία της έρευνας

Για τη διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος αφού τέθηκαν συγκεκριμένα ερωτήματα και μέσω συνέντευξης κατέδειξαν την άποψη που έχουν οι εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του δημόσιου σχολείου για την καινοτομία. Η τεχνική που επιλέχθηκε στην παρούσα έρευνα είναι η συνέντευξη με παράλληλη καταγραφή των απόψεων των συνεντευξιαζόμενων από τους ίδιους σε κείμενο 15 – 20 σειρών. Σύμφωνα με την Κεδράκα (Κεδράκα, Κ., Μεθοδολογία λήψης συνέντευξης, (2008): «η συνέντευξη είναι μια διαδικασία που επιτρέπει στον ερευνητή να αντλήσει πληροφορίες και δεδομένα μέσα από την ανάλυση του λόγου επιλεγμένων αλλά χαρακτηριστικών περιπτώσεων. Είναι ένα ερευνητικό εργαλείο το οποίο χρησιμοποιείται ως μέσο συλλογής πληροφοριών, ελέγχου και ερμηνείας των ερευνητικών ερωτημάτων μιας έρευνας» (ο.π) ενώ «είναι ένας τρόπος για να ανακαλύψει ο ερευνητής τι σκέφτονται και τι αισθάνονται οι ερωτώμενοι» (ο.π). Ως εργαλείο έρευνας παρουσιάζει πολλά πλεονεκτήματα, διότι δίνει ευκαιρίες να διευκρινιστούν κάποιες απαντήσεις, να γίνουν επιπλέον ερωτήσεις, δίνοντας, έτσι, τη δυνατότητα για εμβάθυνση, όπου ήταν αδιευκρίνιστα όσα λέχθηκαν, και

λόγω της αμεσότητάς της βρίσκει, συνήθως, μεγάλη αποδοχή από τους συμμετέχοντες σε μια έρευνα.

Τα βήματα της διαδικασίας ήταν τα ακόλουθα:

1. Επιλογή των ερωτώμενων, του δείγματος της έρευνας
2. Προετοιμασία και σχεδιασμός της συνέντευξης
3. Αρχική προσέγγιση του ερωτώμενου
4. Διεξαγωγή της συζήτησης-συνέντευξης
5. Ανάλυση και ερμηνεία της έρευνας

Η συνέντευξη – συζήτηση δια ζώσης έγινε στο χώρο εργασίας των συναδέλφων αφού προηγουμένως είχε γίνει λεπτομερειακός προγραμματισμός ώστε η συνέντευξη να γίνει χωρίς περισπασμούς και ανεμπόδιστα. Δύο συνάδελφοι απάντησαν στις ερωτήσεις από το τηλέφωνο, πράγμα που στέρησε την προσωπική επαφή και τα εξωγλωσσικά σχόλια που μερικές φορές φωτίζουν επιπλέον τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν πως οι απόψεις τους καταγράφονται αλλά θα τηρηθεί η ανωνυμία τους ενώ παράλληλα τους ζητήθηκε να καταγράψουν την άποψή τους σε μια παράγραφο 15 σειρών.

Κεφάλαιο 3

3.1. Τρόπος διεξαγωγής της έρευνας

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα είναι αλήθεια πως δε βρέθηκαν εύκολα καθώς η αναφορά και μόνο της λέξης «Καινοτομία» προκαλούσε μειδιάματα και αρνητικά σχόλια καθώς ειδικά στο Λύκειο τα προγράμματα είναι ασφυκτικά και η έννοια της καινοτομίας αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη.

Οι 25 συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για το θέμα και το σκοπό της έρευνας ενώ δόθηκαν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες που αφορούσαν στη διαδικασία της συνέντευξης, όπως τον τρόπο διεξαγωγής της, τον προσδοκώμενο χρόνο ολοκλήρωσης και τη χρήση της όταν ολοκληρωθεί η έρευνα. Τονίστηκε η σημασία της συμμετοχής τους προκειμένου να προετοιμαστούν ψυχολογικά και να έχουν θετική στάση απέναντι στις ερωτήσεις. Τέλος, για την ανάπτυξη ενός κλίματος οικειότητας και εμπιστοσύνης επιβεβαιώθηκε η διατήρηση της ανωνυμίας.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων είναι καλό να σημειωθεί ότι το κλίμα ήταν χαλαρό και σε καμία περίπτωση παρεμβατικό καθώς οι συνεντευξιαζόμενοι ανέφεραν τις απόψεις τους και τις εμπειρίες τους χωρίς να μείνουν μόνο στις ερωτήσεις που τους απευθύνθηκαν αλλά κατέθεσαν τις προσωπικές τους απόψεις και εμπειρίες.

3.2. Δείγμα της έρευνας

Προγραμματίστηκαν 25 συνεντεύξεις – συζητήσεις που έγιναν οι 23 διά ζώσης και οι 2 δια τηλεφώνου με παράλληλη καταγραφή των απόψεων από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς σε κείμενο έως 15 σειρές.

3.3. Προσωπικές πληροφορίες

Πίνακας 1. Κατανομή με βάση το φύλο

ΦΥΛΟ		
	Συχνότητα	Ποσοστό
άντρας	8	32%
γυναίκα	17	68%
Σύνολο	25	100%

Παρατηρείται πως οι γυναίκες υπερτερούν σε σχέση με τους άνδρες αφού το ποσοστό τους είναι 68% ενώ των ανδρών είναι 32% .

Πίνακας 2. Κατανομή με βάση την ειδικότητα

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	Συχνότητα	Ποσοστό
ΠΕ 01	2	8%
ΠΕ 02	13	52%
ΠΕ 03	2	8%
ΠΕ04	3	12%
ΠΕ 06	1	4%
ΠΕ 09	1	4%
ΠΕ 10	1	4%
ΠΕ 11	1	4%
ΠΕ 19	1	4%
	25	100%

Πίνακας 3 . Κατανομή με βάση την ηλικία

ΗΛΙΚΙΑ		
	Συχνότητα	Ποσοστό
25 – 30	-	-
31 – 40	2	8%
41 – 50	16	64%
51 – 60	5	20%
61 +	2	8%
Σύνολο	25	100%

Παρατηρούμε πως από το δείγμα απουσιάζουν εκπαιδευτικοί νέοι σε ηλικία (25 - 30 ετών) εξαιτίας των διορισμών σε μεγάλη ηλικία μέσω ΑΣΕΠ, της γήρανσης του διδακτικού προσωπικού λόγω της μείωσης των προσλήψεων και της αύξησης των ορίων συνταξιοδότησης.

Πίνακας 4. Περιοχή σχολείου υπηρετήσης

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ		
	Συχνότητα	Ποσοστό
ΔΔΕ Β' Αθήνας	22	88%
Άλλη Διεύθυνση	3	12%
Σύνολο	25	100%

Οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί προέρχονται από σχολεία της Δευτεροβάθμιας Διεύθυνσης Β' Αθήνας στην οποία ανήκουν περιοχές που θεωρούνται υψηλού βιοτικού επιπέδου ενώ όλοι οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν σε Λύκεια.

Πίνακας 5. Επίπεδο σπουδών εκπαιδευτικών

ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ		
	Συχνότητα	Ποσοστό
Πτυχίο	15	60%
Μεταπτυχιακό	6	24%
Διδακτορικό	4	16%
Σύνολο	25	100%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών κατείχε μόνο το βασικό πτυχίο με ποσοστό 60% , ακολουθούν όσοι έχουν μεταπτυχιακό τίτλο με ποσοστό 24% , ενώ οι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου είναι το 16%.

Κεφάλαιο 4

4.1 Αποτελέσματα

Στον παρόν κεφάλαιο θα γίνει μια ενδεικτική παρουσίαση των απαντήσεων των εκπαιδευτικών.

- Ερώτηση 1^η : Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της καινοτομίας;

Οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την καινοτομία ως **δράση που διαφοροποιεί την παραδοσιακή διδασκαλία και κινητοποιεί τους μαθητές.**

«εφαρμογή νέων, πιλοτικών και πρωτότυπων ως προς τη θεματική και τη σύνθεση αναλυτικών προγραμμάτων, ως προς την ελευθερία για την επιλογή διδακτικών ενοτήτων και ως προς τις μεθόδους διδασκαλίας» (Ι. Μ., Μελίσσια)

«εκτεταμένη εφαρμογή πρωτότυπων ή πρωτοποριακών εκπαιδευτικών πρακτικών» (Δ. Μ., Χαλάνδρι),

«δράση ή προσπάθεια που αποτελεί παρέκκλιση από το παραδοσιακό εκπαιδευτικό μοντέλο» (Μ. Σ., Μαρούσι),

«εφαρμογή διαφορετικής προσέγγισης του μαθήματος» (Φ. Κ., Πεντέλη),

«ανάπτυξη δραστηριοτήτων που κινητοποιούν τους μαθητές καθώς τους βγάζουν από τη ρουτίνα» (Δ. Ν., Μελίσσια)

«προσπάθεια ένταξης προγραμμάτων που διαφοροποιούν τον παραδοσιακό τρόπο μάθησης και στοχεύουν στην κατάκτηση της γνώσης μέσω της έρευνας» (Δ. Χ., Μελίσσια)

«μόνιμες πρακτικές που ανανεώνουν ουσιαστικά το μάθημα» (Λ. Γ., Μελίσσια)

«αλλαγή νοοτροπίας προσέγγισης του μαθήματος» (Ε.Γ., Μελίσσια)

«να κάνω το μάθημα με διαφορετικό τρόπο» (Σ.Σ., Μελίσσια)

«είναι η αλλαγή στη δομή του σχολικού προγράμματος» (Γ.Μ., Μελίσσια)

«το πρώτο πράγμα που κάνω είναι να αλλάζω τη διάταξη των θρανίων στην τάξη» (Θ. Δ. Μελίσσια)

ενώ κάποιοι συσχέτισαν την καινοτομία *«με τη μερική αντιγραφή ξένων προτύπων» (Ν. Κ., Μαρούσι)* και *«το συσχετισμό με τις νέες τεχνολογίες» (Ε. Ζ., Μελίσσια).*

Ως καινοτόμες δράσεις ανέφεραν:

- περιβαλλοντική αγωγή και αγωγή υγείας (Π. Θ., Μελίσσια)
- χρήση διαδραστικού πίνακα (Λ. Δ., Μελίσσια)
- διαθεματικές εργασίες (Α. Β. Βριλήσσια)
- project (Α. Κ., Μελίσσια)
- καλλιτεχνικές ή αθλητικές δραστηριότητες (Β.Σ., Μελίσσια)

- εκπαιδευτική ρομποτική (Ε. Κ. Χαλάνδρι)
- χρήση οπτικοακουστικού υλικού (Δ.Μ., Χαλάνδρι)
- διαδικτυακές εφαρμογές (Ε.Τ., Μελίσσια)

Όλοι σημείωσαν ότι έχουν παρακολουθήσει σεμινάρια ή ημερίδες που αναφέρονταν στην εισαγωγή καινοτόμων μεθόδων αλλά :

« η ενημέρωση των εκπαιδευτικών για τα καινοτόμα προγράμματα είναι ελλιπής» (Ε.Ζ., Μελίσσια)

«υπάρχει μεγάλη απόσταση από τη θεωρία στην πράξη της τάξης» (Φ.Κ., Πεντέλη)

«ο χρόνος μεταξύ της ενημέρωσης και της επιβολής της καινοτομίας είναι μικρός και δεν υπάρχει περιθώριο καλής προετοιμασίας» (Α. Σ., Μελίσσια)

«η επιτυχία της εισαγωγής της καινοτομίας εξαρτάται αποκλειστικά από την προσωπικότητα και το ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού» ,

ενώ όλοι τόνισαν ότι εκτός από τους εκπαιδευτικούς δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι να δεχτούν την αλλαγή και οι ίδιοι οι μαθητές :

«κάθε φορά που οι μαθητές με βλέπουν με υπολογιστή θεωρούν ότι δεν θα κάνουμε μάθημα» (Φ. Κ., Πεντέλη)

« ο καθηγητής κάνει μάθημα ή παίζει;» (Β. Σ., Ασπρόπυργος).

«το σχολείο μας εφαρμόζει πλήθος εκπαιδευτικών προγραμμάτων, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών, τα οποία προσφέρουν στους μαθητές γνώση, εμπειρία , διασκέδαση αλλά δεν περιέχουν την έννοια της καινοτομίας» (Ν.Μ., Βουλιαγμένη)

Παράλληλα, όλοι δήλωσαν ότι έχουν υιοθετήσει καινοτόμες δράσεις στις τάξεις τους αλλά δήλωσαν **την απογοήτευσή τους**

«το πρόγραμμα Αγωγής Υγείας αν και ξεκίνησε με ενθουσιασμό, κατέληξε να είναι η «ώρα του παιδιού» (Ε. Γ. , Μελίσσια)

« στο Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα το μόνο που ενδιέφερε μαθητές και καθηγητές ήταν να πάνε εκδρομή» (Ι. Μ., Μελίσσια)

«τα προγράμματα που απαιτούσαν εξωσχολικές ώρες κατά τη διάρκεια της χρονιάς έφθιναν» (Α.Γ., Μελίσσια)

«έφερνα τον υπολογιστή μου από το σπίτι γιατί το σχολείο δεν είχε» (Δ.Χ., Μελίσσια)

«οι διδάσκοντες καλούμασταν να μοιραστούμε μια αίθουσα διαδραστικού πίνακα που επιτελούσε και αίθουσα προβολών» (Β. Σ., Ασπρόπυργος)

«περισσότερο δούλεβα εγώ από τους μαθητές μου» (Α.Γ., Μελίσσια)

« ήταν δύσκολο να συντονιστεί το σχολικό πρόγραμμα στις διαθεματικές εργασίες» (Ν. Μ., Βουλιαγμένη)

«το σχολείο είχε πρόγραμμα Comenius αλλά το σχολείο σύμπραξης εξαιτίας των γεγονότων διέκοψε τη συνεργασία» (Σ. Σ., Μελίσσια)

«οι πρόσφατες ερευνητικές εργασίες για την Α' και Β' Λυκείου έγιναν χωρίς προετοιμασία και ενημέρωση...σκέτη αποτυχία» (Α. Σ., Μελίσσια)

«καινοτόμες δράσεις καθαρά διεκπεραιωτικές χωρίς πρόγραμμα και εμβάθυνση» (Α.Β., Χαλάνδρι)

«μερικές φορές ούτε το ίδιο το Υπουργείο δεν ξέρει τι ζητάει» (Θ.Δ., Μελίσσια)

«τελικά, πρέπει να κάνω ό, τι μου λένε» (Κ.Κ. Χαλάνδρι)

με αποτέλεσμα να είναι πολύ **διστακτικοί** να υιοθετήσουν καινοτόμες δράσεις

Υπάρχουν όμως και οι **θετικές** αξιολογήσεις:

«το project ξεπέρασε τις προσδοκίες των μαθητών και τις δικές μου» (Δ. Χ., Μελίσσια)

«παρά το γεγονός πως οι πρόβες γίνονταν εκτός ωραρίου τα παιδιά προσέρχονταν με μεγάλη όρεξη» (Λ. Γ., Μελίσσια)

«η παραγωγή ταινίας και η συμμετοχή σε σχολικό φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους έδωσε άλλη διάσταση στις σχέσεις μαθητών – καθηγητών» (Β. Σ., Ασπρόπυργος)

«μαθητές που δεν ήταν καλοί, ξεδίπλωσαν ταλέντα και ικανότητες που δε φανταζόμουν» (Ε. Τ., Μελίσσια)

«αναλαμβάνω κάθε χρόνο καινοτόμες δράσεις γιατί θεωρώ ότι ενισχύουν τις σχέσεις μαθητών – καθηγητή» (Δ.Χ., Μελίσσια)

«στην εκδρομή με την ομάδα περιβαλλοντικής αγωγής γνώρισα πραγματικά τους μαθητές μου» (Π.Θ., Μελίσσια)

«η απομάκρυνση από τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας και η ασχολία με την έρευνα κάνει τους μαθητές να αισθάνονται δημιουργικοί» (Ν.Χ., Χαλάνδρι)

• Ερώτηση 2^η : Ποιος είναι ο βαθμός υιοθέτησης της καινοτομίας στη δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση;

Στην πλειονότητά τους οι εκπαιδευτικοί ήταν κατηγορηματικοί πως ο βαθμός υιοθέτησης της καινοτομίας στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι πολύ **μικρός** αφού **δεν υιοθετούνται** εύκολα καινοτόμα προγράμματα.

«εφαρμόζεται κάποια καλή ιδέα και γρήγορα εγκαταλείπεται» (Λ.Γ., Μελίσσια)

«οι καινοτομίες δεν υποστηρίζονται από τους εκπαιδευτικούς γιατί αυτοί αισθάνονται ότι τους επιβάλλονται άνωθεν» (Ε.Κ., Χαλάνδρι)

«τα προγράμματα παρά τις εξαγγελίες μένουν ανεφάρμοστα λόγω ελλείψεων και αδυναμιών» (Θ. Δ., Μελίσσια)

« δεν υπάρχει η κατάλληλη προετοιμασία» (Δ. Ν., Μελίσσια)

«το άγχος κάλυψης της ύλης δεν επιτρέπει την εισαγωγή της καινοτομίας» (Α. Σ., Μελίσσια)

«όποιος ισχυρίζεται ότι ελληνικό σχολείο είναι καινοτόμο μάλλον πλανάται» (Ν.Χ., Χαλάνδρι)

« το εξετασιοκεντρικό σύστημα απαγορεύει οποιαδήποτε καινοτόμα δράση ειδικά στο Λύκειο» (Γ. Μ., Μελίσσια)

«τα καινοτόμα προγράμματα υποβαθμίζονται αφού δεν υπάρχει υποστήριξη» (Α. Κ., Μελίσσια)

«η ανελαστικότητα του συστήματος και η έλλειψη εξειδικευμένης κατάρτισης καθιστά τα καινοτόμα προγράμματα ανεφάρμοστα» (Σ.Σ., Μελίσσια)

«δεν διατίθεται ο χρόνος που τα καινοτόμα προγράμματα απαιτούν διότι θα παραμεληθούν άλλες πλευρές της διδασκαλίας» (Π.Χ., Χαλάνδρι)

«κάποιες καινοτομίες αποτελούν «μόδες» ή/και συνιστούν μονόπλευρη προσέγγιση, άρα δεν είναι κατάλληλες ως μόνιμες πρακτικές» (Θ. Δ., Μελίσσια)

«καινοτόμα προγράμματα αναλαμβάνουν κυρίως οι εκπαιδευτικοί που πρέπει να συμπληρώσουν ωράριο» (Ε.Κ., Χαλάνδρι)

«εξαιτίας της οικονομικής κρίσης επηρεάστηκαν πολλές καινοτόμες δράσεις» (Ν. Χ., Χαλάνδρι)

«αδυναμία συντονισμού των ωρολογίων προγραμμάτων » (Κ.Κ. Χαλάνδρι)

«απουσία παροχής κινήτρων για την υλοποίηση καινοτόμων προγραμμάτων» (Μ.Σ., Μαρούσι)

«όταν πρότεινα στους μαθητές μου της Γ' Λυκείου να εργαστούν με τη μέθοδο project αντέδρασαν άσχημα» (Κ.Κ., Μελίσσια)

« ούτε οι μαθητές ούτε οι καθηγητές έχουν εκπαιδευτεί στο να αποδέχονται και να εφαρμόζουν τη διαφορετική προσέγγιση στη μάθηση» (Φ. Κ., Πεντέλη)

«είναι εξαιρετικά δύσκολο για τον εκπαιδευτικό να συντονίσει ομάδες εργασίας αφού ταυτόχρονα έχει να διεκπεραιώσει και ώρες διδασκαλίας» (Ε. Γ., Μελίσσια)

«στο Λύκειο τα καινοτόμα προγράμματα είναι ευκαιρία για μεγάλους βαθμούς» (Ε. Τ., Μελίσσια)

«στις ομαδικές εργασίες δουλεύουν οι συνεπείς μαθητές και οι υπόλοιποι αδιαφορούν» (Α. Σ., Μελίσσια)

«οτιδήποτε ξεφεύγει από το σχολικό βιβλίο αντιμετωπίζεται επιφυλακτικά από τους μαθητές του Λυκείου» (Φ. Κ., Πεντέλη)

«οι μαθητές αποδέχονται καινοτόμες δράσεις μέχρι την Α΄ Λυκείου και μετά αδιαφορούν γιατί θεωρούν ότι δεν τους προσφέρουν κάτι» (Κ.Κ., Χαλάνδρι)

«από τη στιγμή που τα περισσότερα προγράμματα στήνονται στον αέρα και δεν έχουν συνέχεια, γρήγορα εγκαταλείπονται» (Μ. Σ., Μαρούσι)

«καινοτόμες δράσεις μόνο στα χαρτιά, έτσι για να λέμε ότι κάτι κάναμε» (Ε. Τ., Μελίτσια)

«καινοτομία δεν είναι ένα πρόγραμμα που προσεγγίζει με τη μορφή project ένα πεδίο έρευνας π.χ. την έννοια της νεανικής επιχειρηματικότητας, καθώς αυτό είναι πολύ αποσπασματικό και στοχεύει σε μια μικρή ομάδα ενδιαφερομένων» (Ι.Μ., Μελίτσια)

«προχειρότητα στην προετοιμασία οδηγεί στην απόρριψη ακόμα και καλών δράσεων» (Α.Σ., Μελίτσια)

«δεν υπάρχουν πιλοτικές εφαρμογές στα πειραματικά σχολεία και δεν υπάρχουν και μελέτες που να αποδεικνύουν τη λειτουργία τους» (Β. Σ. Ασπρόπυργος)

«καλώς ή κακώς καινοτόμες δράσεις υιοθετούν ευκολότερα τα ιδιωτικά σχολεία» (Α.Σ., Μελίτσια)

«στα ιδιωτικά σχολεία υπάρχει εύκολη χρηματοδότηση από ιδιώτες» (Β. Σ., Ασπρόπυργος)

«τα ιδιωτικά σχολεία διαθέτουν καλύτερη υλικοτεχνική υποδομή που διευκολύνει τις καινοτόμες δράσεις» (Ε. Ζ., Μελίτσια)

- Ποιος είναι ο ρόλος του Διευθυντή;

Όλοι οι εκπαιδευτικοί υποστήριξαν πως ο Διευθυντής οφείλει να είναι **υποστηρικτικός** στις καινοτόμες δράσεις

«πρέπει να έχει συνειδητοποιήσει και ο ίδιος την έννοια της καινοτομίας για να την υποστηρίξει» (Α. Σ., Μελίτσια)

«αναγνωρίζει πως οι καινοτόμες δράσεις επηρεάζουν το σχολικό κλίμα και την κουλτούρα του σχολείου» (Β. Σ., Ασπρόπυργος)

«ο Διευθυντής εκτελεί εντολές και προσπαθεί να τις περάσει στο Σύλλογο» (Π.Χ., Χαλάνδρι)

«αν ο Διευθυντής είναι σίγουρος για τη σημαντικότητα της δράσης την υποστηρίζει» (Λ. Γ., Μελίτσια)

«ενέπνευσε με τη στάση του τους εκπαιδευτικούς» (Κ.Κ., Μελίτσια)

«προσπάθησε να καλύψει το ωράριο συναδέλφων δίνοντάς τους ώρες project» (Φ. Κ., Πεντέλη)

«από τη στιγμή που δεν υπάρχουν οι υλικοτεχνικές υποδομές, ο Διευθυντής δεν μπορεί να κάνει και πολλά πράγματα» (Β. Σ., Ασπρόπυργος)

«ο Διευθυντής πρέπει να είναι ηγέτης και όχι διεκπεραιωτής εντολών» (Α. Σ., Μελίσσια)
«χρειάζεται πλήθος εγκρίσεων από τις υπερκείμενες δομές για την πραγματοποίηση μιας δράσης και αυτό είναι αποτρεπτικό» (Ε. Κ., Χαλάνδρι)

«έχει να αντιμετωπίσει τη γκρίνια παιδιών- γονιών – καθηγητών» (Θ.Π., Μελίσσια)

«ο Διευθυντής ήταν αρνητικός γιατί οι καινοτόμες δράσεις δημιουργούσαν προβλήματα στο ωρολόγιο πρόγραμμα» (Μ. Σ., Μαρούσι)

«ως αναπληρώτρια διευθύντρια σε λυκειακή μονάδα δε δέχτηκα προτάσεις για καινοτόμες δράσεις από τους συναδέλφους» (Ν.Μ., Βουλιαγμένη)

«πολλές φορές δεχόμουν πίεση από γονείς ότι τα παιδιά τους δεν κάνουν μάθημα» (Ι.Μ., Μελίσσια)

«υπάρχουν Διευθυντές που υποστηρίζουν καινοτόμες δράσεις χωρίς να έχουν κατανοήσει τη σημασία τους» (Δ. Ν., Μελίσσια)

«ενημέρωσε το σύλλογο το Φεβρουάριο πως πρέπει να κάνουμε ερευνητικές εργασίες» (Β.Σ., Ασπρόπυργος)

«Ο Διευθυντής πασχίζει να έχει ένα λειτουργικό σχολείο» (Θ.Δ., Μελίσσια)

«οι γονείς διαμαρτύρονταν πως ο καθηγητής κάνει μάθημα συνέχεια με προτζέκτορα» (Δ.Χ., Μελίσσια)

«γονιός παραπονέθηκε για τη συμμετοχή του παιδιού του σε θεατρική παράσταση επειδή οι πρόβες ήταν πολύωρες» (Δ.Χ., Μελίσσια)

Κεφάλαιο 5

5.1. Συζήτηση

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα κατέθεσαν τις απόψεις τους με βάση τις εμπειρίες τους και τις προσωπικές τους αναζητήσεις και ανησυχίες. Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια αξιολόγηση των όσων είπαν στις συνεντεύξεις τους βάσει των 2 παρακάτω θεματικών αξόνων:

- την υιοθέτηση καινοτομιών στην καθημερινή πρακτική τους
 - την ετοιμότητά τους να εφαρμόσουν καινοτόμες πρακτικές
 - ποιες είναι οι προσδοκίες τους για την εισαγωγή και διαχείριση της καινοτομίας
 - το ρόλο που διαδραματίζει ο Διευθυντής της σχολικής μονάδας
- 1^{ος} Θεματικός
άξονας**
- 2^{ος} Θεματικός
Αξονας**

5.2. 1^{ος} Θεματικός άξονας

Οι εκπαιδευτικοί φαίνεται πως στο σύνολό τους έχουν κατανοήσει άριστα την έννοια της καινοτομίας, τη σημασία της και τη θετική επίδραση που αυτή έχει στη σχολική τάξη. Έχοντας οι ίδιοι ανησυχίες και θέλοντας να εξελιχθούν στο επάγγελμά τους και να μη μένουν στάσιμοι, παρακολουθούν όλες τις εξελίξεις στην εκπαίδευση συμμετέχοντας σε ημερίδες και συνέδρια. Αναγνωρίζουν πως η ανανέωση και η απομάκρυνση από παρωχημένες διδακτικές μεθόδους είναι θετικό στοιχείο για τη σχολική τάξη καθώς επαναπροσδιορίζει την έννοια του μαθήματος και εμπλουτίζει τη γνώση μέσω της έρευνας. Επιθυμούν να υιοθετούν νέες, μοντέρνες μεθόδους που κάνουν το μάθημα πιο ενδιαφέρον και ενδυναμώνουν τις σχέσεις όχι μόνο των μαθητών μεταξύ τους αλλά και τις σχέσεις μαθητών – καθηγητών. Επίσης, αντιλαμβάνονται πως η σύγχρονη πραγματικότητα με τις αλματώδεις αλλαγές στην καθημερινότητα εξαιτίας της τεχνολογίας, επηρεάζει και τον τρόπο που οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη γνώση. Η συμπίεση με την Ευρώπη είναι επιβεβλημένη και προγράμματα που συνδέουν τα σχολεία της γίνονται πράξη οι ευρωπαίοι πολίτες να έχουν κοινές βάσεις.

Πλέον η αυθεντία του καθηγητή και η «από καθέδρας» διδασκαλία είναι ξεπερασμένη και δεν γίνεται αποδεκτή από τους μαθητές. Αντίθετα, ο εμπλουτισμός του μαθήματος με εποπτικά μέσα ή/και ο συνδυασμός θεματικών ενοτήτων που βάζει τους μαθητές στη διαδικασία της αναζήτησης και της έρευνας, τους κινητοποιεί και τους βγάζει από την αδράνεια.

Επίσης, και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί ξεφεύγουν από τη ρουτίνα της καθημερινότητας και αντιμετωπίζουν το απαιτητικό τους επάγγελμα με περισσότερο ενδιαφέρον καθώς καλούνται να γίνουν εφευρετικοί, ερμητικοί και διαλλακτικοί.

Αναγνωρίζουν ότι οι καινοτόμες μέθοδοι επηρεάζουν και επιδρούν στη σχολική κουλτούρα και στο κλίμα του σχολείου καθώς οι σχέσεις μεταξύ μαθητών αλλά και καθηγητών που συμμετέχουν σε καινοτόμες δράσεις διαμορφώνουν τις σχέσεις και τις θέτουν σε άλλες βάσεις.

Η υιοθέτηση καινοτόμων δράσεων εντούτοις, είναι δύσκολη στην ελληνική σχολική πραγματικότητα. Παρά το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν έτοιμοι να αναλάβουν και να φέρουν εις πέρας την καινοτομία, υπάρχουν εμπόδια που δυσχεραίνουν αυτήν την επιθυμία τους.

Πρώτα από όλα επισημαίνουν την αδυναμία του Υπουργείου να χαράζει και να υποστηρίζει μια συγκεκριμένη γραμμή πάνω στο θέμα της καινοτομίας. Μια καινοτόμος δράση δημοσιεύεται σε Φύλλο της Κυβέρνησης και αμέσως την επόμενη σχολική χρονιά οι εκπαιδευτικοί καλούνται να την υιοθετήσουν παρακολουθώντας ταχύρρυθμα σεμινάρια. Αυτή η προχειρότητα οδηγεί στην απαξίωση της δράσης και στη γρήγορη απόρριψή της.

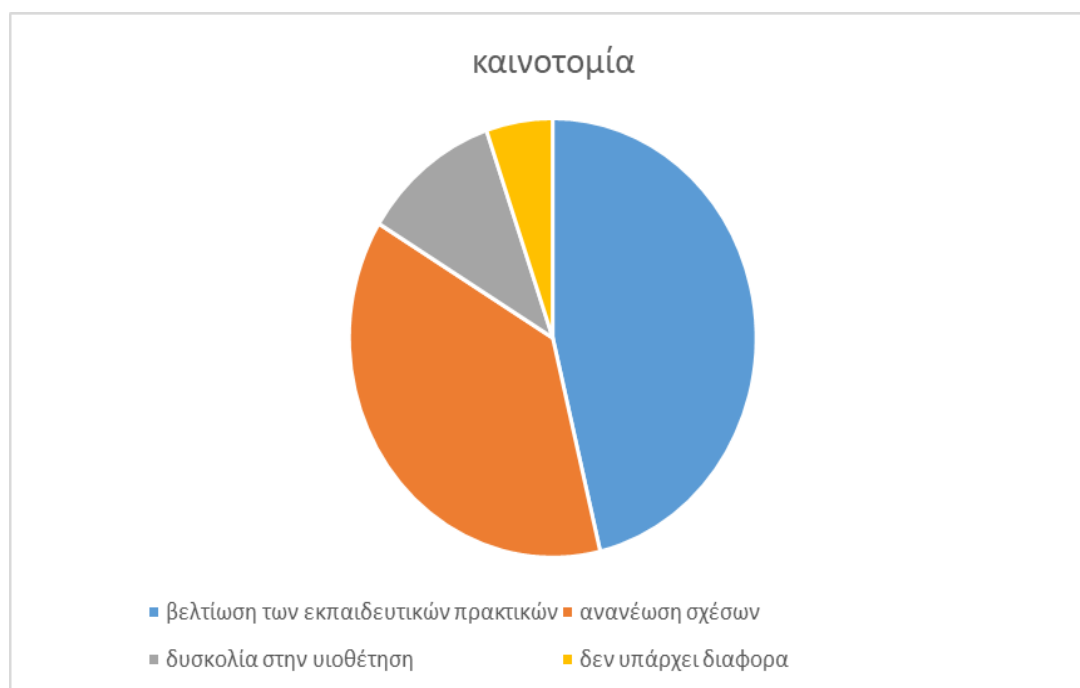
Έπειτα ακόμη κι αν υποτεθεί ότι όλα τα διαδικαστικά έχουν ακολουθηθεί και έχει γίνει πλήρως κατανοητή η δράση και η σημασία της, η πραγματοποίησή της προσκρούει στην έλλειψη τεχνικών υποδομών. Τα τεχνικά μέσα των σχολείων είναι στο σύνολό τους απαρχαιωμένα ή ακόμα και ανύπαρκτα ενώ η δυνατότητα ανανέωσής τους είναι μηδαμινή. Εκπαιδευτικοί καλούνται να φέρουν εις πέρας δράσεις χωρίς υπολογιστές, διαδραστικούς πίνακες ή ακόμη και Βιβλιοθήκες. Η ανυπαρξία τεχνικών μέσων ή ακόμη χειρότερα η ανάγκη να τα μοιράζονται οι καθηγητές μεταξύ τους, δημιουργεί προστριβές και προβλήματα στο ωρολόγιο πρόγραμμα.

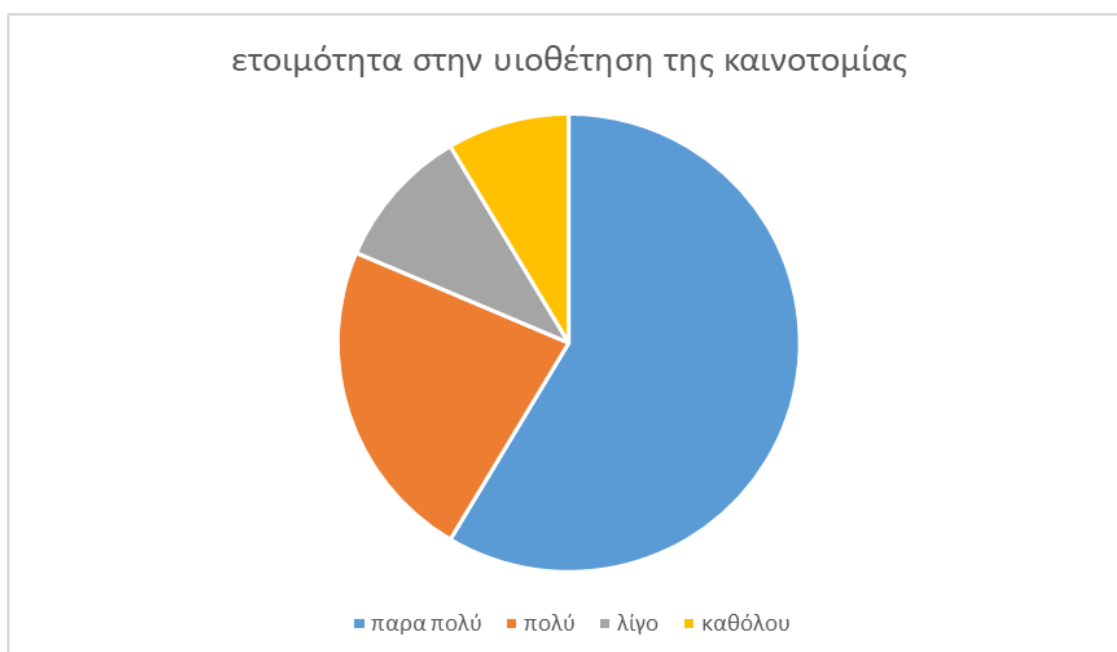
Ένα άλλο ζήτημα είναι και η αντίδραση των μαθητών και των κηδεμόνων τους. Δυστυχώς, η ελληνική κοινωνία δεν είναι έτοιμη να δεχτεί το διαφορετικό τρόπο προσέγγισης της μάθησης παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις. Το ελληνικό σύστημα είναι εξετασιοκεντρικό και οτιδήποτε «απειλεί» την επιτυχία στις εξετάσεις είναι κατακριτέο και επικίνδυνο. Οι καινοτόμες δράσεις εφαρμόζονται ευκολότερα στις τάξεις του Γυμνασίου και την πρώτη τάξη του Λυκείου. Μετά οι μαθητές μπαίνουν σε mode εξετάσεων και είναι βαθύτατα επικριτικοί όταν αισθάνονται ότι απειλείται η κανονικότητά τους. Οποιαδήποτε απομάκρυνση από το σχολικό βιβλίο αξιολογείται αρνητικά καθώς υπάρχει η αντίληψη ότι ο εκπαιδευτικός εμποδίζει το δρόμο προς την επιτυχία στις εξετάσεις. Στο ίδιο μήκος κύματος είναι μερικές φορές και οι κηδεμόνες αφού όντες ανενημέρωτοι για τη σημασία της καινοτομίας και των καινοτόμων δράσεων, θεωρούν ότι αυτές είναι μια ακόμη αφορμή για να αποφύγουν τη δουλειά οι

εκπαιδευτικοί. Τις θεωρούν χάσιμο χρόνου και πολλές φορές διαμαρτύρονται στο Διευθυντή της σχολικής μονάδας.

Τέλος, το κεντρικά σχεδιασμένο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και μοντέλο, κοινό για κάθε σχολείο –ακόμη και για τα πρότυπα και τα πειραματικά – δεν αφήνει περιθώρια παράκαμψης του ανελαστικού και κεντρικά επιβαλλόμενου Αναλυτικού Προγράμματος. Στο υφιστάμενο μοντέλο ακόμη και η « καινοτομία» είναι κεντρικά και υπηρεσιακά επιβαλλόμενη και με την έννοια αυτής της γενικότητας χάνεται και οποιαδήποτε ουσιαστική έννοια καινοτομίας.

5.3. Σχηματική απεικόνιση των τάσεων των εκπαιδευτικών

5.4. 2^{ος} Θεματικός Άξονας

Οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την έννοια της καινοτομίας και αποτιμούν θετικά τη σημασία της. Αναγνωρίζουν ότι οι αλλαγές είναι επιβεβλημένες και καλοδεχούμενες γιατί η εκπαίδευση είναι ένας ζωντανός οργανισμός που εξελίσσεται αλλά και αντιδρά. Σε μια κοινωνία που αλλάζει, οι μαθητές πρέπει να είναι έτοιμοι να αναγνωρίζουν την αλλαγή και να τη χρησιμοποιούν προς όφελός τους. Πλέον η απομάκρυνση από το σχολικό βιβλίο και η ανακάλυψη της γνώσης μέσα από την

προσωπική έρευνα καθώς και ο προσωπικός τρόπος ανακάλυψης της γνώσης, είναι τα νέα ζητούμενα του εκπαιδευτικού σχεδιασμού.

Η εισαγωγή καινοτόμων δράσεων ανανεώνει το μάθημα, προκαλεί το ενδιαφέρον των μαθητών και τους κινητοποιεί ευχάριστα. Ενδυναμώνει τις σχέσεις μεταξύ τους ενώ αλλάζει και τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τον εκπαιδευτικό. Οι εκπαιδευτικοί παρατήρησαν ότι μαθητές που ήταν «αόρατοι» μέσα στη σχολική τάξη και κατά τη διάρκεια του μαθήματος, έλαμψαν και ξεδίπλωσαν ταλέντα μέσα από τις καινοτόμες δράσεις. Η συνεργατικότητα, η αποδοχή και η διαδικασία του «μαθαίνω πώς να μαθαίνω» εκλαμβάνονται από τους εκπαιδευτικούς ως τα θετικά σημεία της καινοτομίας.

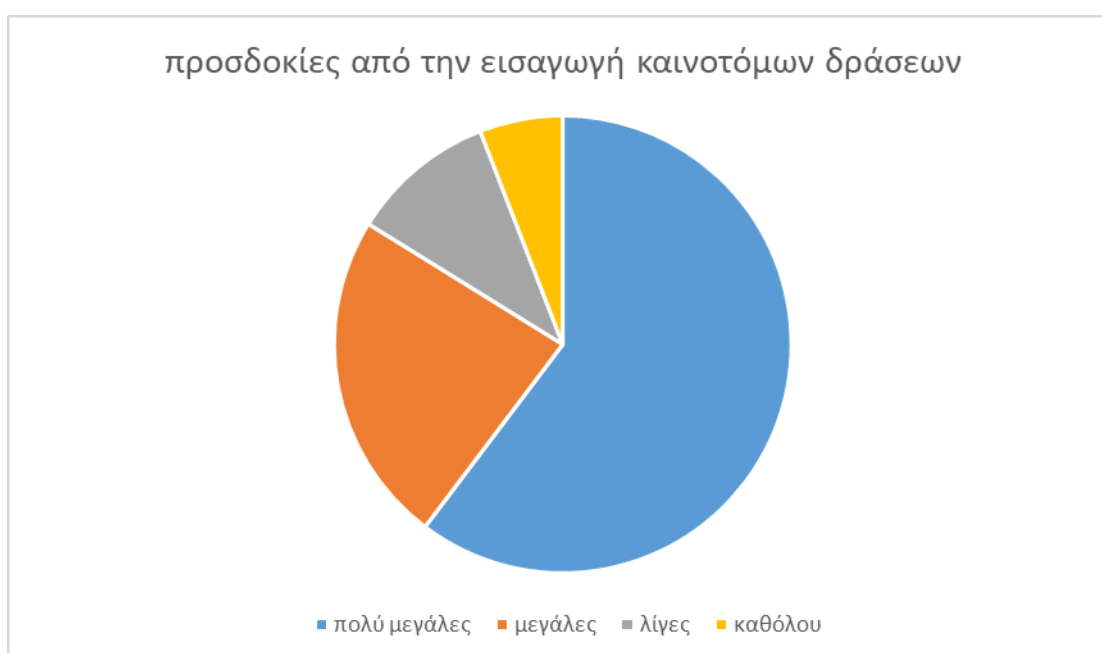
Οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν πρόθυμοι να αναλάβουν και να υιοθετήσουν καινοτόμες δράσεις αρκεί αυτές να γίνονται οργανωμένα και όχι πρόχειρα. Επισημαίνουν την ανυπαρξία τεχνικών μέσων στο δημόσιο σχολείο που δυσχεραίνει τη δουλειά τους και την έλλειψη ελαστικότητας στα προγράμματα. Επίσης, το εξετασιοκεντρικό σύστημα τους περιορίζει ενώ συχνά δέχονται τα παράπονα και των γονιών. Κλειδί σε αυτές τις αδυναμίες είναι ο επανασχεδιασμός συστήματος κάτι όμως που όχι μόνο δεν προβλέπεται αλλά ακόμη και η έναρξη διαλόγου για αυτό προκαλεί αντιδράσεις. Εναπόκειται λοιπόν στο μεράκι του εκπαιδευτικού, στην αγάπη του για το λειτούργημά του και τους μαθητές του καθώς και την αντοχή του να γίνεται δέκτης απαξιωτικών σχολίων ή να διαχειρίζεται τις πρακτικές δυσκολίες της σχολικής πραγματικότητας. Οι εκπαιδευτικοί αν και είδαν τη θετική προσφορά της καινοτομίας στη σχολική τάξη, δηλώνουν διστακτικοί να την υιοθετήσουν. Περιμένουν ο σχεδιασμός της και η εισαγωγή της να γίνεται με πιο οργανωμένο και σχεδιασμένο τρόπο για να έχει η καινοτομία και συνέχεια αφού άλλωστε αυτός είναι ο στόχος της : « η βελτίωση μιας κατάστασης». Θεωρούν ότι πρέπει η προχειρότητα να πάψει να χαρακτηρίζει τις σχεδιαζόμενες εκπαιδευτικές δράσεις έτσι ώστε αυτές να μην επιβάλλονται σαν μια αναγκαιότητα και υποχρέωση αλλά σαν μια λογική και αναμενόμενη συνέχεια ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος.

Είναι αισιόδοξοι πως ακόμη κι εν μέσω οικονομικής κρίσης δε χάνεται η ελπίδα για την εισαγωγή και υιοθέτηση καινοτομιών αν και υπάρχει μεγάλη απογοήτευση στην εκπαιδευτική κοινότητα για πολλά θέματα που την αφορούν.

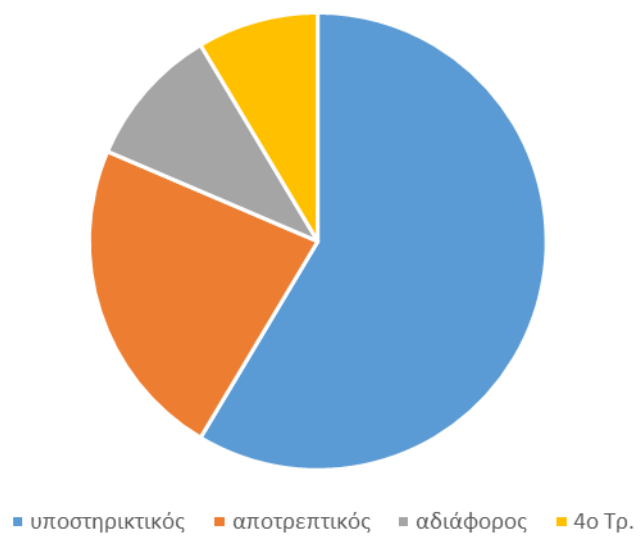
Ο ρόλος του Διευθυντή μιας σχολικής μονάδας είναι καταλυτικός για την εισαγωγή και υιοθέτηση καινοτόμων δράσεων. Οι εκπαιδευτικοί παραδέχτηκαν πως ο Διευθυντής πρέπει αρχικά ο ίδιος να έχει κατανοήσει την έννοια της καινοτομίας και

να υποστηρίζει την εδραίωσή της στη σχολική μονάδα. Επισημαίνουν ότι οφείλει να είναι υποστηρικτικός και να ξεπερνά με ευελιξία τα προβλήματα που προκύπτουν, ενώ αναγνωρίζουν ότι γίνεται δέκτης πιέσεων και είναι στο χέρι του να τις διαπραγματευτεί προς όφελος της σχολικής κοινότητας. Ο Διευθυντής αναγνωρίζει πως η εισαγωγή της καινοτομίας αλλάζει το σχολικό κλίμα και τη σχολική κουλτούρα και εξαρτάται από το όραμα το οποίο μοιράζεται με τους συνεργάτες – εκπαιδευτικούς για το αν θα καταφέρει να το υλοποιήσει.

5.5. Σχηματική απεικόνιση των τάσεων των εκπαιδευτικών

ο ρόλος του Διευθυντή

Μέρος Γ

Κεφάλαιο 1

1.1 Συμπεράσματα της έρευνας

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της έννοιας της Καινοτομίας στη δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Καθώς είναι επιτακτική η ανάγκη της αναδιάρθρωσης του εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου αυτό να συμβαδίζει με τις εξελίξεις, η εισαγωγή και η υιοθέτηση Καινοτομιών αποτελεί ζητούμενο και θέμα συζήτησης.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα επηρεάζεται από τις ευρωπαϊκές εξελίξεις και πρέπει να συμβαδίζει με τα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά προγράμματα καθώς ως ισότιμο μέλος οφείλει να τα υιοθετεί και να τα υλοποιεί. Η ελληνική όμως εκπαιδευτική πραγματικότητα δεν είναι έτοιμη να τα δεχτεί και να τα υλοποιήσει. Ειδικά τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης ακόμη κι αν είχαν γίνει βήματα παλαιότερα τώρα υπάρχει μια γενικότερη απροθυμία, κατήφεια και προβληματισμός από τους εκπαιδευτικούς που αποτυπώνεται στην καθημερινότητά τους. Κανείς δεν αρνείται πως οι εκπαιδευτικοί εμφορούνται από αισθήματα ευθύνης και καθήκοντος απέναντι στους μαθητές τους και γνωρίζουν ότι το επάγγελμά τους είναι λειτούργημα. Είναι λοιπόν πρόθυμοι να εξελίξουν την επιστήμη τους, να γίνουν καλύτεροι επαγγελματίες και να βοηθήσουν τους μαθητές τους. Αυτά όμως τα προγράμματα που σχεδιάζονται, υιοθετούνται και φέρνουν αποτέλεσμα στα σχολεία της Ευρώπης, στην Ελλάδα τα πράγματα είναι διαφορετικά.

Πρώτα από όλα, το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι εξετασιοκεντρικό και συγκεντρωτικό. Όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται κεντρικά και πρέπει να υλοποιηθούν bottom down. Οι εκπαιδευτικοί μετατρέπονται σε εκτελεστικά όργανα χωρίς να έχουν δικαίωμα να επέμβουν ή να διαφοροποιηθούν στην υλοποίηση των προγραμμάτων πράγμα που τους περιορίζει και τους αφήνει ανικανοποίητους.

Συμμετέχουν με προθυμία στις ημερίδες και στα συνέδρια αλλά μέσα στην τάξη η υλοποίηση των καινοτόμων προγραμμάτων είναι περιορισμένη κι έχει ημερομηνία λήξης. Αυτό συμβαίνει είτε γιατί η εισαγωγή τους γίνεται απρογραμμάτιστα, χωρίς ουσιαστικό σχεδιασμό, χωρίς ενημέρωση και χωρίς ουσιαστική προετοιμασία. Επομένως, αξιόλογες δράσεις που θα απόβαιναν χρήσιμες για τους μαθητές αφού αναγνωρίζεται η σημασία και η αξία τους στη δημιουργία συνεργατικού κλίματος στο σχολείο και την τάξη, απαξιώνονται και περιθωριοποιούνται. Οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα των δράσεων αλλά δηλώνουν ανέτοιμοι – όχι απρόθυμοι

– να τις υλοποιήσουν. Πιέζονται από την κάλυψη της διδακτέας ύλης αναγνωρίζουν ότι δεν έχουν ούτε το χρόνο αλλά ούτε και την υλικοτεχνική υποδομή να κάνουν πράξη τις καινοτόμες δράσεις.

Τα τελευταία μάλιστα χρόνια οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται απογοητευμένοι από τις αποφάσεις που λαμβάνει το Υπουργείο Παιδείας και συνήθως δημιουργεί και επιτείνει το κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί. Όλοι συμφωνούν ότι από τη στιγμή που το ελληνικό σχολείο είναι εξαρτώμενο από την κεντρική διοίκηση και δεν έχει δικαίωμα στη δημιουργία και στην αυτενέργεια, οι εκπαιδευτικοί θα αισθάνονται δέσμιοι των καινοτόμων δράσεων που από τη στιγμή που είναι κεντρικά κατευθυνόμενες και ελεγχόμενες παύουν να είναι καινοτόμες.

Τα τελευταία μάλιστα χρόνια οι εκπαιδευτικοί αισθάνονται απογοητευμένοι από τις αποφάσεις που λαμβάνει το Υπουργείο Παιδείας καθώς παράλληλα δημιουργεί αλλά και επιτείνει το κλίμα αβεβαιότητας που επικρατεί. Όλοι συμφωνούν ότι από τη στιγμή που το ελληνικό σχολείο είναι άμεσα εξαρτώμενο από την κεντρική διοίκηση και δεν έχει δικαίωμα στη δημιουργία και στην αυτενέργεια, οι εκπαιδευτικοί θα αισθάνονται δέσμιοι των καινοτόμων δράσεων που από τη στιγμή που είναι κεντρικά κατευθυνόμενες και ελεγχόμενες παύουν να είναι καινοτόμες. Καταλήγουν όλοι στο συμπέρασμα πως στο ελληνικό σχολείο η καινοτομία υπάρχει στη θεωρία αλλά όχι στην πράξη. Εξαιτίας λανθασμένων χειρισμών, αξιόλογες καινοτόμες δράσεις που θα άλλαζαν και θα βελτίωναν το χαρακτήρα του δημόσιου σχολείου δεν κατοχυρώθηκαν εξαιτίας εγγενών αδυναμιών.

Παρ' όλες όμως τις αδυναμίες του συστήματος και τις δυσκολίες της σχολικής ζωής, οι μαχόμενοι εκπαιδευτικοί δηλώνουν πρόθυμοι να υιοθετήσουν οποιαδήποτε μέθοδο και καινοτόμο πρόγραμμα θα κινητοποιήσει τους μαθητές και θα βελτιώσει τις ικανότητες και τις δεξιότητές τους, αρκεί αυτά να μη γίνονται βιαστικά και επιδερμικά. Ζητούν χωρίς να εισακούονται διαρκή και ενδεδειγμένη ενημέρωση που θα τους επιτρέψει να εμπλουτίσουν το μάθημά τους και θα σφυρηλατήσει τις σχέσεις τους με τους μαθητές τους. Τέλος, κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί πως στα χρόνια της οικονομικής κρίσης έχει επηρεαστεί αρνητικά η δημόσια εκπαίδευση, πράγμα που αποτυπώνεται όχι μόνο στη χρηματοδότηση των σχολικών μονάδων αλλά και στα κονδύλια που προορίζονται για την εκπαίδευση.

Μέρος Δ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1. Κέντρα Περιβαλλοντικής Έρευνας

Αττικής
1. Αργυρούπολης
2. Δραπετσώνας – Τροιζήνας – Μεθάνων
3. Λαυρεωτικής
4. Ελευσίνας
Πελοποννήσου
1. Καλαμάτας
2. Καστρίου Αρκαδίας
3. Μολάων Λακωνίας
4. Νέας Κίου
5. Σικωνίων
Στερεάς Ελλάδας
1. Αμφισσας
2. Καρπενησίου
3. Στυλίδας - Υπάτης
Θεσσαλίας
1. Κισσάβου – Μαυροβουνίου – Ελασσόνας
2. Μακρινίτσας
3. Μουζακίου
4. Περτουλίου -Τρικκαίων
Ηπείρου
1. Αράχθου
2. Κόνιτσας – Πραμάντων
3. Φιλιατών
4. Φιλιππιάδας
Κεντρικής Μακεδονίας
1. Ανατ. Ολύμπου
2. Αρναίας
3. Έδεσσας – Γιαννιτσών
4. Κορδελίου – Βερτσίσκου

5. Κιλκίς
6. Νάουσας
7. Ποροίων
Δυτικής Μακεδονίας
1. Βελβεντού – Σιάτιστας
2. Ζιάκα Γρεβενών
3.Καστοριάς
4. Μελίτης Φλώρινας
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης
1. Μαρώνειας Ροδόπης
2. Παρανεστίου
3.Σουφλίου
4.Φιλίππων
5. Μαρώνειας
Δυτικής Ελλάδας
1. Ακράτας
2.Θερμου – Μεσολλογγίου
3. Κρεστένων
Ιονίων Νήσων
1. Κέρκυρας
2.Λιθακίας – Ζακύνθου
3.Ιθάκης
4. Σφακιωτών
Βορείου Αιγαίου
1. Ευεργετούλα Λέσβου
2.Ομηρούπολης Χίου
Νοτίου Αιγαίου
1.Κορθίου Άνδρου
Κρήτης
1. Ανωγείων
2.Αρχανών – Ρούβα – Γουβών
3. Νεάπολης – Ιεράπετρας
Βάμου

2. Ανατρέχοντας στην ιστοσελίδα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας παρατηρείται το γεγονός ότι κάθε χρόνο εγκρίνονται και πραγματοποιούνται καινοτόμα προγράμματα :

Καινοτόμα Προγράμματα που έλαβαν έγκριση από τη Δευτεροβάθμια Β' Αθήνας

	2012 -2013	2013 -2014	2014 -2015
Αγωγή Σταδιοδρομίας	14	10	-
Αγωγή Υγείας	52	24	43
Περιβαλλοντική αγωγή	89	94	88

3. Το Βήμα online [www. tolima.gr society](http://www.tovima.gr/society)

Huffington Post Greece www.huffingtonpost.gr 2017/02/04

4. Συγκεντρωτικός Πίνακας των Καινοτόμων Δράσεων

Περιβαλλοντική Αγωγή
Αγωγή Υγείας
Πανελλήνιοι μαθητικοί αγώνες
Αγωγή Σταδιοδρομίας
Ευρωπαϊκά Εκπαιδευτικά Προγράμματα
Ευέλικτη Ζώνη
Ερευνητική Εργασία

5. τύποι σχολικού κλίματος

(σχήμα 2)

		Συμπεριφορά Διευθυντή	
		Ανοικτή	Κλειστή
Συμπεριφορά εκπαιδευτικών	Ανοικτή	Ανοικτό κλίμα	Κλίμα ενεργού εμπλοκής
	Κλειστή	Αποστασιοποίηση	Κλειστό κλίμα

Ερωτηματολόγιο διερεύνησης
απόψεων / αντιλήψεων
των εκπαιδευτικών
για τη διάχυση των Καινοτόμων Δράσεων
στη
Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Λίγα λόγια για την έρευνα

Αγαπητέ/ή συνάδελφε,

Το παρακάτω ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος έρευνας που διενεργώ στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών μου σπουδών στο ΕΚΠΑ στο τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, αναφορικά με την ύπαρξη και τη διάχυση της Καινοτομίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Η Ελλάδα ως κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλει να συντάσσεται με τις αποφάσεις που αφορούν στην Εκπαίδευση και να κάνει πράξη αυτές ακριβώς τις αποφάσεις.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και η συμπλήρωσή του είναι εθελοντική. Οι απαντήσεις σας είναι εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για ερευνητικούς σκοπούς στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας.

Παρακαλώ, διαβάστε προσεκτικά τις ερωτήσεις και απαντήστε με ειλικρίνεια. Η γνώμη σας είναι σημαντική και θα βοηθήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων για την προθυμία σας να συνεργαστείτε!

Η μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Δημερούκη Μαρία ΠΕ02

Βασικές πληροφορίες

Παρακαλώ σημειώστε με Χ μια μόνο επιλογή σε κάθε ερώτημα.

1. Φύλο

☐

1 Άνδρας

☐

Γυναίκα

2. Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε;

☐

23-30

☐

31-40

☐

41-50

☐

51 και άνω

3. Σημειώστε τον αριθμό των ετών προϋπηρεσίας που έχετε στην εκπαίδευση.

☐

Λιγότερο από 6 έτη

☐

7 – 16

περισσότερο από 17 έτη

☐

4. Συμπληρώστε την ειδικότητά σας.

ΠΕ

☐

5. Κατά το τρέχον σχολικό έτος υπηρετείτε σε :

☐

Γυμνάσιο

☐

Λύκειο

☐

Πειραματικό Γυμνάσιο

☐

Πειραματικό Λύκειο

6. Παρακαλώ προσδιορίστε τον ανώτερο τίτλο σπουδών που έχετε αποκτήσει:

☐

Πτυχίο ΑΕΙ

☐

Μεταπτυχιακό Τίτλο σχετικό με την εκπαίδευση

☐

Διδακτορικό Τίτλο σχετικό με την εκπαίδευση

7. Έχετε επιμόρφωση σχετική με τις Νέες Τεχνολογίες στην Εκπαίδευση (Τ.Π.Ε);

☐

1 Ναι

☐

2 Όχι

Αν η απάντηση είναι **Ναι**, προχωρήστε στην επόμενη ερώτηση (ερώτηση 8)

Αν η απάντηση είναι **Όχι**, προχωρήστε στην ερώτηση 9

8. Είστε κάτοχος πιστοποιητικού ΤΠΕ:

☐

1 Α' Επιπέδου

☐

2 Β' Επιπέδου

Η συνέντευξη στην οποία θα λάβετε μέρος προορίζεται αποκλειστικά για ερευνητική χρήση και θα είναι εντελώς εμπιστευτική και διαθέσιμη μόνο στο άτομο που ασχολείται με αυτή την έρευνα. Παρακαλώ λοιπόν, να απαντήσετε αυθόρμητα και με κάθε ειλικρίνεια ώστε τα αποτελέσματα της έρευνας να οδηγήσουν σε αξιόπιστα συμπεράσματα. Αποσπάσματα από τη συνέντευξη αυτή ίσως αποτελέσουν τμήμα της τελικής ερευνητικής έκθεσης, αλλά σε καμία περίπτωση δεν θα αναφερθεί το όνομά σας και δεν θα εμφανίζεται χαρακτηριστικό που τυχόν προδίδει την ταυτότητά σας. Ο χρόνος ολοκλήρωσης της συνέντευξης εκτιμάται γύρω στα 45 λεπτά.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Θέμα :

ΗμερομηνίαΩρα συνέντευξης

.....

Άτομο που δίνει τη

συνέντευξη.....

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

1. Πως αντιλαμβάνεστε την έννοια της καινοτομίας;
2. Ποιος είναι ο βαθμός υιοθέτησης της καινοτομίας στη δημόσια Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση;
3. Ποιος είναι ο ρόλος του Διευθυντή;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Γερμανός Δ. (2010). Ο «παιδαγωγικός ανασχεδιασμός του σχολικού χώρου»: μια μέθοδος αναβάθμισης του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, μέσα από αλλαγές στο χώρο. Στο Γερμανός, Δ., Κανατσούλη, Μ. (επιμ.), *ΤΕΠΑΕ 09*, Πρακτικά επιστημονικών εκδηλώσεων του ΤΕΠΑΕ ΑΠΘ, 2007-09, Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2010, 21-54.
- Ράπτης Ν. (2007) *Ηγεσία και Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων* Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη Α.Ε
- Χατζηπαναγιώτου Π. (2003) *Η διοίκηση του σχολείου και η συμμετοχή των εκπαιδευτικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.* Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αφών Κυριακίδη Α.Ε.
- Μπουραντάς Δ. (2005) *Ηγεσία, ο δρόμος της διαρκούς επιτυχίας*
- Ματσαγγούρας Η. (2004) *Η σχολική τάξη. Χώρος-Ομάδα- Πειθαρχία – Μέθοδος* Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
- Μαυρογιώργος Γ. *Καινοτομία και Εκπαιδευτική πολιτική του σχολείου* Ανάκτηση από www.innovation.edu.gr/
(2008b). «Εκπαίδευση και Χρόνος: Μορφές κατανόησης, κατανομής/διευθέτησης και αξιοποίησης του χρόνου στην εκπαίδευση στο Α. Αθανασούλα-Ρέππα, Α. Διακοπούλου, Μ. Κουτούζης, Γ. Μαυρογιώργος & Δ. Χαλκιώτης Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων: Εκπαιδευτική Διοίκηση και Πολιτική, Τόμος Β΄ Πάτρα: Ε.Α. Π
- Μαυροσκούφης Δ. (2002) *Η εισαγωγή και η υποδοχή των καινοτομιών στα σχολεία: Θεωρητικό πλαίσιο και πρακτικά προβλήματα* Νέα Παιδεία, τεύχος 103
- Μπελαδάκης Μ. (2008) *Η Διαχείριση των Καινοτομιών στη Δημόσια Διοίκηση. Δημόσιος Τομέας, τεύχος 249*
- Σαΐτης Χρ. –Σαΐτη Α. (2011) *Εισαγωγή στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης τόμος Α & Β* Αθήνα

- Κατσαρός Ιω. (2008) Οργάνωση και διοίκηση της Εκπαίδευσης, ΥΠΕΠΘ & Π.Ι
- Σπυροπούλου, Δ., Αναστασάκη, Α.,
Δεληγιάννη, Δ., Κούτρα, Χ.,
Λουκά, Ε. & Μπούρας, Σ., (2007) Καινοτόμα Προγράμματα στην εκπαίδευση.
Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων, (τεύχος 13, σ. 197-240).
- Παπαδοπούλου Σ., (2008). Καινοτόμες δράσεις. Τελική μελέτη Υποέργου ΟΕΠΕΚ
- Ομάδα Εργασίας Ανοιχτού
Λογισμικού Περιεχομένου
και Εξοπλισμού
Πρωτοβάθμιας και
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (2016)

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Hoy W.K. & Miskel C.G. (2008) Educational Administration. Theory, Research and Practice New York : McCraw – Hill
- Fullan M. (2000) The Role of the Head in school Improvement
National College of School Leadership

Διαδικτυακές Πηγές

- Σελίδα Εφημερίδας της Κυβερνήσεως <http://www.et.gr/index.php/f-e-k>
(ανάκτηση 18/6/2018)
- Huffigton Post Greece <https://www.huffingtonpost.gr>
(ανάκτηση 18/6/2018)
- Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Β΄ Αθήνας dide-v-ath.att.sch.gr
(ανάκτηση 18/6/2018)
- Κεδράκα Κ. Μεθοδολογία λήψης συνέντευξης
<http://www.adulteduc.gr/>

